

Sammelbd
H. a. L. 95

F

Pl. vi
77. 37.

P. RAMI RE-
GII PROFESSORIS
DIALECTICÆ
LIBRI DUO.

*Exemplis omnium artium & scientiarum illu-
strati, non solum Divinis, sed etiam Mysticis,
Mathematicis, Physicis, Medicis, Ju-
ridicis, Poëticis & Oratoriis,*

Per Rolandum Makilmenæum Scotum.

FRANCOFURDI

Apud heredes Andreae Wecheli,
Claudium Marnium & Ioann. Aubrium.

M D XCIIII.

P. RAMI EPITAPHIUM.

*Preluxi virtute mea majoribus: artes
Ornavi ingenuas, perfacilesque dedi,
Pectus Aristoteli finxi, linguam Ciceroni,
Euclidi ingenium, Quintiliane tibi
Iudicium. Sic vita fuit. Laus una perennis
Vitaque pro Christo sic potuisse mori.*

PIISSIMO AC HUMA-
 NISSIMO VIRO, EDMUN-
 DO DOCURAO DE CHAMBER-
 HOUSE, ANGLLO, IN COMITATU
Barcheria armigero, honoris & castri Vindeforii
totiusque nemoris ejusdem Vicecomiti fidelissimo,
 ROLANDUS MAKYLMENÆUS SCOTUS
 fœlicem rerum successum in hac vita, & in futura
 gloriam æternam precatur.

U M typographus (vir multis no-
 minibus ornatissime) hanc Diale-
 cticam P. Rami typis committere
 decrevisset, obnixè mecum egit, ut
 in provectorum gratiam Inventio-
 nis & Judicii præcipua capita, non
 solum Poëtarum & Oratorum ex-
 emplis (in quibus feligendis plurimum sudavit author)
 sed artium etiam atque sciëntiarum quotidiano usu, pla-
 nius illustrarem. Cujus petitioni honestæ, cum multis
 de causis acquiescendum mihi cen sui, tum maximè quod
 in rapsodiam quandam tunc temporis incidere cõtigit,
 quæ hujus artis usum, ut hîc describitur, aut nullum o-
 mninó esse, aut in Poëtis & Oratoribus mortuum, planè
 contendebat. Quod cum legissem, mehercule dixi, Ve-
 rum illud video vulgo quod dici solet: scientiam non
 habere inimicum alium præter ignorantem. Non enim

quod P. Ramus Poëtarum & Oratorum exemplis sit præcipuè usus, ob id statim sequitur Dialecticam in aliis nullum habere locum: cum contra id imprimis docere conetur, hanc artem esse omnium artium & scientiarum, entis & non entis commune instrumentum. Ipsamet P. Rami verba adferam: Obtestor, inquit, Deum Optimum Maximum, ut logicum lumē in bonis & veri percipiendi studiosis ingenius accendat: cumque ad ingenuas artes exornandum, tum ad cœlestia sacrae doctrinae mysteria illustrandum magis ac magis augeat. Hic videmus quā impudenter mortuo insultant, quem vivum etiam inviti venerari cogebantur. Exempla verò Poëtica & Oratoria (ut ait Talæus) ad illustrandum & demonstrandum Logicæ artis usum quā illustrissima selegit, quod Aristoteles (quem ut Deum sequitur) nominatim jubeat octavo Topicōn exemplis utendum esse Homericis, qui Demosthenicis pariter utendum dixisset, si Demosthenis scripta tum perinde celebrata fuissent. Et Aristotelei præcepti ratio magna prorsus esto. Primum puero à Grammaticis & Rhetoricis artibus ad Logicam venienti, Poëtæ & Oratores jam noti erunt, artium sequentium scriptores adhuc ignoti: deinde exempla hæc Poëtica & Oratoria usum artis dialecticæ talem demonstrant, qualis nempe apud principes civitatum & populorum doctores fuit. Sic usus hic è politica illa Socraticæ & Aristoteleæ Logicæ dignitate ac præstantia deprometur: prætereaque fructum Grammaticæ puerilis & ornatus Rhetorici sponte & sine labore consequatur: ut qui consuescet politicorum ejusmodi & popularium logicorum more disserere, cōsuescat interea etiam non cogitans tamen eorum more & loqui & dicere. His igitur Aristoteleis de causis P. Ramus exemplis illustribus & luculentis usus est, in quibus Logicus artis suæ veritatem agnosceret, posteaque in perpetuis Poëmatum & orationum operibus, easdem logicas laudes sibi retexeret, & imitandis alienis exemplis, similibusque

D E D I C A T O R I A .

S

libusque confingendis & commentandis sese exerceret. Sed hæc in defensionem authoris dicta sufficiant: nunc quàm verum sit quod ajunt videamus. Qui hanc Dialecticam P. Rami communem esse negant, illud vel de præceptis artis, vel forma dicant necesse est: sed de neutro verè dicitur. Primum enim, ut Logicæ artis præcepta secundum leges veritatis, justitiæ & sapientiæ explicantur: id est, ut omnia præcepta Dialecticæ sunt necessariò omninoque vera, homogenea & cognata, universalia prima sive propria: ita omnium artium & scientiarum documenta vera, homogenea & propria esse debent. Qui primum negat, mendax est: qui secundum, injustus: qui tertium, stultus. Deinde forma artis talis est, ut generalia præcedant, specialia sequantur: naturaque primum primo loco sit, secundum secundo, tertium tertio, & ita deinceps, ut ab unitate per media genera ad individuum multitudinem descendatur. Hanc qui in omnibus artibus observandam negat, Platonem negat, Aristotelem negat, ipsam rerum animam è medio tollit, hystorologiam mirabilem, usuiq; vehementer ac valde repugnantem introducit. Nil hîc falsum, nil alienum, nil improprium, nil sæpius iteratû: vera à falsis, homogenea ab alienis, propria ab impropriis se junguntur atque separantur. Hæc bonus artifex in sua arte observanda curabit: sin minus, non est artifex, sed mendax, sed sophista, sed juventutis pernicies. Sed dicent fortasse inventionis vim, & judicii sapientiam non esse communem. audiant igitur non me tantû, sed viros in singulis artibus præstantissimos. Disputationis disciplina, inquit Augustinus, ad omnia genera quæstionum, quæ in libris sacris sunt, penetranda ac dissolvenda plurimû valet: tantû ibi cavenda est libido rixandi, & puerilis quædã ostentatio decipiendi adversarium. Et Hieronymus enarrans illud Ezechielis capite 25. ait: Quicquid in seculo perversorum dogmatum est, quicquid ad terrenã sapientiam pertinet & putatur esse robustû, hoc Dialectica

Lib. 2. de doctrina Christi. c. 22

arte subvertitur, ac instar incendii in cineres favillasque dissolvitur, ut probetur nihili, quod putabatur esse fortissimum. quomodo quæso probatur, nisi argumentis aptè dispositis? Idem in commentariis ad Oseam dixit, aliquem etiam ex solis verbis inordinatè prolatis incurere in hæresim. Hic videmus, & omnes justis & pii vident, quàm necessarius sit hujus artis usus in sacra pagina: Neminem ritè posse aut vera religionis nostræ dogmata stabilire, aut hæreticorum falsas opiniones diruere, aut quovis modo quæ ex scripturis collegerit, quidve sentiat explicare, nisi qui mediocriter saltem sit Dialecticæ patrocinio suffultus. Sed Mathematica, an non & ipsa ab hac arte pendet? si demonstrat Mathematica, ut omnes fatentur, quid quæso demonstrat? an non adjuncta de subjectis nunc per causas, nunc per effecta? Quæ per impossibile fiunt demonstrationes, an non ex dissentaneorum Topicis? Quid iudicii capita ponam, cum omnes propositiones, omniaque genera syllogismorum adhibeat, topicis deductæ sunt? An non utitur definitionibus in substantiali rerum explicatione? & divisionibus in inveniendis rerum speciebus? & methodum quasi sibi propriam retineat? Hæc Euclidis & aliorum scripta docet, & in hujus libri progressu magis apparent. Nunc ad Medicinam veniam, & unius Galeni verba (ne in re tam manifesta tempus teram) in medium adferam, ut omnes sciant quàm necessaria sit differendi ratio, iis qui Medicinæ cognitionem assequi volunt. Quod autem, inquit, exercitatum requirat in Topicis harum rerum commentatio, apertum esse puto. Deinde subjungit: Ego differendi artis rudes & ignaros, qui homonymiam distinguere nequeunt, Pseudodialecticos vocare non dubito. Licet enim omnes confusæ cujusdam Logicæ sint natura participes, tamen ut omnia aptè & distinctè agas, arte opus est, quæ dux certior est quàm natura. Quis adeo perfrictæ frontis est, qui se medici nomine dignum esse dicat, nisi morborum causas &

fas & effecta cognoscat, subjecta & adjuncta distinguat? Qui enim causas morbi ignorat, (ut ait Heraclitus) qui fieri potest ut causas propellat? & nisi dissentaneorum Topica noverit, quomodo contrariis (ut volunt medici) contraria curabit? Breviter, nisi comparatorum classes exacte tenuerit, quomodo illud Hippocratis assequi potest? Similia an dissimilia sint principio est inspiciendum. Cæterum num Philosophiæ conducat hæc ars, non modo non dubitat Cicero, sed quasi omnibus in confesso reliquit: Licebit, inquit, diligentius cognitis argumentorum locis, non modo Oratoribus & Philosophis, sed juris etiam peritis copiose de consultationibus suis disputare. Et merito. Nam an non subinde jurisperito five in foro causas agat, five privatim consiliis juvet homines, five publice leges profiteatur & enucleet, res obscuræ finiendæ & dividendæ sunt? Et magistra finiendi & dividendi res, est Dialectica. Ad hæc quis ignorat jurisconsulto plurimis in locis res confirmandas & infirmandas esse? At res confirmari & infirmari sine locorum, quos Dialectica monstrat, exacta cognitione non possunt: id quod vel unus Trebatius jurisconsultus arguit: qui cum in Tusculano apud Ciceronem versaretur, & in Aristotelis Topica forte fortuna incidisset, edoctus à Cicerone quidnam Aristoteles in illis libris traderet, valde institit Ciceroni, ut quæ Aristoteles obscure de locis Dialecticis scripsisset, dilucidius explicaret: rat^o, id quod res erat, se citra horum locorum cognitionem ægre rebus & probandis & improbandis jurisconsultum agere posse. Præterea Dialectica jurisconsulto etiam hoc commodi affert, ut de argumentis quibus vel leges in Pandectarum libris confirmantur, & quibus res suas adversarius aliquis in foro corroborat, judicare possit quam firmam, quam belle coherentia sint, quam appositæ ad rem presentem faciât. Nam Dialectica (ut Cicero in partitionibus inquit) docet argumentationem ipsam concludere, quidque ex iis quæ sumpta sunt, efficiatur: docet & quæ

aut male sumpta sunt, aut male conclusa reprehendere. Sed quid ego singulis recensendis immoror, cum nulla sit disputatio, in qua non aliquis locus incurrat, nulla pars humanæ vitæ neque privatæ, neque publicæ, quæ usu Dialecticæ careat: sed forum, sed curia, sed nostra omnium judiciorum, consiliorum, concionum, magistrâ Dialecticam habent. ita ut Logica sit omnibus in otio, in negotio, domi forisque, in pace & bello dux cogitandi & judicandi, regulaque confirmandæ rationis. Sed de his satis, qui enim commoda, quæ humanæ vitæ ex Dialectica proveniunt, scire velit,

Libyci volet æquoris idem

*Discere quàm multæ Zephyro turbentur arena:
Aut ubi navigiis violentior incidit Eurus,
Nosse quot Ionii veniant ad littora fluctus.*

Ego verò his rationibus motus quas prius adduxi, singula Inventionis & Judicii capita illustravi, exemplis non solum é sacra pagina allatis, sed é mystica Theologia, Philosophia, Mathematica, Medicina, Jure civili, &c. ut non solum puer in Poëtis & Oratoribus hujus artis usum videat, sed divinus in Theologia, medicus in Medicina, singularumque artium studiosi in suis artibus, hac discant & doceant, hac reprehendant & corrigant, hac confirment & confutent. Quædam in Wecheli última editione correxi, sed tribus tantum in locis, idque jubente authore. Cum enim aliquot diebus ante actam tragœdiam publicè inter alia, hanc Dialecticam Lutetiæ prælegerem, & ejus consilio, utpote in sua arte præstantissimo, quotidie ante meas prælectiones uterer, de tribus illis locis mutandis conventum est. De variis aliis locis disputabamus, quæ mutare nolui, quòd nihil de eorum dispositione concluderet author: de quibus meum judicium in margine scribendum censui. Sed hoc quicquid sit, vir humanissime, quod parum esse fateor,

D E D I C A T O R I A. 9

fateor, sub tuo nomine, tuisque auspiciis, in lucem prodire volumus: ut, cum alia in praesentia non suppetant, grata saltem animi recordatione, nostram erga te voluntatem perspicere queas. Unum tamen, finem dicendi ut faciam, te ac lectores quoscunque benevolos rogo atque obsecro, hanc munuscula conatusque nostros tam boni consulatis quam maximè: & à Deo Optimo Maximo imprimis optetis, ut hoc lumen Logicum cum diuini numinis gloria & Reip. commoditate ad omnium artium & scientiarum utilitatem tendat.

TUI OBSERVANTISSIMUS
Rolandus Makylmenæus.

PETRUS RAMUS
LECTORIS.

ARCHIMEDES (Lector) sphaera & cylindri rationem (in cuius inventione vehementius elaborasset) sepulchro suo incidere voluit. Et quidem si me de vigiliis studiisque meis interrogas, sepulchri mei columnam e logicae artis institutione desiderem. De causa voti respondebunt, primo ad artis accuratorem, libri de inventione argumentorum & eorum dispositione, ad iudicandum non solum ab Aristotele Organici, Rhetorici, Physici, sed a Cicerone & Quintiliano tam multo oratorii: in quibus universis in duorum libellorum pugnum ratione viaque contrahendis omni studio diligentiaque contendimus, ne qua Logicae particula cuiusquam vetus umbra illic confusa esset, cuius veritas non hic expressa teneretur. Atque haec prima problematis Archimedei conscientia erit. Respondebunt deinde ad Logicae usum, elegantiam, dignitatem partibus omnibus explicandum excitatae Logicae meditationibus, cum populares poeta-

poetarum, oratorum, historicorum laudes, tū
liberales & ingenua artes novi corporis nova
specie sui studiosis adolescentiores, praeclarisq;
dotibus ornatiores & locupletiores factae: ac
ne qua agrestium procorum protervia time-
retur, suarum quaeque scholarum tanquam
liberali custodia septa & comitata. Haec secū-
da problematis Archimedei conscientia erit.
Testes igitur isti Logicam & veritatem & u-
tilitatem tot dierum noctiumque vigiliis ex-
quisitam testati de voti nostri causa respon-
debunt: teq; (Lector) ut spero, commores faci-
ent, insanam nescio quam in plerisque omni-
bus Europae academiis altercandi de suis pra-
ceptis sophisticam, Logicae & veritatis & u-
tilitatis longē dissimilem esse: teque ad ve-
riora & utiliora praestantissimae facultatis stu-
dia praemiaque inflammabunt. Ecquid verō
interea turbatae graves objectae, theatra sce-
nicis probris extructa, tribunalia iudicū pae-
nis minacia, damnatio tandē fædis ignorantiae
calūniaeque notis infamis, étoto Philosophiae
regno manibus & lingua velut amputatis in-
audita proscriptio, an exiguam voti nostri
causam perhibebūt? Quid cōsecuta per Hen-

ricum Regem á iudicii tam dementis invidia liberatio, & in solidam sanctioris iudicii laudem regia professio? Quid postea (cúm logicus hic ardor in religionis causam invasisset) longé gravissima offēso, vitæ salutisque propter ea tribus jam bellis civilibus jaētatio nullámne voti nostri causam indicabunt? imo veró etiam admonebunt, ut Deo Optimo & Maximo gratias habeamus, quód studiorũ nostrorum cursum hoc tãquam circo agitari & exerceri, neque tamen ulla metarum conversione frangi voluerit. Ideoq; obtestor ut logicum lumen in bonis & veri percipiendi studiosis ingenis accendat: cumq; ad ingenuas artes exornandum, tum ad cœlestia sacrae doctrinae mysteria illustrandũ magis ac magis augeat: perficiatq; ut isto in nominis sui gloriam epigrammate logici epitaphii tabula cõcludatur.

P. RAMI

P. RAMI DIALE-
CTICÆ LIBER PRIMUS
DE INVENTIONE.

CAP. I. *Dialectica.*

DIALECTICA est ars bene dis-
ferendi: eodemque sensu Logi-
ca dicta est.

Dialecticæ partes duæ sunt,
Inventio & iudicium. Inven-
tio est pars Dialecticæ de inveniendis argu-
mentis: Argumentum est quod ad aliquid ar-
guendum affectum est: quales sunt singulæ
rationes solæ & per se consideratæ. Argumen-
tum est artificiale aut inartificiale: Artificiale,
quod ex sese arguit: est autem primum vel à
primo ortum.

Primum, quod est suæ originis: estque sim-
plex aut comparatum. Simplex, quod simpli-
citer & absolutè consideratur: Estque consen-
taneum aut dissentaneum. Consentaneum est,
quod consentit cum re quam arguit: est que
consentaneum absolutè aut modo quodam:
absolutè, ut causa & effectum.

*Cicero in prin-
cipio Top. A-
vist. cap. 1. lib. 1.
Top. Plato in
Alcibiade, Cra-
tylo, Phædro &
7. de Republ.
Arist. primo
Elench. Arist.
in 1. Analytic.
8. Top. cap. 1. 3.
Rhet. c. 1. Cic. in
mitio Topic.
Quintilian. in
fine lib. 5. A-
drastus Peripa-
teticus. Cicero
in Top. 5. cap.
14. lib. 5.
Arist. cap. 2.
primi Rhet. ad
Theodect. & 8.
c. ad Alex. Cic.
in Orat. Dialo-
gii, in Partit. in
Top. Quintil.
lib. 5. cap. 1.
Arist. 7. c. lib.
1. posteriorum.*

CAP. II.

De efficiente, procreante & conservante.

Doctrina generalis causarum tractatur ab Arist. 11. 12. 13. & 17. cap. post. & in totis Topicis. In duob. primis lib. Physic. & 2. primae Phi. libro. Arist. 2. Physic. & in Philosoph. 2. c. lib. 5. Plato in Hippia maiore. Arist. in Philosophic. 1. lib. 5.

Causa est, cujus vi res est. Itaque primus hic locus inventionis, fons est omnis scientiae: scilicet ut merito dicatur a Poëta:

Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.

Causa est efficiens & materia, aut forma & finis. Efficiens est causa, a qua res est: cujus etsi vera genera nulla nobis appareant, ubertas tamen permagna modis quibusdam distinguitur: Primò quòd procreet aut tueatur. Ovid. 4. de Remedio:

*Ergo ubi visus eris nostra medicabilis arte,
Fac monitis fugias otia prima meis:
Hæc ut ames, faciunt: hæc quæ fecere, tuentur:
Hæc sunt jucundi causa cibusque mali.
Otia si tollas, periere cupidinis arcus:
Contemptaque jacent & sine luce faces.*

Posita causa, ponitur effectus.

NE QU E id solùm (pacem habemus & spe gloriae divinae gloriamur) sed etiam gloriamur in oppressionibus, scientes, quòd oppressio patientiam efficiat: patientia verò experientiam: experientia autem spem. Porrò spes non pudefacit, quòd charitas Dei effusa sit in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Rom. cap. 5. 3.

Deus res omnes conservat & tuetur.

DEUS quidem est unus, qui & omnium pater. Is autem non est, ut quidam existimant, extra mundi administrationem, sed est totus in ipsa, in toto circulo speculator

ator totius generationis, univerforum cōtemplator, qui semper est, & suas facultates deducit ad opus, omnium in cœlo illustrator operum, mens & illuminatio toti circulo. Pythagor.

Ex motu puncti linea generatur: ex motu lineæ superficies: ex motu superficiei solidum. Hic motus unus est causa generationis alterius.

H A E C, Galeno teste, sanitatem pariunt, & partam *Causa efficien-*
tuentur atque conservant. In pueris: lac musica, motus, *tes sanitatis &*
joci. In provectioribus: frictio, unctio, diæta moderata *conservantes.*
& frigida, exercitatio modica, aër ambiens purus, nitidus corporis cultus, excrementorum opportuna vacuatio, abstinentia à venere, vino, & calidis. Deinde magis adultis, qui vigesimum annum superaverunt, labor cibū præcedat: cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria. lib. 1. & 2. de Sanitate tuenda. Huc pertinent prædictiones, & prænotiones medicæ quibus, quid ex quaque causa futurum sit, prædicunt.

Eorum quidem, quæ generantur in sublimi, primum efficiens, & proprium atque primum orbis est, in quo præcipue sol, qui motu & cursu suo dissipat & conglobat, originis interitusque rerum est causa. Arist. lib. 1. cap. 9. Meteororum.

O B L I G A T I O N I S causa est contractus: nam ex contractu oritur obligatio: ex obligatione actio. Sophonius domum à Titio emit: ergo Sophonius Titio obligatione obstrictus est. Locatio & Conductio contrahitur consensu: Sempronius, dum locatur ei à Titio, consensit: ergo Sempronius cum Titio contraxit.

P R I M U M igitur considerandum est, quod nam sit *Regis est libe-*
regium officium. Atque illud arbitror constare inter omnes, convenire eis, ut civitatem à calamitatibus liberent, & res ejus secundas tueantur, & ipsam é parva magnam efficiant. Isocr. ad Nicoc. *rare, tueri, efficiere.*

S I Q U I S vestrum, Athenienses, indagare velit, quæ *Effecta legis.*
causa sit, quidve efficiat, ut senatus conveniat, ut popu-

*Tolluntur legis
eff. &ta, sublata
lege.*

*Leges conser-
vant Remp.*

*Memoria, ser-
mones, literarū
monumenta
quid faciant.*

Ius in concionem ascendat, ut iudicia frequententur, ut veteres magistratus novis cedant, ut omnia per quæ urbs regitur & conservatur fiant: leges in causa esse, & quæ legibus præstatur, obedientiam, inveniet: quæ si abrogentur, & pro sua cuique libidine vivendi licentia detur: non Respubl. duntaxat intereat, sed nihil etiam inter nostram & belluarum vitam interfit. Quid enim ipsum futurum putatis abrogatis legibus: qui vigentibus illis est talis? Cùm autem in confesso sit, leges proximè & secundum deos conservatrices esse Reip. decet omnes vos perinde ac si ad collectam complendam sederetis, obtemperantem illis, ut qui salutis stipem ferat patriæ, honorare & laudare: contumacem punire. Demosth. contra Aristogitonem.

MEMORIA vestra, Quirites, nostræ res alentur, sermonibus crescent, literarum monumentis inveterascunt & corroborabuntur. Cic. 3. Catil.

Sic pater & mater procreant: nutrix tuetur.

4. Æneid.

*Nō tibi diva parens generis, nec Dardanus author
Perfide: sed duris genuit te cantibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt ubera tigres.*

SIC PATER 2.

*Commiserat. à
causa procre-
ante.*

U B I est Zelus tuus & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum & miserationum tuarum? mihi continent sese. Tu enim pater noster es, etiam si Abraham nesciat nos, & Israel non agnoscat nos: tu tamen Iehovan pater noster, redemptor noster, à sæculo est nomē tuum Eisa. 63. 15.

*Pater ab omni
eternitate fuit
filii pater &
causa,*

A B hoc summo bono (Deo Patre) ratione quadam hominibus incognita, genitam mentem (Filium) tradit Plato, quæ per se ipsam existat: in qua videlicet sunt veræ res & omnis rerum substantia, quod & primò pulchrum & per se pulchrum sit. Processit autem ante
facu-

fæcula, ab authore Deo promanans, & per se genita existens: Porph. lib. 4. de Philos. hist.

UTRUM illud dicam, patrem tuum Trometem servisse servitutum apud Elpiam, qui literas docuit ad The-
sei fanum, crassis compedibus & ligno vinctum? Aut *Taxatur AE-*
matrem tuam quotidianas nuptias in fornice apud Ca- *schines à causis*
lamitem heroem celebrantem, te nobis elegantem istam *generantibus.*
statuam, & summum histrionem edidisse. Demosth.
pro Corona.

MULIER, quid tibi cum Cælio? quid cum homine *Urget orator*
adolescentulo? quid cum alieno? cur aut tam familiaris *causis procre-*
huic fuisti, ut aurum commodares? aut tam inimica, *antibus.*
ut venenum timeres? non patrem tuum videras? non pa-
truum, non avum, proavum, atavum, audieras consules
fuisse? Cic. pro Cæl.

*Nam pater & mater tui sunt in inferis,
Fieri nequit frater ut illi germinet. Soph.*

*Sublata causa,
tollitur effectus.*

Sic urbium cæterarumque rerum conditores
& inventores, ut Romulus Romanæ urbis cõ-
ditor, Reges deinde reliqui, Consules, Impe-
ratores, tutores & conservatores fuere.

(FILIIUS) est imago Dei inconspicui, primogenitus *Filius Dei om-*
omnis rei creatæ. Nam per eum condita sunt omnia, que *nia condidit.*
in cælis sunt & quæ in terra, visibilia & invisibilia, sive
Throni, sive Dominia, sive Imperia, sive Potestates, om-
nia, inquam, per eum & ejus respectu condita sunt.
Hic Filius Dei est causa creationis omnium rerum. Ex
his Paulus æternitatem Filii manifestè concludit, quod
causa suum effectum semper antecedere intelligatur.
Et est, inquit, ipse ante omnia, & omnia per eum confi-
stunt. Colos. cap. 1. 15.

*Inventum medicina meum est, opifexque per orbem
Dicor, & herbarum est subjecta potentia nobis.*

Causa inven-
tionis.

Apollo de se 1. Metamorph.

CAP. III.

De efficiente sola & cum aliis.

*Plato in politic.
Arist. cap. 5. l. 5.
Philos. & ca. 2.
lib. Physicorū.
Cicero in fato.*

Secundó causa efficiens sola efficit aut cum aliis. Earumque omnium sæpe alia principalis, alia adjuvans & ministra. 9. Æneid. Nisus avocat ab Euryalo in se factæ cædis & culpam & pœnam: quia solus author fuerit:

*Me me: adsum, qui feci: in me convertite ferrum
O Rutuli: mea fraus omnis: nihil iste nec ausus
Nec potuit ---*

Esai. cap. 43. vers. 11.

*Jehova est solus
Deus, solus omnipotēs,
solus salvator & cōdemnator
solus peccata remittit.*

E G O, ego Jehovah, & non est præter me servator. Ego annuntiavi, & servavi, audire quoque feci, & non fuit in vobis Deus alienus: vos autem testes mei, dixit Jehovah, & ego Deus. Et jam a die ego sum, & non est qui de manu mea eruat: operabor, & quis revocabit illud? Hinc illud Jacobi cap. 2. Unus est legislator, qui & servare potest & perdere. & illud Phariseorum: Quis potest remittere peccata, nisi solus Deus?

Unus solus creator.

*In veritate est unus, est unus Deus,
Qui machinam cœli solique condidit:
Sed errantes (proh dolor) lucro nos homines,
Et recreantes qui incidunt casus graves,
Deos quidem aureos, & ligneos,
Et lapideos posuimus, & festos dies
His celebrantes, esse dicunt pios.*

Huc pertinent demonstrationes quamobrem, ubi affectio per primam & solam causam demonstratur de subjecto. hanc tibi sume pro exemplo:

Propius esse a nobis est causa cur stella nullis micant radiis.

Quæ propius sunt a nobis, nullis micant radiis: Stellæ errantes propius sunt a nobis: Ergo nullis micant radiis.

Sic lunæ oppositio in capite vel cauda Draconis, est solis

lis

lis eclipseos caussa efficiens.

In morbis multæ caussa concurrunt: Antisthenes tamen Delius medicus vel unam hanc dixit morborum omnium caussam, in ciborum varietate ingluviem.

*Ingluviesvari-
orum ciborum
sola morborum
caussa.*

Perpicuum est aliquod primum esse, & unum quod omnia complexu suo cõtineat, idque, cum extra res singulas sit, caussam esse & originis rerum & interitus, perpetuæque mutationis, ipsumque quibusdã, hæc ipsa cæteris caussam motus dare. Arist. lib. 8. Phys. cap. 6.

Sapientia efficit sapientes sola per se. Beatos efficiat necne sola per se, quaestio est. Cic. in Top.

Patria tecum, Catilina, sic agit, & quodammodo tacita loquitur. Nullum jam tot annos facinus extitit, nisi per te, nullum flagitium sine te: tibi uni multorum civium necesse, tibi vexatio, direptioque sociorum, impunita fuit ac libera: tu non solum ad negligendas leges & quaestiones, verumetiam ad evertendas perfringendasque valuisti. quamobrem discede, atque hunc mihi timorem eripe. Cicer.

Solitaria caussa cum plerisque & principalibus & fociis pro Marcello variè adhibetur. Nam bellicas laudes (ait Orator) solent quidam extenuare verbis, easque detrahere ducibus & communicare cum multis, ne propriae sint imperatorum: & certè in armis, militum virtus, locorum opportunitas, sociorum auxilia, classes, commeatus multum juvant: maximam verò partem, quasi suo jure fortuna sibi vendicat, & quicquid est prosperè gestum, id penè omne ducit suum. At verò hujus gloriae, Cæsar, quam es paulò ante adeptus, socium habes neminem: totum hoc, quantumcunque est (quod certè maxi-

mum est) totum (inquam) est tuum. Nihil tibi ex ista laude centurio, nihil præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit: quin etiam illa ipsa rerum humanarum domina fortuna in istius se societatem gloriæ non offert: tibi cedit, tuam esse totam ac propriam fatetur.

Cum aliis

ELEGANTI caussarum gradatione utitur Apostolus ad Rom. 10. 13. Quisquis invocaverit nomen Domini, servabitur. Quomodo igitur invocabunt eum, in quem non crediderint? quomodo autem credent ei, de quo non audierint? quomodo autem audient absque prædicante? quomodo autem prædicabunt, nisi missi fuerint? Ergo fides ex auditu est: auditus autem per verbum Dei.

Quæris cur Judas factus est Christi proditor?

1. Caussa.

Quia avarus fuit, & fur habens oculos (Ioh. 12.)

2.

Quia diabolus ad tantum flagitium impulit. (Luc. 23. Ioh. 13.)

3.

Quia Deus justè punire voluit illius malitiam antecedentem. (Act. 2.)

Maximus est hujus Topici usus apud medicos.

Variæ enim morborum statuuntur causæ efficiētes: ut eorum, quæ in caliditatis intemperie consistunt, causæ esse possunt: motus vehemens, putredo, vicinia corporis fervidioris: ut ignis, balnearum, solis: Ira, vis, lassitudo. Frigidæ autem egritudinis causæ esse possunt: frigidorum propinquitas, ocium, adstrictio. Affectionis autem sicca: curæ, vigiliæ, aëris circumfusi siccitas, natationes in aqua quæ nitri, aut sulphuris, aut aluminis, aut bituminis est particeps, & quæcunque medicamenta vim habent exiccandi, sive intrò assumantur, sive foris exhibeantur. Humidorum autem morborum causæ sunt contrariæ, veluti ciborum, qui humidiori natura constant, copia, & potuum excessus, & omnis vivendi ratio delicatior, & animi securitas, & balnearum ex aquis dulcibus plurimus u-

mus usus, præsertim post cibum : sic & tota vita ociosa, atque omni labore vacans, & pluviarum abundantia, atque omnis status temporis humidus, & medicamenta quæ humectandi habent potestatem.

Quod si numinis alicujus aut fortunę vis, aut ducum focordia, aut vestra, Æschines, qui urbes proditis, improbitas, aut hæc simul omnia summæ rerum tantisper incommodarunt, dum eam subvertissent : quid Demosthenes deliquit? pro Corona.

Earumque omnium:

Quis est Paulus, quis autem Apollos, nisi ministri per quos credidistis, & ut cuiq; Dominus dedit? Ego plâtavi, Apollos rigavit, sed Deus dedit incrementû. Itaq; neq; is qui plantat, est aliquid, neq; qui rigat : sed Deus qui dat incrementum. 1. Corinth. 3.5. & paulo póst 4. cap. ver. 1.

Sic de nobis reputet homo, ut de ministris Christi, & dispensatoribus mysteriorum Dei. Et ibidem, ver. 15. In Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.

Python, Atheniensibus ob res fœliciter gestas ipsum admirantibus ac prædicantibus, quod Cotyn regem interemisset: diis, inquit, habēda est gratia quibus auctoribus hoc facinus præclarum gestum est. Nam ipse nihil aliud quàm manum & operam meam commendavi. Eventus rei in manu Dei est, & huic debetur gratia, si quid fœliciter cesserit: sed interim vult nostram operam accedere. Plutarch. in Politicis.

Consensus in matrimonio est primaria matrimonii causa, per regulam, Nuptias consensus, non concubitus facit: sic in actione reali, princeps causa est dominium : in actione personali, princeps causa est obligatio.

Quod si hæc ego dicere aggrediar, vos à me excitatos esse ad elationem animorum dignā majoribus : nemo est qui me reprehenderet. Nunc ego vestra hæc esse instituta declaro & ostendo, etiam ante me his animis fuisse Remp. cæterum ministerii partem in singulis rebus gestis ad me quoque esse referendam affirmo. Iste

Demosth. se excusat quod non sit causa.

Causa adjuvantes & ministra. Apostoli: & Deus, principalis.

Demosthenes est tantum minister.

autem dum omnium me accusat, & succensere mihi vos jubet, ut qui terrorum & periculorum causa Reipublice fuerim: non mihi tantum hunc honorem eripere studet: sed laudationibus etiam vos, & omnem posteritatem privat. Demosth. pro Corona.

Instrumenta etiam in causis adjuvantibus connumerantur, quo argumento impius Epicureus disputat mundum nunquam esse factum. I. de Nat. Quibus enim (ait) oculis animi intueri potuit vester Plato fabricam illam tanti operis, qua construi a Deo atque aedificari mundum facit? Quæ molitio? quæ ferramenta? qui vectes? quæ machinæ? qui ministri tanti operis fuerunt?

Hic impius Epicurus omnia humano cerebro libravit, neque illud Pythii legisse videtur, qui in Deo dixit perinde esse dicere ac facere: sed audiat, si velit, fide nos intelligere facta fuisse secula verbo Dei, ut ex his quæ non apparebant, ea quæ videntur fierent. Si autoritas non placeat, suam audiat Sibyllam:

Heb. II.

*At rex supremus qui mundum condidit omnem,
Sic fatus, Fiat, factumque est. Namque locavit
Tellurem circa nigra tartara, dulceque lumen
Edidit, & calum partes evexit in altas.
Hæc verbo fecit, & sunt protinus omnia facta,
Et planè: siquidem per se parit ipse sua vi.*

Egò ne Titium interfeci, inermis cum sim? Ubi gladius, &c.

CAP. IIII.

De efficiente per se & per accidens.

*Arist. 5. cap. 2.
Physic. Idem in
Ethicis ad Nicomachum.*

Tertiò, causa efficiens per se efficit aut per accidens: per se, quæ sua facultate efficit: ut quæ

quæ natura vel consilio faciunt. Ventorum naturalis efficientia est. I. Æneid.

*Incubere mari, totumque à sedibus imis
Unâ Eurusque notusque ruunt creberq; procellis
Africus, & vastos tollunt ad littora fluctus.*

Apud vosmetipsos judicate, num decorum est mulierem non velatam Deum orare? An ne natura quidem ipsa hoc vos docet, quod viro quidem, comatum esse de decori sit: contra mulieri, comatam gloriæ sit? Nam coma pro velamine data est ei. I. Cor. II. 3.

Latus est hic cæpus apud Medicos & Phisicos: omnia enim elementa, orbis, planetæ, stellæ, cælum denique ipsum, vi quadam ingenita & innata agunt. Sic ignis urit, sol lucet: sic herbae, gemmae, omnesq; res naturales agunt ipsius videlicet naturæ vi. Omnia meteora, pluvia, nix, grâdo, tonitrua, turbines, fulgura: omnia terrestria, arbores, herbae, aquarum scatebrae, & quæ in immensis terræ visceribus crescunt, ferrum, æs, aurum, hujus naturæ conatu atque opera producuntur: præterea arteriarum & cordis motus sunt naturæ opus: singularum partium actiones, attrahere, concoquere, retinere & expellere.

Est enim (judices) non scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus: verum à natura ipsa, arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, ut, si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis. Cicero.

Quæ jure illo fiunt, quæ natura omnia animalia docuit, sunt naturæ effecta, & horum omnium est natura causa. Hujusmodi sunt maris atq; fœminæ conjunctio: liberorum procreatio & educatio: nos & quæ nostra sunt tueri atque defendere. Natura mas fœminæ amore

& cupiditate capitur: ergo verisimile est Titium etiam Berthæ amore & cupiditate captum fuisse.

Consilii exemplum est illa Ciceronis de se confessio. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam magna ex parte, nulla vi coactus, iudicio meo ac voluntate ad ea arma profectus sum, quæ erant sumpta contra te.

E G R E S S I sunt itaque universa synagoga filiorum Israël à facie Moseh. Veneruntq; omnis vir cuius cor elevavit ipsum, & omnis cuius spiritus erat spontaneus apud ipsum, attuleruntq; oblationem Jehovæ ad opus tabernaculi Ecclesiæ, & ad omne opus ejus, atq; ad vestes sanctitatis. Venerunt, inquam, viri cum mulieribus, omnis spontaneus corde, attulerunt fibulas, &c. Omnes voluntario ad Jehovam munere fungebantur. Exod. 35. vers. 20.

Ratione quoque & consilio, liberaque voluntate agunt Angeli, Archangeli, omnesque cælicolæ & imprimis Deus.

Sic homo est efficiens causa contractus alicujus.

Vos, si ut homines negotia considerare vultis, fœlicissimam è meis consiliis urbem esse factam reperietis: sin, quæ Dii soli eximia tenent, vos consequi postulatis, ea quæ fieri nequeunt, affectatis. Demosth. Epist. 4.

Qui data opera aliquid mali agunt non merentur veniam. Hinc illud Demosthenis adversus Timocratem. Jam, Timocrates, quoniã & clanculum, & subitò, & contra leges, istam legem in cæteras intrusisti potius quàm tulisti, omnem tibi postulandæ veniæ causam ademisti. Nam eis qui peccant invitè, venia concedi debet, non eis qui de industria ex insidiis delinquant, id quod te nunc facere constat.

Hic Medici & Physici latè spaciuntur. Actiones enim aliæ sunt naturales, de quibus prius diximus: aliæ quæ voluntate, & spontè ab anima fiunt. Jacere telum voluntatis est: Item surgere, loqui, & respirare.

Per

Per accidens efficit causa, quæ externa facultate efficit: ut in his quæ fiunt necessitate vel fortuna: necessitate, cum efficiens vi cogitur ad effectum, qualis est Pompejanorum excusatio. At mihi quidem (ait Orator) si proprium & verum nomen nostri mali quærat, fatalis quædam calamitas incidisse videtur & improvidas hominum mentes occupavisse: ut nemo mirari debeat humana consilia, divina necessitate esse superata.

*Arist. 3. cap.
lib. 5. Philoso. &
cap. 2. lib. 6. &
7. cap. lib. 11.*

Hic necessitas pro violentia accipitur, juxta illud Eveni. Omne necessarium, res violenta est. Porro magnum est discrimen inter necessitatem & violentiam: multa enim divina providentia facimus, quæ nulla vi coacti facimus. Etenim si evangelizem, inquit Paulus, non est quod gloriar: necessitas enim mihi incumbit. væ autem mihi est, nisi evangelizem. Nam si volens hoc faciam, mercedem habeo: sin invitus, dispensatio credita est mihi. 1. Cor. 9. 16.

*Neq; quicquam interea mali & damni patietur, antequam
Ipse suam terram conscendat. Deinceps autem
Patietur quæcunque fatum, Paræque graves,
Jam nato nerunt filo, quando ipsum peperit mater. Odyss.*

Huc referri potest, cum dicimus nos invitos ad aliquid faciendum cogi, nisi in graviora velimus incidere pericula. Hoc pacto docet Christus à necessario, Joan. 3. eos qui suam fidem in Christo testari velint, oportere Baptismi signaculum accipere, mensæ item dominicæ participes fieri, ut: Nisi quis fuerit genitus denuo, non potest videre regnum Dei.

Hinc aliquando sumitur deprecatio, cum nos invitos aliquid fecisse asserimus, & in causam externam culpam rei rejicimus. Ut si quis dicat: Invitus pecco, quia Deus me cogit. quam argumentationem Homericus Jupiter in mortalibus reprehendit tanquam à non causa pro causa:

*Heu heu quàm falso mortales numina culpant:
Esse malum á superis affirmant, quum tamen ipsi
Criminibus propriis homines sibi damna crearint.*

Et illud Demosth. Si quem potes, Æschines, qui sub hoc sole sunt, referre mortalium, qui indemnis & expers olim Philippi, nunc Alexandri fuerit dominatus, sive Græcorum, sive barbarorum: esto, cōcedo tibi meam sive fortunam, sive infortunium nominare mavis, omnium malorum fuisse causam. Si veró eorum, qui neque me viderunt unquam, neque vocem meam audierunt, multi multa acerba sunt perpeffi, non modó viritim, sed & totæ urbes & gentes: quanto est æquius & verius omnem, ut par est, mortalium communem fortunam, & impetum quédam rerum gravem, & alium quàm oportebat, horum causam existimare? quibus tu omissis, me qui tali statu rerum gessi Remp. criminari: idque cū scias, si non totum, partem saltem convitii convenire in omnes & in te maximé. Demosth. pro Corona.

Multum interest in jure civili sponté ne agat aliquis, an vi coactus. Nam, ut ait Demosth. Si quis volens damnum dederit, duplum: si invitus, simplum pro dato damno solvere jubetur. Neque iis qui inviti benefaciunt, referenda est gratia, juxta illud:

*Si injusta in illum est omnis iracundia,
Qui quempiam lesit per imprudentiam:
Non est habenda ei ulla jure gratia,
Necessitate qui coactus profuit.*

*Arist. 5. & 6.
cap. 2. Physic.
& 7. cap. 11.
Philos. Plinius
lib. 7. Cic. 3. de
Nat. Deorum.*

Fortuna est causa per accidens, quando præter efficientis scopum aliquid accidit. Sic casu fortuito (ait Tullius 3. de Nat. Deorum) Pheræo Jasoni profuit hostis, qui gladio vomericam ejus aperuit, quam sanare medici non poterant.

Hujus Topici nullus usus est in sacra pagina, nisi forte hæc mimeticôs á Solomone dicantur:

Con-

Conversus sum, & vidi sub sole, quod non est velocius cursus, nec est fortium bellum: sed nec sapientum panis, neque prudentium divitiæ, neque etiam scientium est gratia: sed tempus & casus accidit omnibus. Quia etiam nescit homo tempus suum: sicut pisces qui capiuntur reti malo, & ut aves quæ capiuntur laqueo: sic capientur filii hominum in tempore malo, quum irruerit super eos repente.

Jacere telum voluntatis esse diximus, sed ferire quem nolueris, fortunæ est. ex quo aries ille subicitur in juris actionibus, si telum manu fugit magis quam jecit. Cicero in Topicis.

Multum enim interest data opera aliquid facere & fortuito. Nam Demosth. adversus Midiam: Leges, inquit, capitalium facinorum cædes consilio factas, morte, perpetuoque exilio & publicatione bonorum puniunt: qui autem fortuito cædem fecerunt, cum his multo remissius, & humanius esse faciendum sanxerunt.

Arbitror autem, si quis eos ipsos, qui in acie steterunt, roget, utrum existiment se suapte virtute, an insperata & impotenti fortuna rem bene gessisse, sui que Imperatoris peritia, & audacia, & animositate: neminem ita vel impudentem vel confidentem fore, qui res gestas sibi vendicet. quum igitur rerum fortuna omnium domina eventum suo arbitratu gubernavit, in iis cæterorum nulli prorsus, cum quidem homines fuerint, ignaviæ sunt accusandi. Oratio funebris.

In hoc genere causarum imprudentia connumerari solet. Ovid. 2. Trist.

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?

Cur imprudenti cognita culpa mihi est?

Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:

Præda suis canibus nec minus ille fuit.

Scilicet in superis etiam fortuna luenda est:

Nec veniam, leso numine, casus habet.

Sic quæ ira commoti facimus, imprudentia quadam fieri dicuntur, & veniam merentur. Sic Demosthenes cum Midia agit.

Midias nullam defensionem habet. Quæ causa enim, humana saltem, quæ mediocris excusatio facinoris illius proferetur? iracundia nimirum: nam hoc fortasse dicet. Nam ad quæ aliquis subito, non expectato consilio mentis, facienda impulsus fecit, etiam si contumeliosè fecerit, per iram tamen esse facta dicere potest: quæ verò, dum antè præmeditatus continenter per multos dies, contra leges palàm facere deprehenditur: non modò abest ab eo, ut iratus fecerit: sed nemini dubium jam esse debet, quin de industria dataque opera talis homo contumeliam fecerit.

Ista aliquando etiam in legibus venia donantur, & excusant homines in criminibus: ut si iracundia commotus convitia in aliquem congero, si ad me reversus non porrò perseveravero, veniam mereor. Item si propter linguæ lubricitatem contumeliosus fuero in aliquem, non ilico puniendus sum: nam lubricum linguæ ad pœnam facti trahendum non est. Sic simplicitas seu imperitia, qualis in rusticis esse solet, regulariter excusatur.

Hinc sumitur deprecatio: qualis est pro Ligario: Ignosce pater: erravit: lapsus est: non putavit: si unquam posthac. Et paulò post. Erravi: temerè feci: pœnitet: ad clementiam tuam confugio: delicti veniam peto: ut ignoscas oro. Fortunæ autem nomen ignoratio causarum confinxit: cum enim aliquid præter consilium spemque contigerit, fortuna vulgo dicitur: nec incitè Iuvenalis,

*Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus, fortuna, deam, caloque locamus.*

HINC

HINC stultus apud Menandrum in hunc modum argumentatur.

*Adesse semper non decet prudentiam,
Et iam fortuito evenire aliqua oportet.*
Nam Epicurus solebat dicere:
Exigua fortuna inter venit sapienti.
Et Philemon Comicus:
*Fortuna non est nobis usquam ulla dea,
Non est, sed unicuique quod evenerit,
Casuque fit, fortuna nobis dicitur.*

C A P. V.
De Materia.

Materia est causa, ex qua res est. Hoc argumento ficto, apud Ovid. 2. Metam. Solis Arist. 3. cap. 1. Physicorum domus auro, pyropo, ebore, argento componitur.

*Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammisque imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat:
Argenti bifores radiabant limine valvæ.*

Cæsar 1. bel. civil. Imperat militibus Cæsar, ut naves faciant, cujus generis eum superioribus annis usus Britannia docuerat: carinae primum ac statumina ex levi materia fiebant: reliquum corpus navium viminibus contextum, coriis integebatur.

PRIMUS homo, inquit Apostolus, est terra, terrenus. 1. Cor. 15. 47. Formavit Dominus Deus hominem pulverem de humo. Genes. 2. Hinc illa Abrahamæ argumentatio Genes. 18. 27. Ne ego audax qui cum domino meo colloquor, cum sim ipse pulvis & cinis.

Jesum proposuit Deus, ut esset placamentum per si-

dem, in sanguine ipsius, ad declarandam justitiam suam per remissionem præcedentium peccatorum, ex Dei tolerantia ad declarandam justitiam suam.

Hic habes nostræ regenerationis causam efficiētem Deum patrem: materialem, Christi sanguinem: instrumentalem, qua eam apprehendimus, fidem: finalem denique, ut ipse justitiam suam demonstret.

Si te, inquit Callimachus, finxit Prometheus, & non ex alio luto factus es, ne superbias.

Omnis angulus qui continet duas medietates duorum rectorum angulorum, est rectus:

Sed angulus D cadens in semicirculo A B C est ejusmodi:

Ergo angulus D in semicirculo A B C cadens est rectus: Arist. 2. Physic. Euclid. 3. Hic partes toti comparatę habent materię rationem.

Corpora omnia suam habent materiam, sive simplicia sive concreta: stipulę, faces, caprę saltantes, stellę trajectę, flamina, hiatus, fossę, exhalationem: pluvia nubes, ros, pruina, grando, &c. vaporem. Nullus præcessit vapor: ergo pluvia fieri non possunt. Stellę non sunt ex elementis conflata: nihil ergo terreni continēt, nec vaporibus aluntur. Omnia quę oriuntur, generantur & crescunt: Metalla, homines, arbores suam habent materiam.

Morborum varia est materia: humores quatuor, sanguis, pituita, bilis, melancholia: putridus humor, spiritus flatulentus, & id genus alia.

Medicamenta omnia suam habent materiam: phar-maca, potiones, pilulę. Quis est qui morbum rectę curare potest, nisi prius materiam morbi cognoverit?

Quis pharmiacorū æquus æstimator, qui fuerit hujus categorię ignarus? Illud enim inter omnes constat, pro varietate materię alia atq; alia adhibenda esse remedia. Non abundat bilis: ergo exquisita tertiana non laborat. Vinum & mel non adsunt: ergo nec mulsum fieri potest.

CAP.

CAP. VI.

De Forma.

Causæ primum genus ejusmodi est in efficiente & materia: secundum sequitur in forma & fine. Forma est causâ, per quam res est id quod est: ideoque hinc à cæteris rebus distinguitur: & forma simul cum re ipsa ingeneratur. Anima rationalis est forma hominis: quia per eam homo est homo, & distinguitur à cæteris omnibus naturis. Geometricarum figurarum in triangulis, quadrangulis sua forma est: Physicarum cœli, terræ, arborum, piscium sua forma est, unde præcipua rerum ut natura est, sic erit explicatio, si possit inveniri: ut in artificiosis rebus facilius occurret. Cæsar. 7. Muri autē omnes Gallici hac fere forma sunt: « traves directæ perpetuæ in longitudinem, pa- « ribus intervallis distātes inter se binos pedes, in « solo collocantur: hæ revinciuntur introrsus & « multo aggere vestiuntur: ea autē quę diximus, « intervalla grandibus in frōte saxis effarciūtur. « His collocatis & coagmētatis ali⁹ insuper ordo « adjicitur, ut idem illud intervallū servetur, ne- « que inter se contingant traves, sed paribus in- « termittæ spatiis singulæ singulis saxis interje- « ctis arcté cōtineantur: sic deinceps omne opus « contexitur, dum justa muri altitudo expleatur: « hoc cū in speciē varietatemq; opus deforme « non est, alternis trabibus ac saxis, quæ rectis li- «

neis suos ordines servant: tum ad utilitatem & defensionē urbium summā habet opportunitatem: quod & ab incendio lapis, & ab ariete materia defendit: quæ perpetuis trabibus pedes quadragenos plerunque introrsus revincta, neque perrumpi, neque distrahi potest. Sic forma Virgiliani portus explicatur *Æneid. i.*

*Est in secessu longo locus: insula portum
Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductos.
Hinc atque hinc vasta rupes, geminiq; minantur
In celum scopuli, quorum sub vertice latè
Æquora tuta silent: tum sylvis scena coruscis
Desuper, horrentiq; atrū nemo imminet umbra:
Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum.
Intus aque dulces, vivoque sedilia saxo,
Nympharum domus: hinc fessas non vincula naves
Ulla tenent: unco non alligat ancora morsu.*

DEUS hominem ad suam, id est ad divinam, imaginem creavit. Hinc illa Pauli argumentatio:

Vir non debet velare caput, quum imago sit & gloria Dei: at mulier, gloria viri est. *i. Cor. ii. 7.*

Ecquid, inquit Euresus Pythagoreus, homine præstantius? quid divinius? an non rerum opifex eum fecit seipso usus exemplari? tabernaculum quidem est reliquis simile, ut quod factum fuit ex terrena materia, à præstantissimo tamen effectum artifice, qui seipso usus est archetypo.

Omnis angulus qui habet dimidium duorum rectorum, est rectus:

Sed angulus A. B. est huiusmodi:

Ergo angulus A. B. est rectus.

Quod

Quod rotundum est, in rotundam semper formam accrescit:

Luna autem est rotunda:

Ergo in rotundam semper formam crescit.

Physicorum dogma est, celeritatis & tarditatis formam esse causam. Aristot. lib. 4. cap. 6. de Cælo.

Cognoscendæ sunt medico morborum ac herbarum formæ, & variæ pharmacorum atque excretorum permissiones. Nam pro formæ ac misionis varietate, nunc hoc, nunc illud prænoscit medicus. Vomitus (inquit Hippocr.) ex pituita & bile permixtus minimè est molestus: at meraciores vomitiones deteriores sunt. Prænot. Coacæ.

Interrogatio & responsio est actu continuo facta:

Ergo est stipulatio.

De precio venditor & emptor conveniunt:

Ergo emptio est perfecta.

Scyphus in massam redactus est: Ergo ad poculum amplius non est aptus.

CAP. VII.

De Fine.

Finis est causa, cujus gratia res est. Physicis rebus finis homo propositus est: homini Deus. Omnium artium est aliquod summum bonum & finis extremus: ut Grammaticæ, bene loqui: Rhetoricæ, bene dicere: Logicæ, bene differere. Iuno I. Æneid. connubii finem assumit, cum Æolo Deiopejam pollicetur, solatii scilicet prolisque gratia.

*Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nympha,
Quarum (qua forma pulcherrima) Deiopejam
Connubio jungam stabili, propriamque dicabo,*

C

*Arist. 11. cap.
post. & 13. c. 2.
physic. & 2. c.
2. Physic. Plato
7. de Repub.
Arist. 3. cap. 8.
politic.*

*Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.*

In defensione Ligarii Cicero Tiberonem accusatorem urget, cum armorum contra Cæsarem susceptorum finem premit. Et certé (ait) contra ipsum Cæsarem est congressus armatus. Quid enim Tubero tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus ille mucro petebat? quis sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?

*Finalis causa
adventus Christi.*

PROFECTI VERÓ discite quid sit, Misericordiam volo, & non sacrificium. non enim veni ut vocarem justos, sed peccatores ad resipiscentiam.

*Finis humana
vita.*

Hic mea quidem sententia, inquit Posidonius, est rerum humanarum finis: contemplare universorum Deum, & se, quoad ejus fieri potest, ita instituire, ut nulla in re ducatur á parte animæ quæ caret ratione.

Quam obrem deambulamus? ut valeamus. Non fluctuare cibos in stomacho est utile ad sanitatém tuendam: id autem efficit deambulatio post cœnam: Deambulatio ergo post cœnam efficit ut valeamus.

Vinum bibimus, ut stomacho prosit & animos pariat.

Jusjurandum si postulabitur, duabus de causis dabis: vel ut te ipsum turpi crimine liberet: vel ut amicos é periculis eripias. Isocrat. ad Demonic.

Ne rerum dominia in incerto sint, est bonum:

*Finis usucapio.
nis.*

Usucapio autem introducta est, ne rerum dominia in incerto fluctuent: Ergo usucapio est res valde bona.

Alicujus rebus perinde prospicere ac suis, est valde primum: Curator ut alienis rebus perinde ac suis prospiciat, puberibus á magistratibus datur: Ergo curatorem pube-

puerum agere, valde pium est.

Omniem autem legem, quæ quidem recte lex appellari possit, esse laudabilem, quibusdam talibus argumentis docent.

Constat profectio ad salutem civium, civitatumque incolumitatem, vitamque hominum & quietam & beatam, inventas esse leges: eosque qui primùm ejusmodi scita sanxerunt, populis ostendisse se ea scripturos atque laturus, quibus illi adscriptis susceptisque homines honesti beatique viverent.

In quem finem sunt leges condite.

Ex quo intelligi par est, eos qui perniciofa & injusta populis jussa descripserunt, quidvis potius tulisse quam leges. Cicer. lib. 2. de leg.

*Fœlicitates atque opes dat maximas
Fortuna multis, non quod illos diligit,
Sed de gradu præstantiore ut decidant.*

CAP. VIII.

De Effectis.

Effectum est quod è causis existit: sive igitur gignatur, sive corrumpatur, sive modo quolibet moveatur quidlibet, hic motus & res motu facta effectum dicitur: hujus loci sunt laudes & vituperationes, quarum pleni sunt libri sacri & profani. Æneid. 6. facta variorum populorum comparantur ad nominis Romani laudem:

Arist. in Physicis sub nomine motus.

*Excudent alii spirantia mollius æra:
Credo equidem, ducet vivos de marmore vultus,
Orabunt causas melius, cælique meatus
Describent radio, & surgentia sidera dicent.
Tu regere imperio populos Romane memento:*

*Hæ tibi erunt artes, paci que imponere morem:
Parcere subjectis, & debellare superbos.*

Hoc argumento. Christus docet se esse verum Messiam. Interrogatus enim, Tu ne is es qui venturus erat, an alterum expectabimus? respondit in hunc modum: Profecti renuntiate Joanni quæ auditis & videtis. Cæci visum recipiunt & claudi ambulant: leprosi mundantur & surdi audiunt: mortui excitantur & pauperibus evangelizatur: & beatus est qui non fuerit offensus in me.

Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi: si verò facio, etiam si mihi non credatis, operibus credite: ut cognoscatis & credatis Patrem in me esse, & me in eo.

Vos, ô ignavi, primùm nos docete quid est Deus, ut impii cum dixeritis fidem meremini, ubi est Deus? an in templis inclusis? pii quidem vos, qui Deum in tenebris erigitis. Si nulla Dei erigatur ara, non est Deus: & si non Dei erigatur, Deus est quasi lapides deorū essent testes.

Imò oportet opera illi testimonium ferre, quale est, sol: nox illi & dies sese in testimonium offerūt: tempora illi testes, terra tota fructum ferēs illi testis, Lunæ circulus illius opus cæleste testimoniū. Heraclitus Euthycli,

Quæ nullis radius micant, propius sunt à nobis:

Stellæ errantes nullis micant radiis:

Ergo stellæ errantes propius sunt à nobis,

Arist. lib. 1. de demōst. cap. 10.

Huc pertinent demonstrationes quòd res sit, ubi nō ex causa ostenditur effectus, sed contrā.

Omne quod defrondescit, latiora habet folia:

Omnis vitis defrondescit:

Ergo omnis vitis latiora habet folia.

Arist. lib. 2. demonst. cap. 17.

Hoc anno non fuit Lunæ defectus: ergo neque Solis & Lunæ directæ oppositio in capite vel cauda Draconis.

Hæc categoria est in maximo usu apud medicos. nō enim morbi causa est semper manifesta, sed ab effectis quæ

quæ in pulsu, respiratione & corporis evacuationibus
apparent, sæpe cognoscitur.

Respiratio est justo frequentior & pulsus crebrior:

Amplior ergo in corpore est collectus calor.

Quid erat civi Reip. studioso agendum? quid illi qui
omni cura & alacritate & integritate, patriæ consultum
vellet? non oportebat è mari Eubœa munire Atticam? è
mediterraneo Bœotia? è Pelopõneso, locis nostro agro
finitimis? nõ providere, ut invectio frumenti per omnia
loca nobis amica usque ad Piræum perveniret? non ea
quæ tenebamus, missis tueri præfidiis, eisque rebus quæ
eõ pertinerent, agendis & dicendis? Proconesum, Cher-
sonesum, Tenedum? non alia conari ut conjuncta & so-
cia essent, Byzantium, Abydos, Eubœa? non hostibus
maximas quas haberent copias eripere? nõ quæ reipub.
deessent, ea supplere? Atq; hæc quidem omnia vobis per-
fecta sunt meis decretis & actionibus. Efficax est argu-
mentatio ab effectis, ad causas affirmativè & negativè.

Huc dicta scriptaque referenda sunt. Peri-
cles & Hortensius bene dicendi laude cele-
brantur: eodemque argumento Demosthe-
nes & Cicero etiam bene scribendi. Ad hunc
locum referuntur consilia & deliberationes,
etiam si omnino ad exitum perductæ non fue-
rint. Parmenio & Philotas morte mulctati
sunt, quia conjurationis in Alexandrum essent
suspecti: ut Curtius & Arrianus meminerunt.
De Lentulo & Cethego aliisque Catilinæ po-
pularibus, Romani Senatus judicio supplici-
um sumptum est. Sunt etiam effecta virtutum
& vitiorum. Horatius hoc modo ebrietatis ef-
fecta describit:

*Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes jubet esse ratas, in praelia trudit inermem,
Solicitis animis onus eximit, ac docet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?*

CAP. IX.

De Subjecto.

*Arist. in Sub-
stantia, Poste-
rioribus analy-
ticis.*

*Arist. lib. 4.
Physic. 14. ca-
pit.
Arist. 10. cap.
8. Phys. & 3.
e. 1. de calo.*

Argumentum modo quodam consentaneum succedit, ut subjectum & adjunctum. Subjectum est cui aliquid adjungitur. Anima est subjectum scientiæ, ignorantæ, virtutis, vitii, quia hæc præter essentiam accedunt. Corpus, sanitatis, morbi, roboris, infirmitatis, pulchritudinis, deformitatis: homo subjectum est divitiarum, paupertatis, honoris, infamiæ, vestitus, comitatus. Locus est subjectum rei locatæ. Sic Philosophi divinis entibus licet parte & magnitudine carentibus attribuunt locum. Sic Geometriæ locum locique differentias in rebus Geometricis: sic Physici multo etiam diligentius in rebus Physicis considerant, in mundo, in elementis simplicibus, in rebus compositis. Sic Virgilius in Georgicis suum quemque propositis rebus locum deligendum admonet, ut segetibus, arboribus, vitibus, pascuis:

*At prius ignotum ferro quàm scindimus equor,
Ventos & varium cali prædiscere morem*

Cura

*Cura sit, ac patrios cultusque habitusq; locorum:
Et quid quæq; ferat regio, & quid quæque recuset.
Hic segetes, illic veniunt felicius uva:
Arborei fœtus alibi, atq; in jussu virescunt Gramina.*

Sensilia sensuum, & res virtutibus ac vitiis propositæ, subjecta vitiorum & virtutum hoc modo nominantur. Color est subjectum visus, sonus subjectum auditus, quia hi sensus in his sensilibus occupantur & exercentur. Virtutes & vitia declarantur in Ethicis hoc argumento: temperantia & intemperantia voluptate, magnanimitas & ignavia periculo: liberalitas & avaritia divitiis. Sic res numerabilis Arithmetice, mensurabilis (ut ita dicam) Geometriæ subicitur. Ejusmodi subjecto Cic. 2. Agrar. disputat, inter Campanos nullam contentionem esse, quia nullus sit honor. Non gloriæ cupiditate (ait) efferebantur, propterea quod ubi honos publicè non est, ibi cupiditas gloriæ esse non potest: non contentione nec ambitione discordes: nihil enim supererat, de quo certarent: nihil quod contrâ peterent: nihil ubi dissiderent. Eodem argumento à Propertio dictum est:

*Nauta de ventis, de tauris narrat arator:
Enumerat miles vulnera, pastor oves.*

FUGITE scortationem. Omne peccatum quod fecerit homo, extra corpus est: sed qui scortatur, in proprium corpus peccat. An ignoratis corpus vestrum esse templum Spiritus sancti, qui est in vobis, quem habetis

*Corpus hominis
subjectum Spi-
ritus sancti.*

á Deo, neque esse vestri juris I. Cor. 6. 18.

*Posito subiecto
ponuntur adju-
cta. Qualesub-
jectum tale ad-
junctum.*

Deus est: igitur est arx, petra, asylum, refugium no-
strum. Item, Deus est: bonus ergo.

Ne mortale odium mortali in pectore serves.

Hoc argumēto urgebis eos qui animas mortuorum
negant esse, & tamen verentur ne miseræ sint futuræ.

*Sublato subje-
cto tollitur ad-
junctum.*

Qui enim omnino non sunt, ut ait Cicero, ii ne miseri
quidem esse possunt. Talis fuit Axiochus, ad quem Xe-
nocrates Platonicus.

Ut in Repub. Clisthenis & Draconis, inquit, nihil ti-
bi contigit mali: tu enim non eras, circa quem esset ma-
lum: sic post mortem nullum tibi adversum: tu namque
non eris, circa quem futurum sit malum.

Subiectum in Geometria est res ipsa de qua doctrina
est instituta, cujusmodi sunt trianguli, quadrata, circuli,
sphæra, cylindri: & ut summatim dicam, figuræ planæ,
corpora solida, denique omnes magnitudines immo-
biles, & horum termini: quæ veró his insunt, adjuncta
dicuntur, & per axiomata & petitiones rebus subjectis
inesse demōstrantur.

Quod partes nullas habet, nec rectum est nec rotun-
dum: Et quicquid figuræ est particeps, aut rectū aut ro-
tundum est: Quod ergo partes non habet, nullius figu-
ræ est particeps. Alcinous ex Parmenide Platonis.

Illud etiam absurdum est, aquam in superiori loco co-
gi, cum nec aqua cogi possit, quam existat, nec ullo tem-
pore, nec certo loco manere. Arist. Meteor. lib. 1. cap. 12.

Quævis pars affecta est affectionis subiectum, cujus
cognitio est imprimis necessaria medico. Nam febris a-
liam quærit curationem, cum est in spiritu, ut diaria: ali-
am cum est in venis, ut continua: aliam cum partes soli-
das invadit, ut hæctica. Calor præter naturam in corde
accensus, solidas partes invasit: ergo hæctica febre labo-
rat. Animi affectiones & perturbationes, sua dicuntur
habere subiecta in corpore, ut; caret felle: non ergo ira-
scitur. Hulcera, œdemata & id genus alia requirunt hu-
jus

ius categoriæ peritum. Illud enim apud omnes constat, pro natura partis affectæ remedia esse adhibenda.

Si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse nõ potest, dari stipulatus fuerit: veluti Stichum, qui mortuus sit, quem vivere credebat: aut hippocentaurum, qui esse non possit, inutilis erit stipulatio. Just. lib. 3. tit. 10.

Si legatus est Titio annulus: ergo & gemma quæ anulo additur legata est. Si charta dono data est: ergo & aureæ literæ quæ in charta depictæ sunt.

A subjecto loco docet Apostolus Christum esse superiorem Davide, præstantiorẽ cunctis angelis, imò prorsus esse Deum, ac Deo Patri per omnia æqualem. Heb. 1. ex dicto Davidis Psalmo. 110. Dixit Dominus Domino meo, sede á dextris meis.

Titius promisit Sempronio pecuniam dare certo loco: an nõ ergo verisimile est, quod nullo alio loco, quam stipulator voluit, illam pecuniam dare possit?

Subjecta sæpenumero sua habent certa adjuncta. Hinc Davidi offerenti se ad singulare certamen ineundum cum Goliath Philistæo, objicitur, quod puer esset planè imbellis. Luc. 2. stupebant omnes super intelligẽtia & responsis Christi in templo factis, cum duodecim tantum esset annorum. Genes. 18. Postquam jam vieta sum (inquit Sara) indulgebo credo voluptati, cum meus et jam dominus jam sit senex? Hinc amplificatur ab Apostolo fides Abrahæ. Rom. 4. Quod non sit infirmatus fide, licet ipsius corpus jam esset emortuum.

C A P. X.

De Adjuncto.

Adjunctum est, cui aliquid subjicitur: quod argumentum etsi subjecto est levius, attamen est copiosius & frequentius. Itaque quod de ejusmodi signis ait Ovid. 2. de Remedio:

*Arist. in Categoriis.
Cicero in Topicis. Quintil. lib. 5. cap. 5.*

*Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoque) parva
vocabit:*

Sed quæ non profunt ſingula, multa juvant.

Animi corporiſque & totius hominis bona
& mala, quæ dicuntur, adjuncta ſunt animi,
corporis, hominis: Denique quicquid ulli ſub-
jecto extrinſecus accidit, adjunctum ejus eſt.
ut autem locus eſt in ſubjectis, ſic tempus eſt
in adjunctis, duratio nempe rerum, præterita,
præſens, futura: omninoque qualitates ſubje-
ctis præter cauſſas adjunctæ, ſive propriæ ſint,
quæ omni ſolique ſubjecto ſemper cõveniunt,
ut homini riſus, equo hinnitus, cani latratus:
ſive communes, quæcunque non ſunt eo mo-
do propriæ. Hoc genere argumenti Fannium
Chæream Cicero pro Roſcio Comædo cavil-
latur: Nonne ipſum caput & ſupercilia illa pe-
nitus abraſa, olere malitiã & clamitare calli-
ditatem videntur? Nonne ab imis unguibus
uſque ad verticem ſummum (ſi quam conje-
cturam affert homini tacita corporis figura)
ex fraude, fallaciis, mendaciis conſtare totus
videtur? qui idcirco capite & ſuperciliis ſemper
eſt rafiſ, ne pilum ullum viri boni habere dica-
tur. Sic Martialis 2. lib. Zoilum ludit:

*Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luſcus,
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.*

Sic veſtitus & comitatus res adjunctæ ſunt:
quo circumſtantia genere Dido venatum pro-
ficiſcens,

*Ariſt. in Phy-
ſic: 10. 11. 12. 13.
1. 4. capit. lib. 4.
Ariſt. cap. 4.
1. Top.*

ficiscens, magnificè 4. Æneid. depingitur:

*Oceanum interea surgens aurora reliquit.
 It portis jubare exorto delecta juventus:
 Retiarara plage, lato venabula ferro:
 Massyliqueruunt equites, & odora canum vis
 Reginam thalamo cunctantem, ad limina primi
 Pœnorum expectant, ostroque insignis & auro
 Stat sonipes, ac fræna ferox spumantia mandit.
 Tandem progreditur magna stipante caterva
 Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo,
 Cui pharetra ex humero, crines nodantur in aurâ:
 Aurea purpuream subnectit fibula vestem.*

Ex hoc omnes cognoscent vos esse discipulos meos, si charitatem habueritis alii in alios. Joan. 13. 35. Quum in vobis sint livor & contentio, & dissidia: nonne carnales estis, & secundum hominem inceditis? Etenim, quum dicit quidam, Ego sum Pauli: alter, Ego sum Apollo, nonne carnales estis? 1. Cor. 3. 3.

Christus habuit commercium cum carne & sanguine, tentationibus fuit obnoxius, per omnia similis factus est nostri, degustavit mortem: Ergo Christus fuit verus homo.

Ex adjunctis alia rem præcedunt, alia vel ei annectuntur vel sequuntur, ut:

Si tibi docendum esset Judam esse impium, atque ut Christus uno verbo ait Joã. 6. diabolum, id docebis primò signis antecedentibus, tum ex adjunctis negotio proditionis, tum ex sequentibus, evangelistarum more. Antecedentia sunt: Invidit Christo honorem delatum à Maria, quæ unguento precioso unxerat Christi pedes. Hypocrita erat, fingens sibi curæ esse pauperes: deniq; erat avarus, habēs marsupium: & fur, id est, malæ administrationis reus: Joan. 12. Christus insuper aliquoties

aperté significavit Apostolis, unum ex ipsis fore proditorem: neq; impius unquã est his permotus. Matth. 26. Luc. 22. Joan. 6. 13. Porró ultro adit Pontifices, ac de precio proditionis paciscitur. Matth. 26. Luc. 22. Ad hæc caprat cõsilia, quomodo opportuné & sine turbis destinatum facinus perpetret. Luc. 22. Post hæc omnia, interest extremæ cœnæ, quó omnem de se suspicionem aboleat.

Christus iterum verba facit de quodam qui ipsum sit proditurus, & signo addito de porrecta buccella intincta certiores omnes facit: quin etjam iterũ admonet Judam, ut quod semel constituerat ocys perficiat. Verũm hæc omnia obturato præstat ille animo, ceu nullius mali sibi conscius. Joan. 13.

Jam in negotio ipso adjuncta talia sunt: relinquit Judas cœnam & egreditur cohortes armatas petiturus, Joan. 13. His acceptis noctu hortum adit, ad quem sciebat Jesum precandi causa venire solitum, Joan. 18. Militibus signum dat, ne errent in persona: Quem osculatus fuero, inquit, ipse est. Matth. 26. Christus autem sponté occurrit: interrogat quem armati petant: osculum non recusat: placidé & blandé alloquitur: Amice, inquit, ad quid ades? atque nihil horum ferit proditoris conscientiam, quó minus destinatum scelus exequatur. Matth. 26. Joan. 18.

Nunc de consequentibus: Tandem pœnitet Judam, palám in templo reddit pecuniam, peccatum suum confitetur, & Christi innocentia testimonium ipse dicit, vehementissimé perturbatus abiit foras, laqueo se suspendit, crepuit medius, effusa sunt omnia ejus viscera. Matt. 27. Act. 1.

Antiphanes Comicus meretricem egregié ab adjunctis depingit. Venit ipsa, inquit, transit, accedit, nõ trásit, venit, adest, abest, erigitur, accedit, smegmate, saponave purgatur, peccatur, egerit, tergitur, lavatur, se contemplatur, componitur, unguentis perfunditur, ornatur, ungitur, & si quid non habet enecatur.

De subjectis Geometricis prius diximus: illis veró per se in-

se insunt divisiones, constitutiones, contractus, applicationes, excessus, defectus, æqualitas & inæqualitas cum aliis quibusdam hujus generis, quæ omnia ad hanc categoriam referuntur.

Si rectum est aut rotundum, figura participat:

Quod partes habet, est rectum aut rotundum:

Ergo quod partes habet, figura participat.

Huc pertinent Physicorum prognostica de ventis & pluviis: & augurum cæterorumque divinationes.

Cicero lib. primo de Divinat.

Hic Iovis altisoni subitò pennata satelles
 Arboris é trunco, serpentis faucia morfit
 Ipsa feris subigit transfigens unguibus anguem
 Semanimum, & varia graviter cervice micantem.
 Quem se torquentem lanians, rostroque cruentans,
 Jam satiata animos & duros ulta dolores,
 Abjicit efflantem, & laceratum affligit in unda.
 Seque obitu á solis nitidos convertit ad ortus.
 Hanc ubi præpetibus pennis lapsuque volantem
 Conspexit Marius, divini numinis augur:
 Fausta que signa sue laudis reditusque notavit.
 Partibus intonuit cæli pater ipse sinistris:
 Sic aquile clarum firmavit Juppiter omen.

Et secundo Fastorum:

Fallimur? an veris prænuntia venit hirundo.

Nam ut illa omittam (ait Orator) visas nocturno tempore ab occidente faces, ardoremque cæli, ut fulminum jactus, ut terræ motus, cæteraq; quæ ita multa nobis consulibus facta sunt, ut hæc quæ nunc fiunt, canere Dii immortales viderentur. Cicero 3. Cat.

Non prædicabant? non significabant nobis dii, ut caveremus, tantum non humanis vocibus editis? Equidem nullam unquam urbem vidi, quæ magis á diis immortalibus cõservaretur, & á quibusdam oratoribus perderetur. Non satis monere potuit portentum illud, quod initiis Cereris extitit, ut caveremus, cum initiati interie-

Posito adjuncto, ponitur subiectum.

Divinatio auguru ab adjunctis.

Aruspicum divinatio ab adjunctis.

runt? Non ea de causa cavendum esse monuit Amyniades, & Delphos mittendos aliquos, qui oraculum sciscitarentur? Sed Demosthenes refragabat, quod Pythiam Philippo studere diceret, homo ineruditus, & fruens ac repletus ea licentia, quae a vobis ei datur. Nonne is nuper sacris ominosis & infaustis milites ablegavit ad manifestum discrimen: quamvis dudum dicere ausus, ea de causa Philippum in nostram regionem non venisse, quod victimae prosperae non fuissent? Quo igitur dignus es supplicio, o Graeciae pestis? Nam si victor propterea in eorum quos vicerat regionem non venit, quod sacra infausta essent: cur tu qui nescires quid futurum, antequam litatum esset, milites ablegasti? Utrum igitur corona dignus es ob calamitates publicas, an exilio? Aeschines adversus Ctesiphontem.

*Si motus simplex ADIVNCTIVUS est, necesse est quoque corpus esse DVBIJECTIVUM.
Prænotio ab adjunctis.*

Quod si motus simplex in rerum natura est (simplex autem is est, qui in orbem incitatur) & motus simplex simplicis sit corporis, corpus aliquod simplex sit necesse est, quod suapte natura eo motu, qui circa medium fertur, cieatur. Arist. lib. I. de Cælo cap. 2.

Huc referuntur medicorum prædictiones, & iudicationes. Faciei corruptio lethalis: talis autem fuerit, oculi cavi, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigidae ac contractae, cutis dura, color pallidus aut niger. Hip. in Prænot.

Iudicatio ab adjunctis.

Urina autem optima est, quae habet albissimam subsidentiam, & levem ac aequalem per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim securum & brevem fore morbum. Hipp. in Jud.

Si ea mulier testamentum fecit, quae se capite nunquam diminuit, non videtur ex edicto prætoris secundum eas tabulas possessio dari: adjungitur enim, ut secundum fervorum, secundum exulum, secundum puerorum tabulas possessio videatur ex edicto dari. Cicer. in Top.

Res sacra est: ergo non recipit aestimationem.

Titius Sempronium vulneravit:

Nam

Nam Titius ædes Sempronii ingressus, gladio cruci-
to visus est.

Paulus Rom. 4. ab adjuncto temporis probat Abrahamum justificatum fide absque operibus, ut: Ista igitur *Ab adjuncto temporis.*
beatitudinis prædicatio in circumcissionem solum, an & in præputium cadit? Dicimus enim imputatam fuisse Abrahamæ fidem pro justitia, quomodo ergo imputata est? Cùm esset in circumcissione, an quum esset in præputio? non in circumcissione, sed in præputio.

Si non ante tertiam horam pecuniam sum pollicitus, quid jam me urges ante tempus?

Notet lector hoc Topicum aliquando verisimilia tantum signa supplere, quæ licet vim aliquam habere videantur, tamen non semper necessarió inferunt. *Signa verisimilia.*

Joseph fugiens reliquit vestem apud uxorem Putipharis vociferantem: igitur voluit hanc per vim stuprare. non valet argumentum.

Hujus Topici sunt promissio divina, comminatio divina, prædictio seu vaticinium propheticum, mysterium, typus & allegoriæ: quæ quidem omnia sunt veluti adjuncta præcedentia, quæ res nonnullas necessarió subsequi ostendunt.

Petrus Actor. 2. comprobat Apostolos collegas suos non esse ebrios, ut malevoli suspicabantur: sed potius *Promissio divina.*
aflatos spiritu divino, ac novo linguarum dono ornatos. Ita namque Deum ipsum promississe per Joëlem Proph. c. 2. Et erit post hæc, inquit, effundam Spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri & filia vestra, senes vestri somnia somniabunt, juvenes vestri visiones videbunt: quin & super servos & super ancillas in diebus illis effundam Spiritum meum. Daboque prodigia in caelo & in terra, & sanguinem, & ignem, & columnas fumi, & erit præterea, quicumque invocaverit nomen Domini, evadet.

Jere. 29. Psal. 17. 145. promisit Deus laturum se operam *Affirmativæ.*
piis ipsum in necessitate invocantibus: Igitur Deus haud

Negative.

dubié præstabit, atque pios eripiet é periculis. Rursus Deus non promisit se adjuturum impios: igitur nequamquam liberabuntur. Jerem. 11. Job. 9.

*Comminatio
druma.*

Rom. 10. astruit Apostolus tempus adesse, quo Judæi rejici atque excludi ab Ecclesia Dei: gentiles autem vocari, & Judæorum loco substitui debeant. Confirmat istud proposita comminatione Dei adversus Judæos olim pronuntiata. Deut. 32. Ego ad æmulationem provocabo vos per gentem quæ non est gens, per gentem stultam commovebo vos.

*Vaticinium
Propheticum.*

Matth. cap. 1. postquam exposuisset, quomodo Maria gravida fuisset deprehensa á Spiritu sancto sine viri opera, & Angelum significasse Josepho, quod paritura esset filium populi servatorem, addit: Totum hoc factum est, ut perficeretur quod dictum fuerat per Prophetam (Esaïam cap. 7.) ita loquentem: Ecce virgo erit prægnans, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod si quis interpretetur, sonat Nobiscum Deus. Ponderus veró inest hisce probationibus maximum, ut ex his locis satis apparet, Ephes. 2. 3. Hebr. 1. 2. Pet. 1. Act. 3. 10. Hinc illa formula crebró in No. Test. repetita, Hoc factum est, ut impleretur quod dictum est, &c. Et Christus Matth. 26. Luc. 24. ait impleri oportere scripturas, & fieri quæ prædicta fuerunt.

Typus.

Quando autem probationes sic instituuntur, ut dicatur meritó aliquid hoc tempore accidere, vel debere fieri, quando quidem olim facta ea præcesserunt, quæ præsens negotiú quodammodo prætenderunt, magna istud fit cum gratia, ac dici non potest quantopere illustrétur conciones seu disputationes istiusmodi argumentis.

Christus asserit Joã. 3. se esse verú Deum, Dei Filium, mortem nihilominus debere pro generis humani salute perferre. Comparabat illud adducto typo ex Num. 21. dicens: Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Talis est argumentatio Joan. 19. Matth. 12. 1. Pet. 3. 1. Cor. 10.

Moyses

Moyſes exaltavit ſerpentem æneum, quem qui intue- *Aſſerivativſ.*
bantur manebant incolumes, Num. 21.

Igitur & Chriſtum oportuit exaltari in crucem, ut
quicumq; fidem in ipſum deſixerit, adipiſcatur ſalutem.

Os non debuit conſringi agno paſchali. *Negat.*

Ergo neque Chriſto conſringentur crura.

Vt in typo aëlio ſimilem portendit aëtionem:

Ita in allegoria verba certam rem ſignificant. *Allegor.*

Omnis viëctima ſale ſalietur: Lcu. 2

Igitur & homo Domino addiëctus ſale condiëctur. *Aſſerivat.*

Marc. 9. Colof. 4.

Non obligabis os bovi trituranti. Deut. 25.

Ergo non eſt miniſtris verbi denegandus viëctus. I. *Negat.*

Corinth. 5. I. Tim. 5.

De hoc argumenti genere vide Luc. 10. ex 2. Reg. 4.

Per myſterium aëtionem intelligimus externam & *Myſterium.*
corpoream, ſive ceremoniam divinitus inſtitutam, quæ
rem quandam internam & ſpiritualem denotat.

Titus ſacro baptiſmate tinctus eſt. *Aſſerivat.*

Ergo debet novam & ſanëctam vitam vivere.

Titus non eſt circumciſus: *Negat.*

Igitur non eſt obſtriëctus ad legis obſervantiam.

Sed in his omnibus notet lectõr imprimis cavëdum
eſſe, ne quis ſuo cerebro aliquid tribuat, ſed ſoli Scriptu-
ræ adhæreat, videatq; ut allegoriæ, typi, myſteria & que
hujus generis ſunt, decenter rebus applicentur.

Eſt verõ adjunctõrum ad ſubjecta, quibus
occupantur, uſus item magnus. Hoc argumen-
to Plato miſeras civitates auguratur, quæ me-
dicõrum & judicõrum multitudine indigeant,
quia multam quoque & intemperatiã & in-
juſtitiam in ea civitate verſari neceſſe ſit.

Sed conſentaneõrum categoria ſic eſt, unde
quidvis alteri conſentaneũ, vel idem vel unum

dici possit: omnesque modi unitatis, & ut ita dicam, identitatis huc sunt tanquam ad primos & simplices fontes referendi.

CAP. XI.

De Diversis.

*Arist. cap. 2.
lib. 5. Top.*

Argumentum primum consentaneum expositum est. Dissentaneum sequitur, quod a re dissentit: sunt autem dissentanea inter se æque manifesta, alterumque ab altero æqualiter arguitur: tametsi sua dissensione clariuscant. Dissentanea sunt diversa vel opposita.

*Arist. 3. Rhet.
cap. 2. & 17.*

Diversa sunt dissentanea, quæ sola ratione dissentiant. Quo de genere sunt illa frequentissima: Non hoc, Sed illud: Quanquam, Tamen. pro Pompeio, Non victoriam, sed insignia victoriae reportarunt. Ovid. 2. de Arte,

Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses:

*2. Aeneid. Hic Priamus quanquam in medio
jam morte tenetur,*

Non tamen abstinuit.

Paulo secus in Eunucho.

Nam si ego digna hac contumelia

Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.

Item illa aliusmodi. Pro Lig. Scelus tu illud vocas Tubero? cur? isto enim nomine illa adhuc causa caruit. Alii enim errorem appellant, alii timorem: qui durius, spem, cupiditatem, odium, pertinaciam: qui gravissime, temeritate: scelus præter te adhuc nemo.

IN

IN omnibus premimur, inquit Apostolus, sed non *Aliud premi,*
 opprimimur: æstuamus, sed non exæstuamus: vexa- *aliud opprimo*
 mur, sed non deserimur: dejicimur, sed non perimus. 2. *&c.*
 Cor. 8. Ecclesia de se ipsa: Nigra sum (inquit) sed de-
 cora filia Ierusalem. Cant. 1.

Dissentaneorū Categoria refutationi maximè infer-
 vit. Cùm itaque nulla sit ars, quæ non aliquando in refu-
 tatione verferetur, immèsum hujus Topici usum esse ma-
 nifestum est. In schola etiam mathematica quæ multò
 severioris Logicæ sibi leges imposuit, demonstrationes
 per impossibile ex dissentaneorū Topicis deductæ sunt.

Luna hæc inferiora suo illustrat lumine, & tamè ipsa
 suum lumen à Sole accipit.

Torpefactoriæ exsolutiones difficiles quidem ex par-
 tibus contingunt, & mentem emoventes, non tamen
 perniciosæ. Hip. Coacæ prænot.

Non si uxori vir legavit omne argentum quod suum
 esset, idcirco quæ in nominibus fuerunt, legata sunt.
 Multum enim differt in arca ne positum argentum, an
 in tabulis debeat.

In Alcæone Theodectis cùm Alphefibœa rogaret:

Quis non tuæ scelus parentis oderat?

Respondet:

*Dignam mori illam censuerunt, non tamen
 Amencandam.*

Mihi quidem contigit, Æschines, dum fui puer, con-
 venientia discendi loca frequentare, & ea habere quæ
 opus sunt homini turpe nihil facturo propter inopiam:
 Egresso é pueris, his consentanea agere, ædilitia mune-
 ra obire, triremes instruere, tributa conferre, nulla vel
 privata in re vel publica meam liberalitatem requiri si-
 nere, sed & amicos & Remp. juvare. Postquã ad Remp.
 accessi, ea instituta sequi mihi visum est, ut & à patria &
 cæteris Græcis sæpe sim corona donatus, & ut ne vos
 inimici quidè, non præclara esse quæ agenda suscepi, di-
 cere aggredere mini. Talis igitur fortuna mea fuit: Tu

veró cum hac eam fortunam confer qua tu es usus. Puer in magna egestate es educatus, uná cum patre ad ludum literarium sessitans, atramentum terens, & subfella spongiis detergens, & pædagogium verrens, famuli vicem non ingenui pueri obiens. Vir factus matri iniantibus libros lectitasti, & in cæteris rebus ad imposturam adjurasti, &c. Postquam autem in municipii album inscriptus esses, statim pulcherrimum tibi munus delegisti, ut dicta scriberes, & in conventiculis operam locares, &c. Eam denique gerendæ Reip. rationem delegisti, qua, florente patria, leporis vitam degeres, & perterritus ac tremens, & semper verbera expectas propter scelerum conscientiam. Confer igitur inter se tuam & meam vitam leviter & non acerbè, Æschines. Docuisti literas? ego didici. Initiaisti? ego initiatus sum. Saltasti? ego sumptus præbui. Dictata scripsisti? ego conaciones habui. Tertias actitasti partes? ego spectavi. Excidisti? ego explodi. Pro hostibus egisti omnia? ego pro patria. cætera omitto. Demosth. pro Corona.

CAP. XIII. De Disparatis.

*Arist. cap. de
Oppositis, & 10
c. lib. 5. de Phi-
lasoph.*

Opposita sunt dissentanea, quæ ratione & re dissentiunt: itaque eidem attribui, secū dum idem, & ad idem, & eodem tempore non possunt. Sic Socrates albus & ater non potest eadē parte esse: pater & filius ejusdem: sanus & æger eodem tēpore. At albus esse potest alia parte, & ater alia: pater hujus, filius illius: sanus hodie, cras eger. Itaq; ex altero affirmato alterum negatur. Opposita sunt disparata, aut contraria: disparata sunt opposita, quorum unum multis pariter opponitur, ut viride, cineraceum, rubrum, media sunt inter album & nigrum, quæ singula extremis, & inter se disparata sunt.

*Arist. 1. Rhet.
cap. 8.*

Si q

Sic Deus, Angeli, Archangeli, Cherubin, potestates, throni, & universus cælestis cœtus inter se disparantur: Sic triangulus, quadrangulus, cæteræque figuræ: Binarius, ternarius, cæteri que numeri: Sic morbi, lethargia, epilepsia: Sic res, persona, actio.

Sic liberalitas & avaritia inter se disparantur, Sic homo, arbor, lapis, & ejusmodi res infinitæ disparantur, nec eadem res potest esse homo, arbor, lapis. Virgil. I. Æneid. hoc argumento disputat:

*O quam te memorẽ virgo? namq; haud tibi vultus
Mortalis: nec vox hominem sonat: o dea certẽ?*

PAULUS Apostolus edoctus est, atque ad Apostolicam evectus dignitatem á Deo ipso: Igitur non est edoctus & Apostolus designatus á Petro vel Iacobo vel quovis alio homine. Hoc pluribus explicatur I. ad Galatas.

Redempti estis á vana vestra conversatione, quam á patrum traditione accepistis, precioso sanguine Christi: Igitur non auro, non argento, vel aliis caducis rebus. I. Pet. I.

Affligitur aliquis ut Christianus: Igitur non ut homicida, aut fur, aut facinorosus, aut curiosus alienarum rerum. ibidem & cap. 4.

Hæc est servitus aquæ ducendæ: ergo non est servitus aquæ hauriendæ.

C A P. XIII.

De Relatis.

Contraria sunt opposita, quorum unum unitantum opponitur: suntq; affirmantia, aut negantia. Affirmantia, quorum utrumque affir-

Arist. in categoria de relatis. Cicero in Topicis.

mat, ut relata & aduersa. Relata sunt contraria affirmantia, quorum alterum constat é mutua alterius affectione: atque inde nominata sunt relata: ut pater qui filium habet, & filius qui patrem habet: & ob hanc mutuam relationis causam, relata dicuntur simul esse natura, ut qui alterum perfecté norit, norit & reliquum. Pro Marc. Ex quo profectó intelligis, quanta in dato beneficio sit laus, cum in accepto tanta sit gloria. Martialis in Sossibianum lib. 1.

*Tum seruum scis te genitum, blandeq; fateris,
Cum dicis dominum, Sossibiane, patrem.*

FILIIUS Patrem, & dominum seruus debet honorare. Quod si ego Pater, ubi est meus honor? Si ego Dominus, ubi est mei metus? inquit armipotens Iehovah vobis, sacerdotes, mei nominis contéptoribus. Malach. cap. 1, 6. Hic continetur tacita relatio. Si me agnoscitis Patrem, debebatis vos gerere ut decet filios: si agnoscitis dominum, quin morem geritis ut fideles serui,

Sic apud Quintilianum lib. 5. cap. 10. Si portorium Rhodiis locare honestum est, & Hermacreonti conducere. Quomodo & in Oratore perfecto Tullius, Num igitur est periculum (ait) ne quis putet in magna arte & gloriosa turpe esse docere alios id, quod ipsi fuerit honestum discere? Studium veró quoddam suum Cicero é relatis illis in Oratore prodidit. jam illa (inquit) matura, uxor generi, noverca filii, filia pellex. Quod idem in ferrea ætatis descriptione Ovidius apertius affectavit 1. Metamor.

--- Non

--- Non hospes ab hospite tutus,
 Non socer à genero: fratrum quoq; gratia rara est.
 Imminet exitio vir conjugis, illa mariti;
 Lurida terribiles miscent aconita novercæ;
 Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Atqui argumentum talis relationis contrarium nihil habet, imò arguit mutuas causas: ut sum tuus pater: tu es igitur meus filius: at cum dico Sum tuus pater, non igitur sum tuus filius: tum contraria verè sunt.

A natura relativorum Christus redarguens adversarios Phariseos Matth. 22. probat se multo excellentiorem Davide, imò & esse Deum. Interrogabat Phariseos: Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dicunt ei, Davidis. Ait illis? Quomodo ergo in spiritu vocat ipsum Dominum? dicens: Dixit Dominus Domino meo, &c. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? Athanasius hoc sumpto argumento æternitatem filii Dei concludit: Ab omni æternitate fuit pater: Ergo ab omni æternitate habuit filium.

Si nulla cæli pars sit dextrorsum, nulla erit sinistrorsum: & si nulla antè, nulla erit ponè. Si nulla sursum, nulla erit deorsum. Arist. de Cælo.

Si tibi non sum uxor, non eris tu mihi maritus. Si Titius Davi Dominus est, non potest esse servus ejusdem. Si qui damnum accepit, honestè & justè mulctatus est: ita etiam qui damnum illud dedit. Et contrà, Si qui damnum dedit, honestè & justè fecit: ita etiam qui passus est. Arist. Rhet. lib. 2. cap. 22.

Posito uno relatorum ponitur alterum. Si Abraham pater est multarum gentium? igitur aliqui ex gentibus sunt ejus filii. Rom. 9.

Sempronius est conductor domus: ergo aliquem locatorem esse necesse est.

Sublato uno relatorum tollitur alterum. Relata non conveniunt uni.

Et uno sublato tollitur alterum. Abraham non est pater gentilium (ex falsa Iudæorum opinione Ioh. 8.) Igitur gentiles non sunt illius filii.

Testator non est: ergo hæredes non instituuntur.

C A P. XIII.

De Adversis.

Cicero in Topi-
cis. Arist. in Ca-
tegoriis & To-
picis.

Adversa sunt contraria affirmantia, quæ inter se velut è regione perpetuò adversantur, Æneid. II.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Sic Deus & Mammon vel Satanus & Beelzebub: Angelus sive spiritus bonus, & angelus sive spiritus malus: Iustitia legis & iustitia fidei: Spiritus & caro: Benedictio & maledictio: Fides & incredulitas: Electio & reprobatio: sic albor & nigror, calidum & frigidum, virtus & vitium opponuntur. Parad. I. contra Epicureos: illud tamen arctè tenent, accurateque defendunt, voluptatem esse summum bonum: quæ quidem mihi vox pecudum videtur, non hominum. Tu cum tibi sive Deus, sive mater, ut ita dicam, rerum omnium natura dederit animum, quo nihil est præstantius, neque divinius, sic te ipse abicies ac prosternes, ut nihil inter te atque inter quadrupedem interesse putes? Pecudem & hominem adversa Cicero opposuit: voluptas, pecudis bonum est: nõ igitur hominis. Sic libertas & servitus, apud Tibullum 2. lib.

Sic

*Sic mihi servitium video dominamque paratam,
Tu mihi libertas illa paterna vale.*

Pro Marc. Nunquam enim temeritas cum sapientia commiscetur, nec ad consilium casus admittitur.

Christus eiecit dæmonia præsidio, digito seu virtute *Negativè*
Dei: Igitur nõ eiecit dæmonia virtute Beelzebub. Marc.
I. Si vites malum; igitur facies bonum. Psal. 34. Spiritu
ambulate, & concupiscentiam carnis non facietis. Lu-
cæ 16.

Nemo servus potest duobus dominis inservire. aut enim unum odio habebit, & alterum diligit: aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non potest Deo servire & Mammonæ. Vbi vides repugnantia, Deum & Mammona: diligere & odio habere: adhærere & contemnere.

Justitia legis non justificat: igitur justitia fidei justi- *Affirmativè*
ficat.

Quod inflexo motu per lineam rectam cietur, motibus feratur contrariis necesse est. Nam & motus is, qui in locum supremum fert, ei qui in locum infimum: & is qui antè, ei qui ponè: & qui sinistrorsum, ei qui dextrorsum, repugnat, estque contrarius: quippe cùm hæ sint loci discrepantiæ. Arist. lib. 8. Phys. cap. 8.

Curationes medicorum hinc potissimùm auxilium habent. Si enim calidum est, aut frigidum, aut siccum, aut humidum, quod hominem lædit, oportet peritum medicum id contrario solvere ac liberare: frigidum, calido: calidum, frigido: humidum, sicco: siccum, humido. Hip. de veteri medicina.

Non debet ea mulier, cui vir bonorum suorum usum fructum legavit, cellis vinariis & oleariis plenis relictis, putare id ad se pertinere. Usus enim, non abusus legatus *Usus abusus*
est. Cic. in Topicis.

Ille est contractus bonæ fidei: ergo non potest esse

contractus stricti juris. Si institutoria recte actum est: tributoria ipso jure locum non habet.

Si furti actione experiri voles: mandati agere non poteris.

Prima lex aperte jubet, si quis aliquem occiderit, Senatam judicare: iste, si quis occiderit, statim scripsit abducere licere. Hoc custodite & memineritis, nihil posse judicio fieri contrarium magis, quam sine judicio proscriptionem.

Non finit secunda lex, etiam damnatum cædis excarnificari aut mulctari pecunia: At iste dum eum abduci permittit, hæc omnia concessit. Abducere jubet lex ad Sexvitos, idque, si quis homicidam in interfecti patria deprehenderit: iste ipsi accusatori dat abducendi potestatem in suas ædes, etiam si in aliena terra deprehenderit. Iste eum proscribit, quem leges indemnè & infontè dimittunt. Jus primum postulare lex jubet: iste contra ullum judicium nec ipse designavit, neque a quibus pœnas exigit, petit: sed statim scripsit, eum abducere licere. Non finit lex aliquam legem, nisi eadem pariter ad omnes pertineat, promulgare: iste ob unum virum peculiare decretum scribit. Non finit lex decretum lege plus valere: iste, quum tot sint leges, decretum ratum facit, leges tollit. Demosth. contra Aristocratem.

Si stultitiam fugimus, sapientiam sequamur; & bonitatem, si malitiam. Cic. in Topicis.

Ego quis sum? æquum me comemque præbeo erga omnes: sum misericors, beneficus in multos. Alter iste, quis? Violentus, qui tum neminis miseretur, tum neminem hominem esse putat. Demosth. contra Midiam.

Eam quam nihil accusas, damnas: bene quam meritam esse autumas, dicis malè mereri: id quod scis, prodest: nihil id quod nescis, obest. Cicero.

C A P. X V.

De Contradicientibus.

Con-

Contraria negantia sunt, quorum alterum ait: alterum negat idem: eaque sunt contradictoria, aut privantia. Contradictoria sunt contraria negantia, quorum alterum negat ubique: ut justus non justus, animal non animal, est non est, sunt cōtradictoria. Sic in defensione Murænæ contradicitur sententiis Catonis & Ciceronis, illius Stoici, hujus Academici. Dialogus est his verbis, Nihil ignoveris: imò aliquid, non omnia. Nihil gratiæ causa feceris: imò ne resistito gratiæ, cum officium & fides postulabit. Misericordia commotus ne sis? etiam in dissolvenda severitate, sed tamen est aliqua laus humanitatis. In sententia permaneto: enim vero nisi sententia alia vicerit melior. Martialis lib. i.

Bella es, novimus: Et puella, verum esto

Et dives, quis enim potest negare?

Sed dum te nimium, Fabulla, laudas,

Nec dives, neque bella, nec puella es.

Cicero i. Tusc. cogit hoc argumento Atticum Epicureum fateri mortuos miseros non esse, si omnino nulli sint, ut Epicurei credebant. Jam mallet (ait) Cerberum metuere, quam ista tam inconsideratè diceret. Atticus. Quid tandem? Marcus. Quem esse negas, eundem esse dicis: ubi est acumen tuum? cum enim miserum esse dicis, tum eum qui non sit, esse dicis. Tum post longam disputationem Atticus ait, Age, jam concedo non esse miseros qui mortui

*Arist. 3. cap.
lib. 2. Top. & 3.
cap. Post.*

sunt: quoniã extorsisti, ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse. Sic Terentianus Phædria Dori Eunuchi dictum elevat, quod affirmasset prius, quæ post inficiaretur:

Modó ait, modó negat.

V O C A B O populum qui meus non erat, populum meum: & eam quæ dilectã non erat, dilectam, & erit, in loco vbi dictum fuerat eis, non populus meus vos, illic vocabuntur filii viventis Dei. Rom. 9. 25.

Profecti in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ: qui crediderit & baptizatus fuerit, servabitur: qui veró non crediderit, condemnabitur. Marc. 16. 15. Sic Joan. 3.

Chrysippus sibiipfi adversari, ac pugnantia inter se dicere non advertit, cum in oratione de voce, tum ubi interdum negat ullum sensum nos sedis illius, in qua principalis animæ pars consistit, habere, interdum ait. Gal. de dog. Plat. & Hip. lib. 2.

Si contractum est matrimonium: Ergo non contractum esse dicere non potest. Si verum est Titium esse reum criminis læsæ majestatis: Igitur falsum erit Titium non esse reum criminis læsæ majestatis.

Nonne indignum facinus est, Athenienses, ac potius impium asserere homicidam esse eundem: ac rursus id se non dixisse, ejurare? cui eadem objecerit, cum illo sub eodem versari tecto? Demosth. contra Midiam.

C A P. XVI.

De Privantibus.

*Arist. in Thib.
soph. cap. 4.
b. 10. & 22.
sp. lib. 5.*

Privantia sunt contraria negantia, quorum alterum negat in eo tantum subjecto, in quo affirmatum suapte natura inest. Atque hinc affirmatum

firmatum dicitur habitus, negatum autem privatio. Sic motus & quies. Sic ebrius & sobrius. Martial. lib. 3.

Ebrius es: nec enim faceres hæc sobrius unquam.

Sic cæcum esse & videre. Pro Cælio, Existat igitur ex hac familia aliquis, ac potissimum cæcus ille. minimū enim dolorem capiet, qui istā non videbit. Sic pauper & dives opponuntur apud Martialem lib. 5.

Semper eris pauper, si pauper es, Æmiliane:

Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

Talia sunt mors & vita in Miloniana: Hujus mortis sedetis ultores, cujus vitam si putetis per vos restitui posse, nolitis? Item tacere & loqui. 1. Catil. Quid expectas auctoritatem loquentium, quorum volūtatē tacitorum perspicias? Pro Marc. Doleo cū resp. immortalis esse debeat, eam in unius mortalis anima consistere. Sed dissentaneorum categoria sic est, unde quidvis ab altero differre quolibet modo possit.

N E in pari jugo copulemini cum infidelibus. quod enim consortium justitiæ cum injustitia? & quæ cōmunio lucis cum tenebris? & quæ concordia Christo cum Belial? aut quæ pars fidei cum infidei? & quæ cōsensio Dei cum simulachris? nam vos templum estis Dei viventis, sicut dixit Deus: Habitabo in iis, &c. Quapropter exite é medio eorum & separamini. Vide plura 2. Corinth. 6. 4. & 8. Rom. 13. Proverb. 8. Roman. 5. Item Joan. 9.

Fidejussores se plura, quam debitor deberet, solvere, aut ignorarunt, aut sciverunt: Si ignorarunt, excusata

ignorantia est: si sciverunt, incumberebat iis necessitas provocandi.

Qui fateretur se rem perdidisse, fateretur quod rem olim habuerit. Privatio enim præsupponit habitum. Sic nemo moritur qui non vixit, nemo se in servitutem coniecit, qui non fuit antea liber.

C A P. X V I I.

De Paribus.

*Arist. in Top.
13. cap. lib. 1.*

Argumenta simplicia ita fuerunt in consentaneis & dissentaneis: comparata sunt, quæ inter se comparantur, quæ tametsi ipsa comparationis natura æquæ nota sint, attamen alterum altero alicui notius & illustrius esse potest: Sæpeque notis brevius indicantur, aliquando partibus plenius distinguuntur, quæ propositio, redditioque nominantur: atque omnino comparata etiam ficta arguunt fidemque faciunt.

*Arist. in Philosoph. 2. c. lib.
4. & 2. cap. 11.
Arist. in Philosoph. lib. 5. ca.
15. & in Rhet.
cap. 23. lib. 2.
Cicero in Top.*

Comparatio est in quantitate vel qualitate: Quantitas qua res comparatæ quantæ dicuntur. Estque parium vel imparium. Paria sunt, quorum est una quantitas: Argumētum igitur paris est, cum par explicatur à pari, ejusque notæ sunt par, æquale, æquare, idem, quod, tam, quam, tanto, quanto, tot, quot, & non magis, non minus. Virgil. Æneid. 2.

— *Par levibus ventis.*

Æne. 3. *Et nunc equali tecum pubesceret ævo.*

Æne. 6. *En hujus nate auspiciis, illa inclyta Roma
Imperium terris, animos æquabit olympo.*

Propositio deinde redditioque distinguuntur.

tur. 4. Cat. Cujus res gestę atq; virtutes iisdem,
quibus solis cursus regionibus ac terminis cō-
tinentur. Æneid. 4.

Tam ficti pravi que tenax quàm nuntia veri.
Catull. *Tanto pessimus omnium poëta,*
Quanto tu optimus omnium patronus.
Ovid. 4. Trist.

Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quot que soporiferum grana papaver habet,
Sylva feras quot alit, quot piscibus unda natatur,
Quot tenerum pennis aëra pulsat avis:
Tot premor adversis: quę si comprehendere coner,
Icaria numerum dicere coner aque.

9. Philip. Neque enim ille magis juris con-
sultus, quàm justitię fuit: Itaque quę profici-
scebatur a legibus & a jure civili, semper ad fa-
cilitatem æquitatemque referebat: neque cō-
stituire litium actiones malebat, quàm cōtro-
versias tollere. Ovid. 2. de Arte,

Non minor est virtus quàm quarere parta tueri.

Pro Mur. Paria cognosco esse ista in L. Mu-
ræna, atque ita paria, ut neque ipse dignitate
vinci potuerit, neque te dignitate superarit. 2.

Philip. Quorum facinus commune, cur nō eo-
rum præda communis? Teren. in Adel.

Quando ego non curo tuum, ne cura meum.

Amplissimus est hujus Topici usus in sacra pagina.
Nunc enim ab uno pio ad omnes pios fit argumentum
a pari: nūc ad omnes impios ab uno impio. Prioris exē-
pla: Petri Apostoli magna est authoritas: Igitur & Pauli

Affirmat.

Apostoli magna est authoritas. Nam de horum æqualitate prolixè ad Galat. cap. 1.

Meg.

Deus non deseruit Josuam: Igitur neque quemvis alium piium deseret. Jos. cap. 1.

Posterioris exempla:

Deus induravit cor Pharaonis. Exod. 9. Hinc colligit Apostolus reliquos impios à Deo indurari. Rom. 9. Sic Act. 1. hæc verba Psal. 109. Fiat commoratio, &c. à Davide quidem dicta sunt in Doech adulatorem Saul: à Petro verò accommodantur ad Judam Christi proditorem.

Nunc à persona unius pii speciatim ad personam Christi. Sic à Salomone 2. Sam. 7. ad Christum Heb. 3. Et à Cyro Esaia 42. ad Christum Matth. 12. Et à Davide Psal. 25. & 41. ad Christum Joan. 15. & 13.

Hujus etjam Topici usus est, cum à capite ad membra argumentamur, & quod Christus hæc vel illa fecerit, piis quoque eandem potestatem fore: & quod in capite præcessit, debere in membris sequi, ut auctor Apocalypseos cap. 2. ratiocinatur. Sic 1. Corinth. 12. ad Colof. 1. 3. 4. Ephes. 1. 4. Roman. 8. pluribus docetur, ea quæ Christi sunt, communia fieri in Christum credentibus. Resurrexit Christus à mortuis: Ergo fideles resurgent. 1. Cor. 15. Christus omne judicium habet, Joan. 5. ergo fideles judicabit. 1. Cor. 6. de hac re Christus ipse, Matth. 9. Luc. 22. Joan. 6. 15. Idem in Epistola 2. 3. 4. Afflictus fuit Christus: ergo pii affligentur. 1. Pet. 2. Christus est rex & sacerdos: ergo omnes credentes sunt reges & sacerdotes. Ibidem. Sed hinc cavendum est, ne alias à capite ad membra, aut à membris ad caput congeramus ducamusque rationes, quam quas in Scriptura explicatas promptum est invenire.

Huc referuntur comparata paria à corporali ad spirituale, Esa. 8. 9. 35. 40. 42. 43. 44. 45. 48. 49. 52. 54.

Sic Apostolus Roman. 4. de bonis spiritualibus & internis interpretatur, quæ ad bona corpora, externa & tem-

& temporalia referuntur Genes. 15. de qua re fusius agit Heb. 11.

Sunt etiam comparata paria à spirituali ad corporale. Domus Dei spiritualis, quæ est Ecclesia sive congregatio credentium, debet in invocatione divini numinis indefinenter occupari & exerceri: igitur etiam templi materialis hic usus esse debet, ut in eo pii orēt. Matt. 12. Marc. 11. vide plura Act. 17. 2. Cor. 6. Heb. 3.

Huc pertinet si contendamus, quod illo observatum fuit tempore, etiam par esse ut hoc tempore observetur. An nescitis, quod hi qui sacra operantur, ex sacrificiis vivunt? qui sacrario assistunt, unâ cum sacrario partem accipiunt: Levit. 2. 6. Sic & Dominus ordinavit, ut qui Evangelium annuntiant, ex Evangelio vivant. 1. Cor. 9. Sic Rom. 9. docetur electio ex capite Exod. 33. Miserebor, &c. Num secundum hominem hæc dico? an non & lex eadem dicit? Etenim in Mosis lege scriptum est Deuter. 21. Non obligabis os bovi trituranti. Num boves curæ sunt Deo? an hoc propter nos omnino dicit? propter nos enim hoc scriptum est.

Præcipua comparatorum redundantia in mathematicas artes facta est. Si quid enim magnum est aut difficile in toto Euclide vel Archimede & cæteris Mathematicis, id per rationes & proportionēs præcipuè est declaratum. Itaque in rationum & proportionum doctrina octo axiomata primi libri, tum liber quintus totus, & septimi pars præcipua consumitur.

Par est ratio omnium astrorum & unius: Luna autem rotunda esse docetur ex iis quæ oculis nostris apparent: non est igitur dubium, quin cætera etiam rotunda sint. Arist. lib. 2. de Cælo cap. 11.

Ut minores bona immobilia sine decreto iudicis alienare non possunt: ita nec furiosi nec prodigi bona immobilia sine iudicis decreto alienare non possunt. In emptione & venditione bona fides servanda est: ergo in locatione & conductione. De his vide plura in Topicis Cicer.

Si propter modestiam probitatemque mercenarios milites civitate donatis, ut Strabonem & Charidemum: non eos milites mercenarios exterminabitis, qui nefaria scelera perpetrarunt? Arist. Rhet. lib. 5. cap. 22.

Atqui, Callicles, si vobis munire licet vestrum fundum: nobis utique nostrum quoque licuit. Sin pater meus muniendo, vobis injuriam fecit: & vos mihi nunc facitis injuriam, sic muniendo. Demosth. contra Calliclem.

Hujus veró loci sunt consecutaria illa é contrariis quidem orta, sed parium collatione tractata: ut Martialis illud,

*Tum servum scis te genitum, blandeque fateris,
Cum dicis dominum, Soriane, patrem.*

Ovid. 1. Fast.

*In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper ubique jacet.*

Ex adversis sunt frequentiora. Cic. pro Sulla: Neque veró quid mihi irascere, intelligere possum, si quód eum defendo, quem tu accusas, cur tibi quoque ipse non succenseo, qui accuses eum, quem ego defendo? Inimicum, inquis, accuso meum: & amicum (inquam) ego defendo meum. Sic 5. Tusc. Quod cum fateantur fati magnam vim esse in vitiis ad miserá vitam, nonne fatendum est eandem vim in virtute esse ad beatam vitam? Contraria enim contrariorum sunt consequentia. Sic interdum lacesitum par pari reponimus, qualis est Ecl. 3. apud Virgilium contentio pastorum Damœtæ, primó hoc ænigma proponentis:

Die

*Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tres pateat cali spatium non amplius ulnas.*

*Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, & Phyllida solus habeo.*

Paria verò ficta sunt illa apud Æschinem Socraticū, quibus demonstrat Socrates cum Xenophontis uxore & cum Xenophonte ipso Aspasia locutam. Dic mihi quæso Xenophontis uxor, si vicina tua melius habeat aurū quam tu habes, utrum illius an tuum malis? Illius, inquit. Et si vestem, & cæterum ornamentam muliebri pretii majoris habeat, quam tu habes, tuamne an illius malis? Illius verò respōdit. Age verò, si virum illa meliorem habeat, quam tu habes, an illius malis? Hic muliter erubuit. Aspasia autem cum ipso Xenophonte sermonem instituit: Quæso, inquit, si vicin⁹ tuus meliorem equum habeat quam tuus est, tuamne equū malis an illius? Illius, inquit. Quod si meliorem fundum habeat, quam tu habes, utrum tandem illius malis? Illius, inquit, meliorē scilicet. Quod si uxorem meliorem habeat, quam tu habes, utrum illius malis? Atque hinc Xenophon quoque ipse tacuit.

CAP. XVIII.

De Majoribus.

Imparia sunt, quorum quantitas non est una.

Impar est majus aut minus. Maius est, cujus quantitas excedit. Propriæ notæ sunt hujus ra-

tionis: Non solúm, sed etiam, Malo hoc, quám illud, Plusquam, itē per comparationē Grammaticam. Cicero pro Muræna:

Tollitur é medio---

non solúm ista verbosa simulatio prudentiæ, sed etiam illa domina rerum

--sapiencia: vi geritur res:

Spernitur orator---

non solúm odiosus in dicendo, aut loquax, verúm etiam ---*bonus, horridus miles amatur.*

Hic sumitur logica quædam gradatio, climaci rhetorico interdum conjuncta. Pro Milone: Neque veró se populo solúm, sed etiam Senatui tradidit: neque Senatui modó, sed etiam publicis præfidiis & armis: neque his tantúm, verum etiam ejus potestati, cui Senatus totam Rempub. omnem Italię pubem, cuncta populi Romani arma commiserat. Iuvenalis Satyr. 8. adversus gloriosum nobilem:

*Malopater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacidae similis, Vulcaniaque arma capessas.*

Quám te Thersitæ similem producat Achilles.

Pro Marc. Plus admirationis habitura quám gloriæ. Æneid. 1.

O socii (neque enim ignari sumus anté malorum)

O passi graviora: dabit Deus his quoque finem.

Cic. pro Mur. Noli tam esse injustus, ut cüm tui fontes vel inimicis tuis pateát, nostros rivulos etiam amicis putes clausos esse oportere.

Hinc

Hinc illa gradatio est sine climace Rhetorico apud Terent.

Thr. *Magnas verò agere gratias Thais mihi?*
Gn. *Ingentes.* Thr. *Aintu? Leta est?* Gn. *Non tam ipso quidem Dono, quam abs te datum esse: id verò seriò Triumphat.*

Ficta verò majora etiam plurimùm valent.
Terent. Heau. *Satrapes si fiet*
Amator, nunquam sufferre ejus sumptus queat,
Nedum tu possis. 5. *Æneid.*

Magnanime Ænea, non si mihi Jupiter author
Spondeat, hoc sperem Italiam contingere celo:
Mutati transversa fremunt, & vespere ab atro
Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aer:
Nec nos obniti contrâ, nec tendere tantum
Sufficimus.

Commendat suam charitatem erga nos Deus, quòd quòd adhuc essem⁹ peccatores, Christus pro nobis mortuus sit: justificati igitur ejus sanguine servabimur nunc multo magis per eum ab ira. Nam si, quum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem filii ejus: multo magis reconciliati servabimur per vitam ipsius, neque id solùm, verùm etiam gloriamur in Deo, per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem assequuti sumus. Rom. 5. 8.

Ago Deo meo gratias, quòd magis quam vestrùm quisquam linguas teneo peregrinas. Sed in concione malo quinque verba sic eloqui, ut intelligatur oratio mea quòd alios erudiã, quam ignoto sermone mille verba. I. Cor. 14. 18.

Hebræi sunt? sum & ego: Israelitæ sunt? sum & ego: *Comp. à majore.*
semen Abrahæ sunt? sum & ego: ministri Christi sunt? *re.*

(desipiens loquor) supero ego: in fatigationibus, amplius: in vulneribus, supra illos: in carceribus, amplius: in mortibus, sæpe, &c.

Si inæqualium alterum fuerit tertio inæquale, & reliquum erit eidem inæquale.

Si inæqualibus æqualia addantur, tota erunt inæqualia.

Majus in elementis Euclidis sub nomine totius explicatur, ut in 8. axiomate primi: & nomine multiplicis, ut 3. definitione quinti, & 5. septimi. Conferantur tria: item alia tria cum duobus: si tria sunt inæqualia duobus, etiam illa altera tria erunt.

Item lumina Solis & Lunæ sint inæqualia: æqualia addantur utrique reliquarum stellarum lumina, tot erunt inæqualia, id est, majus erit majus tanto, & minus tanto minus: detrahantur utrique æqualia eadem, reliqua erunt inæqualia, id est, ut antea, majus perinde majus, & minus perinde minus.

Si in urbe aquæ arcentur, etiam in urbe fines regantur. Cicero in Topicis.

Si, quod videtur minus inesse, inest: & quod majus.

David leonem arripuit atque interfecit: similiter occidit ursam. Quidni igitur & Philistæum Goliath conficeret? 1. Sam. 17. Plura vide Ioh. 13. & 15 & 10. 1. Pet. 4. & 2. Pet. 2. & Matth. 6. Ioh. 7. & 4. Matth. 12. 1. Cor. 3.

Si in contractibus stricti juris bona etiam fides intervenire debet: ergo multo magis in contractibus bonæ fidei bona fides intervenit. Si is qui muros violaverit, capite plectendus est: ergo etiam qui loca sacra violaverit, capite plectetur.

Absurdum certè fuerit, nos ligna, lapides, & ferrum, quæ voce & mente carent, si quem delapsa occiderint, exterminare: & si quis se ipsum occiderit, manum qua id fecit, seorsim à reliquo corpore sepelire: Demosthenem autem qui omnium postremam expeditionem decrevit, qui milites perdidit, coronare. Æschin. adversus Ctesiph.

CAP. XIX. De Minoribus.

Minus est, cujus quantitas exceditur: Minus autem sæpe indicatur propriis notis, ut non solum,

lūm, sed ne: potius hoc quā illud: cūm, tum.
 Item per Grammaticam comparationem: de-
 nique per negationem parium. Cic. 2. Catil.
 Nemo non modō Romę, sed ne ullo in angulo
 totius Italię oppressus ære alieno fuit, quem
 non ad hoc incredibile sceleris fœdus asciverit.
 1. Catil. ut exul potius tentare, quā consul ve-
 xare Remp. possis. 2. Agr. Quæ cūm omnibus
 est difficilis & magna ratio, tum verō mihi præ-
 ter cæteros.

Ovid. 3. de Trist.

*Sævior est tristi Busiride, sævior illo
 Qui falsum lento torruit igne bovem.*

Ovid. 1. Remed.

*Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes.
 Arida nec sitiens ora levabis aqua:*

*Vt valeas animo quicquam tolerare negabis?
 At pretium pars hæc corpore majus habet.*

Atque hujus ejusdem speciei sunt hæc formu-
 læ, quæ fiunt negatione parium. Philippica 9.
 Omnes ex omni ætate qui in hac civitate intel-
 ligentiam juris habuerunt, si unum in locum
 conferantur, cum Servio Sulpitio non sunt
 conferendi. Cat. 2. Quanquam illi qui Catili-
 nam Massiliam ire dictitant, non tam hæc que-
 runtur quā verentur. Pro Muræna: Quod
 enim fretum, quem Euripum tot motus, tan-
 ras, tam varias habere putatis agitationes flu-
 ctuū: quantas perturbationes & quantos æstus
 habet ratio comitorum? Aliquando nota nul-

la est. Pro Marcel. Tantum abes á perfectione maximorum operum, ut fundamenta, quæ cogitas, nondum jeceris. Pro Archia: Saxa & solitudines voci respondent: bestiaæ sæpe immanes cantu flectuntur atque consistunt, nos instituti rebus optimis non poetarum voce moveamur? 7. Ver. Gradatio illa est á minoribus. Facinus est vincire civem Rom. scelus, verberare: propé parricidium, necare: quid dicam in crucem tollere? Finguntur etiam minora. Virgil. Ecl. 1.

Anté leves ergo pascentur in æthere cervi,

Et freta destituent nudos in littore pisces:

Anté pererratis amborum finibus, exul

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Ti-
grim,

Quám nostro illius labatur pectore vultus.

2. Philip. O rem non modó visu fœdam, sed etiam auditu; Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis nõ turpe duceret? In cœtu veró populi Rom. negotium publicum gerēs, magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum & totum tribunal implevit.

Operibus lege divina mandatis homo non justificabitur: ergo multo minus humanis traditionibus. Rom. 3. Gal. 2.

Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quí fieri potest, ut non & cum eodem nobis omnia donet? Rom. 8.

Minus

Minus in Euclidis elementis pars aut partes appellatur. Pars, quando aliquoties sumpta restituit totum: secus partes appellantur, ut prima definitione quinti, & tertia quartaque definitione septimi.

Si maritus cum facere nihil possit, dotem solverit, in ea causa est, ut repetere non possit: ergo etiam quod nomine mariti qui solvendo non est, alius mulieri solvit, repetere non potest.

Si precibus paternis, ut possessionibus, quas vi occupavit, cedat, adduci non potest: ergo ne amicorum precibus persuadebitur. Plura apud Ciceronem in Topicis.

Improbis atque impiis pater nunquam bonus erit Reipubl. gubernator: & qui charissimos & conjunctissimos quosque non diligit, nunquam vos alienos plures faciet: & qui privatim malus est, nunquam futurus est publice bonus: quique domi sceleratus est, nunquam in Macedonica legatione virum probum præbuit. Neque enim mores, sed locum duntaxat mutavit. Æsch. contra Ctesiphont.

CAP. XX.

De Similibus.

Adhuc comparatio in quantitate fuit, sequitur comparatio in qualitate, qua res comparatæ quales dicuntur: nempe similes aut dissimiles. Similia sunt, quorum est eadem qualitas: similitudo proportio dicitur, ut similia proportionalia. Notæ similitudinis quæ uno verbo concluditur, sunt, Similis, effigies, More, Instar, Tanquam, Sicuti: tum negatio dissimilitudinis, Haud secus, Non aliter. i. Æneid.

Arist. in Philosoph. 15. c. 5. in Categoria Qualitatis. 14. cap. 2. Topic. 1. Posterior. c. 5. in Physic. cap. 6. lib. 9.

Oshumerósque Deo similis.---

9. Philip. Quanquam nullum monimētum

clarius Servius Sulpitius relinquere potuit, quã effigiem morum suorum, virtutis, constantiã, pietatis, ingenii, filium. i. Trist.

*Namq; ea vel nemo, vel qui mihi valnera fecit,
Solutus Achilleo tollere more potest.*

In Pis. Unus ille dies mihi quidem instar immortalitatis fuit, quo in patriam redii. Verr. i. Sed repente è vestigio ex homine, tanquam aliquo poculo Circeo, factus est verres. Pro Pompejo, Itaque omnes quidem nunc in his locis Cn. Pompejum sicut aliquem non ex hac urbe missum, sed de cælo delapsum intuentur, 3. Æneid.

Haud secus ac jussi faciunt. ---
Terent. in Phor.

Ego isti nihilo sum aliter, ac fui.

Similitudinis partes deinceps explicantur, & quidem disjuncte vel continue. Similitudo disjuncta est, quando termini quatuor re ipsa distinguuntur. Ecl. 5.

*Tale tuum carmen nobis divine poëta,
Quale sopor fessis in gramine. ---*

At, dicet aliquis, quomodo suscitantur mortui? quali autem corpore prodeunt? Nemens, quod tu feminas nõ viviscit, nisi mortuum fuerit: & quod feminas, nõ corpus oriturum feminas, sed nudum granum, prout inciderit, tritici aut alicujus ex reliquis granis, sed Deus dat ei corpus, &c. Ita & in resurrectione mortuorum seminatur corpus corruptioni obnoxium, excitatur incorruptum, &c. i. Cor. 15. 35.

Xenophanes dicebat simili modo impios esse illos,
qui

qui dicerent deos esse natos, atque eos qui dicerent deos interire. nam utroque modo fit, ut dii aliquando non sint. Arist. lib. Rhet. 2. cap. 22.

Sicut porcum non ornat monile appensum naribus, vel si aureum sit: ita forma non prodest mulieri, si destituta recto iudicio illa abutatur. Proverb. 11.

Quemadmodū linea, cujus finis est & terminus, immensa esse non potest, sed ea demum, quæ immensam habet longitudinem: sic etiam extremitas, qua ex parte est terminus, non potest. Arist. lib. 1. de Cælo cap. 5.

In universum quidem de illis Hipp. & Plato definiunt quæ errores & dubitationes vel optimis quibusque medicis exhibere consueverunt. At Plato in hunc modum: Primū, inquit, debet ille qui alios fallere, se a nullo falli vult, similitudinem & dissimilitudinem rerū optimē tenere. Hippocrates verō scriptum in præfagiis reliquit: In acutis morbis ad hunc modum contemplari debemus. Primū, an ægrotantis facies valentium faciebus, & præcipuē ipsa sibi ipsi similis sit. Optimū enim hoc est in ægrotante iudicium: sicuti pessimum est, cum longē a similitudine diversa conspicitur: ut, Nasus acutus, oculi cavi, &c. Gal. de dogmat. Plat. & Hip. lib. 9. De hac re vide plura apud Gal. in commentariis ad ea quæ in medicatrina fiunt, ubi hoc axioma apud Hipp. extat: Similia an dissimilia sint a principio inspiciendum. Vide etiam lib. de Articulis. *In Phadro.*

Quemadmodum si in urbe de finibus controversia est, quia fines magis agrorum videntur esse quàm urbis, finibus regēdis adjicere arbitrum non possis: sic si aqua pluvia in urbe nocet, quoniam res tota magis agrorum est, aquæ pluvie arcendæ adjicere non possis arbitrum. Cicer. in Top.

Carmen ad auditorē, ut sopor ad fessum, termini quatuor distincti sunt. Ad Frat. 1. Quemadmodū gubernatores optimi vim tempesta-

tis, sic sapientissim viri fortunæ impetum per-
sæpe superare non possunt. Hic quatuor sunt
item termini, ut gubernator ad tempestatem,
sic sapiens ad fortunam. i. Trist.

*Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.*

Cicer. 2. Phil. Sed nimirum ut quidam mor-
bo & sensus stupore, suavitatem cibi non senti-
unt: sic libidinosi, avari, facinorosi, veræ laudis
gustum non habent. Virgilius fecerat hos ver-
sus:

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane:

Divisum imperium cum Jove Caesar habet.

Batyllus arrogaverat sibi, præmiumque ma-
gnum erat adeptus. His igitur similibus Batyl-
lum Virgilius lufit,

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores:

Sic vos non vobis nidificatis aves:

Sic vos non vobis mellificatis apes:

Sic vos non vobis vellera fertis oves:

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Aliquando nulla prorsus est nota. Virgil. Ecl. 2.

O formose puer, nimium ne crede colori,

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

*Similitudo dis-
juncta.*

Atqui inania, quæ sonum edunt, sive tibia sit, sive ci-
thara, nisi distinctionem sonis dederint, quomodo co-
gnoscetur, quod tibia canitur aut cithara? Etenim si in-
certum sonum tuba dederit, quis apparabitur ad bellum?
Ita & vos nisi per linguam bene significantem sermo-
nem edideritis, quomodo intelligetur quod dicitur? eri-
tis enim in aërem loquentes. i. Cor. 14. 7.

Vxores

Vxores subditæ sitis vestris viris, quemadmodum Sara Abrahæ, dominum illum appellans. 1. Pet. 3.

Boni pastoris est noscere oves pertinentes ad ovile suum: igitur & Episcopus sive Ecclesiæ doctor notitiam habere debet suorum auditorum. Joan. 10. 1. Rursus ovium gregem nemo committit rei pecuarie ignaro: ergo ad Ecclesiæ gubernationem non provehetur rerum spiritualium & divinarum imperitus. vide plura Ephes. 5.

Continua similitudo est, quando est ut primus terminus ad secundum, sic secundus ad tertium. 3. Leg. Viderisne magistratus hanc esse vim, ut præsit, præscribat recta & utilia & cõjuncta cum legibus? ut enim magistratibus leges, ita populo præsunt magistratus. Hic termini sunt tres: lex, magistratus, populus.

Imitatores mei estote, quemadmodum ego sum Christi. 1. Cor. 11.

Similitudo continua.

Ficta similitudo parè vim habet superioribus illis, sed præcipuè in hac explicata similitudine Æsopici apologi excellunt. Horat. 1. Epist.

*Quod si me populus Romanus fortè roget, cur
Non ut porticibus, sic judiciis fruatur isdem,
Nec sequar aut fugiã quæ diligit ipse, vel odit:
Olim quod vulpes agroto cauta leoni
Respondit, referam: quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectãtia, nulla retrorsum.*

Huc referri debet parabolarum turba, cum adducitur res ficta, vero tamen similis. Sic Apostolus Rom. 9. 20. docet non posse accusari Deum injustitiæ, quod hominem aliquem reprobet, sumpta similitudine ficta de figulo, qua prius usus est Esa. c. 45.

Ficta similitudo.

O homo, tu qui es, qui ex adverso respõsas Deo? num

dicet figmentum fictori, cur me talem fecisti? an nō habet potestatem figulus in lutum, ut ex eadem massa faciat aliud quidem vas ad decus, aliud verō ad dedecus? Plura de hoc Topico vide Matth. 13. 21. 24. Marc. 4. Luc. 8. 14. 15. 19.

Finge mancipio aliquem dedisse id, quod mancipio dari non potest: num idcirco id ejus factum est qui accepit? aut num is qui mancipio dedit, ob eam rem se ulla re obligavit? Cic. in Topicis.

CAP. XXI.

De Dissimilibus.

Arist. in Categor. Qualitat. in Topic. c. 14. lib. 1. Cic. 1. Officiorum.

Dissimilia sunt comparata, quorum qualitas est diversa. Dissimilitudinis propriae notae sunt, dissimile, dispar, differēs, aliud, secus. pro Plac. Quanquam dissimilis est debito pecuniae & gratiae. Ennius,

O domus antiqua, heu quam dispari dominare domino.

Cæsar 1. bel. Gall. Hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt. 2. Agrar. Alio vultu, alio vocis sono, alio incessu esse meditabatur. Cicer. 2. Nat. Quoniam cœpi secus agere atque initio dixeram. Dissimilitudinis notae etiam sunt per negationem similium. 3. de Orat. Nō est philosophia similis artium reliquarum. 2. Aeneid.

*At non ille, satum quo te mentiris, Achilles,
Talis in hoste fuit Priamo. ---*

Horat.

Horat. i. Epist.

Non eadem est ætas, non mens. ---

i. ad Frat. Sit annulus tuus, non tanquam vas aliquod, sed tanquam ipse tu. 3. Phil. Certus dies non ut sacrificii, sic consilii expectari solet. Hoc argumento pastor ille errorẽ suum confitetur.

*Urbem (quam dicunt Romam) Melibœe putavi
Stultus ego, huic nostræ similem. --- Et mox:
Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos
Noram, sic parvis componere magna solebam.*

Ut nec canibus catuli, nec matribus hædi, sic nec Mantua Romæ similis est. Nota plerunq; nulla est, & dissimilitudo plenius explicatur. Quintil. lib. 5. c. 11. Brutus occidit liberos proditionem molientes. Manlius virtutẽ filii morte mulctavit. Catullus:

*Soles occidere & redire possunt:
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.*

Matth. 11. Tyrannus non potest perdere nisi corpus: at Deus potest perdere & corpus & animam: ex quo colligitur Deum esse timendum præ omnibus hominibus.

Hypocritæ dant eleemosynas in cõciliabulis & vicis, ut glorificentur ab hominibus: Pii veró impendunt eleemosynas in occulto, ut sinistra manus quid faciat dextra ignoret: itaque hi mercedem accipient á Deo, illi ab hominibus: vide plura Matth. 8. Luc. 9. Item 2. Corinth. 3. Heb. 7. 8. 9. de dissimilibus legis & Evangelii, sacerdotiũ Christi & legalis sacerdotiũ.

*Deus nulli rei
similis.*

Mortalium é rebus Deum sejungito,
Neq; similem unquam eum tibi esse credito. Æschylus.

Hinc illa Antisthenis argumentatio adversus simulachrorum cultum: Deus nulli est similis: ergo nõ potest ex imagine cognosci.

*Piorum & im-
piorum disti-
militudines.*

Qui injustitiam pluris faciunt, & summum bonum in eo ponunt, ut alienis bonis potiantur: eos similes esse video feris quæ inescãtur: ac initio quidem his quæprehendunt, cum voluptate frui, sed pauló póst in maximis esse malis. Eos autem qui pietatem & justitiam colunt, & perpetuó in tuto esse, & de reliquo ævi spatio spem habere meliorem. Isocrat. de pace.

Non quemadmodum quod mulieri debes, recté ipsi mulieri sine tutore auctore solvas: ita quod aut pupillæ aut pupillo debeas, recté possis eodem modo solvere. Cicer. in Topicis.

CAP. XXII.

De Conjugatis.

*Arist. 2. cap. 2.
Topic. & 4. c. 3.
& 2. c. 7.*

Hactenus prima argumenta sunt exposita, sequuntur orta de primis, quæ perinde sunt ad id quod arguunt, sicut prima, unde oriuntur: ut conjugata & notatio: distributio & definitio. Conjugata sunt nomina ab eodé principio varié deducta, ut justitia, justus, justé. In conjugatis symbolum est consentaneorum argumentorum. Propertius lib. 2.

*Libertas quoniam nulli jam restat amanti,
Nullus liber erit, si quis amare velit.*

Hic libertas caussa est, cur sis liber. Cic. 3. de Nat. Deorum, cum de Dionysio Tyranno loquitur:

Quitur: Iam menſas argenteas de omnibus de-
lubris iuſſit auferri, in quibus quòd more vete-
ris Græciæ inſcriptum eſſet, BONORUM DEO-
RUM, uti eorum bonitate velle ſe dicebat. Dii
boni ſunt: eorum igitur bonitate eſt utendum.
Hic ex effectis ad cauſſas eſt diſputatum. Te-
rent.

Homo ſum, humani à me nihil alienum puto.

Ex ſubjecto eſt ad adjunctum. Cōtrā Phil.
2. Non tractabo ut Conſulem, ne ille quidem
me ut Conſularem. In Piſon. Cūm eſſet omnis
illa cauſſa Conſularis & Senatoria, auxilio mi-
hi opus fuerat & Conſulis & Senatus.

Si verè diſcipuli mei eritis: cognoscetis veritatem.
Ioh. 8. 31.

Qui à Deo eſt, Dei verba audit. Vos ideo non audi-
ſtis, quia à Deo non eſtis. Ioh. 9.

Arium illi ſequuntur: ergo Ariani ſunt.

In Neſtoris ſclerata ſectam nomen dederunt: er-
go Neſtoriani ſunt.

Si pluviam aquam eo modo intelligeremus, quam
imbri collectam videmus, veniret Mulius, qui, quia cō-
jugata verba eſſent pluvia & pluēdo, diceret omnem a-
quā oportere arceri, quæ pluendō creviſſet. Cic. in Top.

Si cōpaſcuus ager eſt, juſ eſt compaſcere. Cic. in Top.

Stipulari eſt facere: ergo ſtipulatio eſt factum.

Juſtitia colunt juſperiti: ergo juſ ſacerdotes ſunt.

CAP. XXIII.

De Notatione.

Notatio eſt nominis interpretatio: nomina
ſiquidem ſunt notæ rerum, nominumque vel

*Plato in Cratylo.
Cic. in Topic.*

derivatorum, vel compositorum, si vera notatione fiant, ratio reddi potest ex aliquo argumento primo: ut homo ab humo. Ovid. 6. Fastor.

Stat vi terra sua, vi stando Vesta vocatur.

Ex causa est notatio.

At focus à flammis, & quòd fovet omnia, dictus.

Ex effectis est notatio.

» Item 4. Ver. O Verrea præclara! Quò enim
 » accessisti, quò non attuleris tecum istum diem?
 » Etenim quam tu domum, quam urbem adiisti,
 » quod fanum denique, quod non eversum at-
 » que extersum reliqueris? Quare appellentur
 » fanè ista Verrea, quæ nõ ex nomine, sed ex mo-
 » ribus naturaque tua constituta esse videantur.
 Ex effectis item est notatio. Ovid. 1. Fast.

*Prima dies tibi Carna datur, dea cardinis hæc est,
 Nomine clausa aperit, claudit aperta suo.*

Hic est notatio è subjecto cardine, circa què numen deæ exercetur. At ex adjunctis notatio est Bambalionis 2. Philip. quia balbus & stupidus: hinc igitur cavillatio in Antonium generum. Tuæ conjugis, bonæ fœminæ, locupletis
 » quidem certè, Bambalio quidam pater, homo
 » nullo numero, nihil illo contemptius: qui pro-
 » pter hæsitantiam linguæ stuporemque cordis
 cognomen ex contumelia traxerit. Ex adjunctis est notatio. E dissentaneis autem sunt illa
 apud

apud Quintilianum libro primo, capite sexto:
 Lucus, quia umbra opacus, parum luceat: &
 Ludus, quia sit longissimé a lusu: & Dis, quia
 minimé dives. Potest etiam é comparatis ef-
 se notatio: ut Pyropus, quód ignis flammam
 imitetur. Est veró ut notationi ad suú nomen,
 sic nomini ad notationem sua affectio: ut Ani-
 mi plenus, ergo animosus: & contra, Animo-
 sus, ergo animi plenus.

Author Epistolæ ad Hebræos cap. 7. in disputatione
 de abrogatione sacerdotii Levitici atque legis, & æter-
 na successione sacerdotii Christi & Evangelii, astruit de
 Christo cecinisse vatem Psal. 110. Tu es sacerdos in æ-
 ternum secundum ordinem Melchisedech. Quó autem
 fidem faciat, argumento sumpto á notatione nominis,
 vel ab etymologia evincit, verba illa in Christum com-
 petere: Melchisedech, inquit, erat rex Salem et pontifex
 Dei altissimi, & ex interpretatione nominis Melchise-
 dech dicitur rex justitiæ. Deinde rex Salem, idem est
 quod rex pacis: atque hæ appellationes, si recté expen-
 damus, uni Christo justitiæ atque pacis auctori præ o-
 mnibus conveniunt. Christus igitur sacerdotio æterno
 fungitur, cui vetus illud Aaronicum cedere debet.

Emmanuel si interpretetur sonat Nobiscum Deus.
 Matth. 1. Sed hoc est verum Christi nomen Esa. 7. Ergo
 Christus est verus Deus. Vide plura Genes. 27. de no-
 mine Jacob. & Exod. 2. de Mosis nomine, &c.

Cum lex Ælia Sanctia assiduo vindicem assiduum ef-
 se jubet, locupletem jubet locupleti. Locuples enim as-
 siduus, ut ait Ælius, appellatus est ab ære dando. Cic. in
 Topicis.

Plebiscitum dicitur, quod plebs plebeio magistratu
 interrogante, veluti tribuno, constituebat. Testamentú
 ex codicibus, quód testatio mentis sit. Instit. lib. 2. tit. 10.

Non de meo fit tuum: ergo mutuum non extitit.

Latior est huius Topici usus in sacra pagina, utpote cum á communi & vulgata significatione argumentum ducitur.

Hujus generis est illud ad Rom. 4. quo asseritur gentes esse filios Abrahæ, probatione ducta á promissione Abrahæ facta. Dictum est, inquit, Patrem multarum gentium constitui te. Sic ergo ratiocinatur: Abrahamus est pater multarum gentium: igitur & gentes quoque sunt filii Abrahami.

Huc refer illud Sophoclis:

Ferrea veré diceris, nam ferrea es.

Et illud Herodici: Thrasymache, semper Thrasymachus es: & tu Pole, semper Polus es. Idem Draconem legislatorem simulabat, quod eius leges, non hominis, sed draconis essent: erant enim asperæ. His adde illud Euripidis adversus Venerem:

*Accommodatum nomen est tibi inditum,
Regina cum dementia tu sola sis.*

Et Chæremenis de Pentheo dictum:

Pentheus futurae sortis agnomen tulit.

CAP. XXIII.

De Distributione.

*Arist. 32. e. r.
poster. & 5. 14.
16. c. 2. poster.*

Reliquum est ex ortis aliunde argumentis argumentum distributionis & definitionis: in qua utraque affectio reciprocationis est, illic partium omnium cum toto, hîc definitionis cum definito. Distributio est cum totum in partes distribuitur. Totum est, quod continet partes: Pars est, quæ continetur á toto. Atque ut distinctio totius in partes, Distributio: sic collectio

*Arist. 33. cap. 2.
prior. 10. c. 1.
Topic.*

lectio partium ad constituendum totum, Inductio dicitur.

Distributio sumitur ex argumentis toti quidem consentaneis, inter se autem dissentaneis. Itaque tanto accuratior erit, quanto partium & cum toto consensio, & inter se dissensio major fuerit.

CAP. XXV.

De Distributione ex causis.

Distributio prima est ex absolutè consentaneis, causis nempe & effectis. Distributio ex causis est, quando partes sunt causæ totius. Hic distributio integri in sua membra præcipuè laudatur. Integrum est totum, cui partes sunt essentialis: membrum est pars integri. Sic Grammatica in etymologiam & syntaxim, Rhetorica in elocutionem & actionem, Dialectica in inventionem & iudicium dividitur. Ab his enim partibus artes illæ constituuntur. Hæc distributio principalis est, cum rei longioris explicatio suscipitur. i. Georg.

*Arist. in Philoſ.
26. c. lib. 5.*

*Quid faciat lætas segetes, quo sidere terram
Vertere Mæcenæ, ulmiſq; adjungere vites
Conveniat: quæ cura boum, quis cultus habendo
Sit pecori, atq; apibus quanta experientia parcis,
Hinc canere incipiam. ---*

Cic. pro Mur. Intelligo (iudices) tres totius accusationis partes fuisse: & earum unam in reprehensione vitæ, alteram in contentione di-

gnitatis, tertiã in criminibus ambitus esse ver-
fatam. Quin etiam aliter tractatur hoc argu-
menti genus, vel à partibus ad totum, vel à toto
ad partes. Carullus:

*Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
Recta est: hæc ego sic singula confiteor:
Totum illud, formosa, nego: nam nulla venustas,
Nulla in tam magno est corpore mica salis.
Lesbia formosa est: quæ cum pulcherrima tota est,
Tum omnibus una omnes surripuit Veneres.*

*A toto ad par-
tes affirmat.*

Timotheus profert ac tuetur sanam doctrinam: igitur profert & tuetur Legem & Evangelium, &c.

Filius Dei condidit omnes creaturas: igitur condidit invisibiles sive cælestes, & visibiles sive terrenas.

*A toto ad par-
tes negat.*

Nulla scriptura docet filium Dei debere pati pro angelis lapsis: igitur neque Lex, neque Prophetæ, neque Psalmi, neque Apostoli, neque Evangelistæ hoc docent.

*Divisio à causa
materiali.*

Febrium aliæ biliolæ, aliæ pituitolæ, &c.

*A toto ad par-
tes.*

Sempronius mihi domum suam vendidit: ergo & omnes parietes, omnia cubicula, omnia vaporaria mihi vendidit.

*A partibus ad
totum.*

Item, Emptio, venditio, locatio, conductio, societas, mandatum, solo consensu contrahentium ineuntur, nec constat alias obligationes hujus farinae aliter contrahi: ergo omnes obligationes, quæ consensu contrahuntur, solo consensu contrahentium contrahuntur.

*Divisio à causa
finali.*

Interdictorum quedam adipiscendæ possessionis causa comparata sunt, quedam retinendæ, quedam recuperandæ. Inst. lib. 4. tit. 15.

Item, Actiones quedam rei persequendæ gratia comparatæ sunt, quedam pœnæ persequendæ, quedam mixtæ sunt. Inst. lib. 4. tit. 6.

De hoc Topico in Jure civili, vide Cic. in Top.

Non

Non est grammaticus: quoniam Syntaxin non novit. non Rhetor: quoniam eloquutionis imperitus est. Tu ne dialecticus: qui neque inveniendi rationem, nec judicandi noveris?

In tres partes distribuitur dies cū violatarum legum actio proponitur. Nam prima aqua accusatori & legibus infunditur, ac libertati: secunda aqua reo & eis qui in ipsam rem dicturi sunt. quod si primo suffragio non soluta fuerit legum violatio. Jam tertia aqua infunditur æstimationi multæ & magnitudini vestræ iracundiæ. Æschines. Dedit præteritum tēpus bono viro multas declarandæ benevolentie sue occasiones: in quarum nulla te fuisse constat, non primum, non secundum, non tertium, non quartum, non quintum, non sextum, non denique ullo in numero: non certē cū patriæ opes auferentur. Nam quæ societas tua opera est inita cum Republica? quod larum auxilium? quæ parta benevolentia aut gloria? quæ obita legatio? quod ministerium, per quod Respub. facta sit honoratior? quid nostrarū, quid Græcanicarum rerum, aut hospitalium quibus præfuisse, per te correctum? quæ triremes? quæ arma? quæ navalia? quæ murorum instauratio? qui equitatus? quæ denique ullis in rebus tui fuit utilitas? quod vel locupletibus, vel tenuibus civile & æquum per te latum est pecuniæ auxilium? nullum. Demosth. pro Corona.

CAP. XXVI.

De distributione ex effectis, ubi de genere & specie.

Distributio ex effectis est quando partes sunt effecta: Ut in navi nautæ alii malos scandunt, alii per foros cursitant, alii sentinam exhauriunt, gubernator autem clavum tenet in puppi. Distributio generis in species hîc ex-

De genere & specie Porphyrius in categorizat.

Arist. in Categor. & 15. c. 2. poster. in Topic. lib. 4.

cellit. Genus est totum partibus essentiale: Species est pars generis. Sic animal genus hominis & bestiae dicimus. Animal enim est totum, cuius essentia, nempe corporea, animata, sentiens, ad bestiam & hominem communiter attinet. Sic dicimus hominem & bestiam species animalis, quia partes sunt animali subjectae, quae animalis essentiam communem habent. Sic dicimus hominem, genus hominum singulorum, & leonem, singulorum leonum: contra vero singulos homines, species hominis, singulos leones, leonis. Genus est generalissimum, aut subalternum: Species subalterna aut specialissima. Genus generalissimum, cuius nullum est genus: ut in Logica inventionem, argumentum est genus generalissimum artificialium & inartificialium.

Subalternum genus, ut subalterna item species, quod species huius, illius autem genus est: ut causa, species est argumenti absolute consentanei, genus materiae & formae. Species specialissima, quae est individua in species alias, ut materia & forma singulares. Genus vero & species notae sunt causarum & effectorum: ut in animali est essentia corporea, quae materia est ad species communiter attinens: tum facultas vitae & sensus, quae forma item communiter ad species spectat. Quare genus continet causas, quae communiter ad ipsius species attinent: contra itaque etiam species effecta generis sui conti-

continent. Hinc universale est infigne ac præ-
stabile, quia causam declarat. Distributio ge-
neris in species valde quidem excellit, sed diffi-
cilis est & rata inventu. Attamen illustrationis
& exempli gratia afferemus, quod poterimus.
Ovid. 1. Metamorph. dividit animal in quin-
que species, stellas, aves, bestias, pisces, homi-
nes: stellis animam tribuit, ut etiam Philosophi
tribuere:

*Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent caeleste solum formæq; deorum:
Cesserunt nitidis habitanda piscibus undæ:
Terra feras cepit, volucres agitabilis ær.
Sanctius his animal mentisq; capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera posset,
Natus homo est. ---*

Sic Cic. 1. Offic. Virtutem dividit in species
quatuor, prudentiam, justitiam, fortitudinem,
temperantiam. Sed omne, quod honestum est, "
id quatuor partium oritur ex aliqua: aut enim "
in perspicientia veri solertiaque versatur, aut in "
societate hominum tuenda, tribuendoque su- "
um unicuique, & rerum contractarum fide, aut "
in animi excelsi atque invicti magnitudine ac "
robore, aut in omnibus quæ fiunt, quæque di- "
cuntur, ordine & modo, in quo inest modestia "
& temperantia. "

Idolum nihil est: nō est Deus igitur idolum Molo ch,
idolum Baal, idolum Beelzebub. 1. Cor. 8.

Omnis trianguli quivis duo anguli, duobus rectis

sunt minores: sed scalenus Δ est triangulus: quivis ergo duo anguli scaleni sunt duobus rectis angulis minores.

Febre laborat: ergo vel tertiana, vel quartana, vel ardenti, &c.

Quoniam argentum omne mulieri legatum est, non potest ea pecunia, quæ numerata domi relicta est, non esse legata. Forma enim à genere, quoad suum nomen retinet, nunquam sejungitur. Numerata autem pecunia nomen argenti retinet: legata igitur videtur. Cicero in Topic.

Omnia ornamenta muliebria uxori legavit: ergo & in aures, armillas uxori legavit. Usura non est licita: ergo nec centesima usura: ergo nec menstrua usura: ergo nec annua usura est licita.

Distributio generis in formas specierum eadem est, quia formæ cum genere constituunt suas species: ut animalium aliud loquens, aliud mutum. Genus & species non solum tractantur hac simplici divisionis formula, sed etjã separatim alterum ex altero. Pro Archia, Ac ne quis à nobis hoc ita dici forté miretur, quod alia quædam in hoc facultas sit ingenii, atque hæc dicendi ratio aut disciplina: nec nos quidẽ huic cuncti studio penitus unquam dediti fuimus. Etenim omnes artes, quæ ad humanitatẽ pertinent, habent quoddam commune vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur. Ars est genus: poëtica & eloquentia sunt species. Cõtra genus tractatur per species, ut 4. de Trist.

Materiamq; tuis tristem virtutibus imple.

Ardua per præcepta gloria vadit iter.

Heccto

*Hectora quis nosset, felix si Troja fuisset?
 Publica virtutis per mala facta via est.
 Ars tua Tiphys jacet, si non sit in equore fluctus:
 Si valeant homines, ars tua, Phœbe jacet.
 Quae latet, inq₃ bonis cessat non cognita rebus,
 Apparet virtus, arguiturq₃ malis.*

Exempla igitur specialia suo generi accommodata sunt hujus loci. 7. ad Attic. Urbem tu relin-
 quas? ergo idem si Galli venirent? Non est
 (inquit) in parietibus Respublica. at in aris &
 focis. Fecit idem Themistocles: fluctum enim
 totius barbariae ferre urbs una non poterat. At
 idem Pericles non fecit, annum ferè post quin-
 quagesimum, cum præter mœnia nil teneret:
 nostri olim urbe reliqua capta, arcem tamen
 retinuerunt.

Si Christus prædicatur à mortuis surrexisset, quo-
 modo dicunt quidam inter vos, non esse resurrectionem
 mortuorum? Porro si resurrectio mortuorum non est,
 ne Christus quidem surrexit. 1. Cor. 15.

*Si est species,
 est etiam genus.
 Si non est ge-
 nus, neque est
 species.*

Paulus Rom. 4. ab uno Abrahamo colligit omnem
 hominem fide justificari absque operibus. Scriptura di-
 cit: Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei ad ju-
 stitiam. Addit postea, scriptum id esse propter nos. Idem
 ad Heb. plurib. singulis enumeratis idem dogma astruit.

Trianguli quivis duo anguli, duobus rectis angulis
 sunt minores: ergo alicujus figuræ quivis duo anguli,
 duobus rectis angulis sunt minores.

Tertiana laborat, vel quartana: ergo febre laborat.

Si ita Fabii pecunia legata est à viro, si ea uxor ma-
 terfamilias esset, si ea in manū viri non convenerit, nihil
 debetur. Genus est enim Uxor: ejus duæ formæ: una

matrum familias, hæ sunt quæ in manum convenerunt: Altera earum quæ tantummodo uxores habentur. Quæ in parte cùm fuerit Fabia, legatum ei non videtur. Cicero in Topicis. Si consul est, certè magistratus: Si stipulatio, profectò obligatio: Si venditio, contractus: Si furtum, ergo maleficio.

C A P. X, X V I I.

De Distributione è subjectis.

Reliqua distributio est quodammodo consentaneorum, ut subjectorum & adjunctorū. Distributio è subjectis est, cùm partes sunt subjecta, ut apud Catul.

Virginitas non tota tua est: ex parte parentum est:

Tertia pars matri data, pars data tertia patri:

Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,

Qui genero sua iura simul cum dote dederunt.

- » Sic Cicero 5. Tuscul. Sint enim tria genera
 » bonorum, ut jam à laqueis Stoicorum, quibus
 » usum me pluribus quàm soleo, intelligo, rece-
 » damus. Sint sanè illa genera bonorum, dum
 » corporis & externa jaceant humi, & tantum-
 » modo quia sumenda sunt, appellentur bona.
 » Alia autem divina illa longè lateque se pan-
 » dant, cælumque contingant, ut ea qui adeptus
 » sit, cur eum beatum modò & non beatissimum
 » dixerim?

*Distributio à
 subjecto loco.*

Fortis est populus qui incolit eam regionem, & urbes munitæ sunt, & magnæ admodum: adhæc filios Anac vidim⁹ ibi. Amalech habitat in terra meridiana: & Hethæus, & Jebusæus, & Emorrhæus habitāt in montibus: Chana-

Chananaeus verò habitat juxta mare, & ad ripam Jardenis.

Febre laborat: ergo illa febris vel est in solidis partibus, ut hectica: vel in spiritibus, ut diaria: vel in humoribus, ut putrida.

Omniū autem actionū, quibus inter aliquos apud judices arbitròsve quacunque re quæritur, aut enim in rem sunt, aut in personam. Inst. tit. de actionibus.

CAP. XXVIII.

De Distributione ex adjunctis.

Distributio ex adjunctis est, quando partes sunt adjuncta: ut hominum alii sani, alii ægri, alii divites, alii pauperes. Sic Virgil. i. Georgic. mundum dividit in quinque partes, mediam torridam, duas extremas frigidas, & reliquas duas temperatas:

*Quinq₃ tenent calum zona, quarum una corusco
Semper Sole rubens, & torrida semper ab igni:
Quam circum extrema dextra levag₃ trahuntur
Cerulea glacie concreta, atque imbribus atris:
Has inter mediamq₃ due mortalibus agris
Munere concessa divūm. ---*

Cæsar i. belli Gal. Gallia est omnis divisa in partes tres, quarum unã incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celtæ, nostra Galli appellantur.

Hominum alii Judæi, alii Græci. Neque Judæi neque Græci culpa vacant. Rom. 3. Igitur nulli homines culpa vacant coram Deo.

Linearum alia recta, alia circularis, alia mixta. Item superficierum alia plana, alia circularis & spherica. Nu-

merorum alius par, alius impar.

Febrium alia sicca, alia humida, alia vaporosa.

Summa itaque divisio de jure personarum hæc est, quod omnes sint aut liberi, aut servi. Instit. lib. 1. tit. 3.

Arbitror vos omnes id mihi assensuros, hæc in viro populari esse oportere. Primum, ut sit & a patre & a matre ingenuus: ne ob generis infelicitatem sit inimicus legibus, quæ libertatem populi tuentur. Secundo loco, ut a majoribus ejus aliqua sint in Rempub. beneficia collata: quod summè necessarium est, nullæ ut cum Repub. eis inimicitia intercesserint: ne majorum suorum calamitates ultiscendo malefacere instituat civitati. Tertio, in quotidiana ratione victus natura temperantem & moderatum esse oportet: ne ob pecuniæ profusionem pecuniam accipiat contra populum. Quarto, benevolum & eloquentem: nam præclara res est, si & animus optima quæque instituit, & disciplina oratoris atque oratio audientibus persuadet: alioqui benevolentia semper est eloquentiæ præferenda. Quinto, animo forti esse præditum, ut ne in dubiis rebus & bellis populum deserat. Considerate igitur quid horum insit in Demosthene. isti pater fuit, &c. quæ omnia eodem refellit, quod proposuit, ordine.

*Arist. 28. c. 1.
prior. & toto
seré 2. poster. in
c. 5. & 6. & in
7. lib. Topic.
Plato in Theæ-
teto.*

*Arist. 6. c. 7.
lib. de Philos. &
4. c. 1. Topic.
Cic. in Top.
Arist. 10. c. 2.
poster. & 4.
Topic. 1.
Quintil. lib. 5.
8. 10.*

CAP. XXIX.

De Definitione.

Definitio est cum explicatur quid res sit, eaque vicissim definito argui potest. Definitio est perfecta aut imperfecta: illa, propriè definitio: hæc, descriptio dicitur. Definitio perfecta est definitio constans è solis causis essentialibus constituentibus: quales causæ genere & forma comprehenduntur. Atque hoc modo defini-
nitur

nitur homo, animal rationale: nempe genere (animal) intelligimus (ut dictū est) essentiam corpoream plenam vitæ & sensus, quæ materies hominis est, & pars formæ: cum qua si addas (rationale) totam formam hominis comprehendes, vitæ, sensus, rationis facultate. Itaque perfecta definitio nihil aliud est, quam universale symbolum causarum essentiam rei & naturam cōstituentium. Tales definitiones sunt artium: Grammatica est ars bené loquendi: Rhetorica bené dicendi: Dialectica bené differendi: Arithmetica bené numerandi: Geometria bené metiendi.

Paulus ad Hebræos 11. præclarum dogma inculcat, fide nimirum accipi iustitiam, & bona spiritualia in hac vita, & gloriam in futura. Nos (inquit) non sumus, qui subducamus nos in perditionem, sed ad fidem pertinemus in acquisitionem animæ. Ad comprobandum autem quod res ita se habeat, definitionem addit fidei absolutissimam: Fides est rerum quæ sperantur substantia, argumentum eorum quæ non videntur. Hanc fidei naturam exemplis subjectis explicat. *Definitio.*

Numerus par est numerus, quē in duas partes æquales dividere possumus: sed quaternarius est huiusmodi: ergo est numerus par.

Febris est calor præter naturam, accensus in corde.

Jus civile est æquitas constituta iis, qui ejusdem civitatis sunt, ad res suas obtinendas: Ejus autem æquitatis utilis est cognitio: Utilis ergo Juris civilis scientia.

Fideiussor est qui pro alio se obligat: Sempronius pro Titio se obligavit: ergo Sempronius pro Titio fideiussor factus est.

De Descriptione.

*Arist. li. 5. Top.
sub nomine pro
prij.*

*Idem 4. c. 1. To-
pic.*

Cic. in Top.

*Plato in Theæ-
teto.*

Arist. 16. c. 3.

Rhet.

Cic. de Orat. 2.

Quintil. 3. c. 3.

lib. 7.

Descriptio est definitio ex aliis etiam argu-
mentis re definiens: ut, Homo est animal mor-
tale, capax disciplinæ. Hic cum aliqua causa
miscetur communis itemque propria circum-
stantia. Atque hæc succincta brevitatis non est
in hac specie perpetua, sed sæpe illustriorem &
magnificentiore explicationem desiderat.
Sic gloria describitur in Miloniana: Sed tamen
ex omnibus præmiis virtutis si esset habenda
ratio præmiorum, amplissimū esse præmium,
gloriam: hanc unam, quæ brevitatem vitæ po-
steritatis memoria consolaretur, quæ efficeret
ut absentes adessemus, mortui viveremus: hæc
denique esse, cujus gradibus etiam homines in
cælum videantur ascendere. Sic 4. Æneid. fama
describitur:

*Exempló Libyæ magnas it fama per urbes,
Fama malum, quo non aliud velocius ullum,
Mobilitate viget, viresq; acquirit eundo:
Parva metu primó, mox sese attollit in auras,
Ingrediturq; solo, & caput inter nubila condit.
Illam terra parens ira irritata Deorum,
Extremã (ut perhibet) Cæo Enceladog; sororẽ
Progenit, pedibus celerem, & pernicibus alis:
Monstrum horrendum, ingens, cui quot sunt
corpore pluma,
Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)*

Tot

Tot linguae, totidem ora sonant, tot subrigit aures:
 Nocte volat celi medio, terræq; per umbram
 Stridens, nec dulci declinat lumina somno:
 Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
 Turribus aut altis, & magnas territat urbes:
 Tam ficti praviq; tenax, quam nuntia veri.

Paulus ad Hebræos cap. 5. probat Christum esse verum pontificem, adhibita perspicua quadam descriptione pontificis, in hunc modum. Pontifex est qui ex hominibus vocatur, & pro hominibus constituitur, in his que agenda sunt apud Deum: ut nimirum offerat donaria & victimas pro peccatis, oretque tam pro se, quam pro populo. Descriptio.

Quæ omnia cum in Christum competere demonstrasset, deque singulis membris manifestè disseruisset, reliquit probatum quod Christus sit verus pontifex.

Sic Rom. 13. docet obediendum esse magistratui, argumento à descriptione magistratus sumpto. Idem argumentum reperitur 1. Petri cap. 1. Eiusdem est generis quod ad Ephesios 5. mariti jubentur diligere uxores, subjicit rationem ab exemplo Christi diligentis Ecclesiam, ubi mox attexitur elegans descriptio Ecclesiæ. Vide Heb. 13. de descriptione doctoris Ecclesiæ, & ad Roman. cap. 8. de filiorum Dei & spei descriptionibus.

Circulus est figura plana, una linea contenta, quam vocamus circumferentiam, ad quam ab uno aliquo ex punctis, quæ intra ipsam sunt, omnes lineæ rectæ procedentes, inter se sunt æquales: Sed figura cœli spherica est hujusmodi: Ergo est circularis.

Testamentum est voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri voluit, cum hæredis institutione.

Fundi possessor est, qui in agro, vel in civitate rem soli possidet, aut ex asse, aut ex parte: Sempronius fundum

nec ex asse, nec ex parte possidet: ergo non est fundi possessor.

Tales sunt descriptiones plantarum, animalium in Physicis: item fluminum, montium, urbium in Geographicis & historicis.

CAP. XXXI.

De Testimonio divino.

Arist. 2. c. 1.

Rhet.

Cic. oratorio 2.

& partitionib.

Plato in Protagora & Gorgia.

Cic. 1. de nat.

deorum.

Quintil. c. 5.

lib. 1.

Cicero in parti-

tionibus.

Exposito artificiali argumento, sequitur inartificiale. Argumentum inartificiale est, quod non sua natura, sed assumpta artificialis alicujus argumenti vi arguit. Itaque cum exquisita rerum veritas subtilius exquiritur, per exiguam vim probationis habet: in civilibus autem & humanis rebus plerumque hoc argumentum præcipuam fidem est moribus arguentis efficit, si prudentia, virtus & benevolentia adfuerint. Id uno nomine testimonium dicitur: estque divinum vel humanum. In divinis testimoniis numerantur non solum deorum oracula, sed etiam responsa vatum & fatidicorum: quæ omnia 3. Catilin. adhibentur. Nam ut illa omit-
tam (ait Orator) visas nocturno tempore ab
occidente faces, ardoremque cæli, ut fulmi-
num jactus, ut terræ motus, cæteraque, quæ
ita multa nobis Consulibus facta sunt, ut hæc
quæ nunc fiunt, canere Dii immortales vi-
derentur. Deinde paulo post, Quo quidem
tempore, cum Aruspices ex tota Hetruria con-
venis-

venissent, cædes atque incēdia, & legum inter-
 itum, & bellum civile ac domesticum, & to-
 tius urbis ac imperii occasum appropinquare
 dixerunt, nisi Dii immortales omni ratione
 placari, suo numine propé fata illa flexissent.
 Tandem cū dixisset ut ex Aruspicum respon-
 sis ludi facti & Jovis signum majus factum con-
 versumque ad orientem, tum ait, Illud veró,
 nōne ita præsens est, ut nutu Jovis optimi ma-
 ximi factum esse videatur? ut cū hodierno
 mane per forum meo jussu & conjurati & eo-
 rum indices in ædem Concordiæ ducerentur,
 eo ipso tempore signum statueretur, quo col-
 locato atque ad vos Senatumque converso, o-
 mnia & Senatus & vos (quæ erant contra salu-
 tem omnium cogitata) illustrata & patefacta
 vidistis. Brevius est illud Tibulli,

*Quòd si vera canunt sacris oracula templis,
 Hac illi nostro nomine dicta refer:
 Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse
 Fœlix, ac alium desine velle virum.*

Si Abrahamus operibus justificatus est, habet quod
 gloriatur, sed non apud Deum. Verum quid dicunt lite-
 ræ? Credidit autem Abrahamus Deo, id quod ei justitiæ
 ductum est.

Argumentationis negativæ illustre est exemplum
 Hebr. 7. ubi evincere volens Apostolus Christum veré
 esse sacerdotem æternum secundum ordinem Melchi-
 sedech, ostēdit Melchisedech gessisse Christi typum, ut-
 pote in quo permulta sunt animadversa, ob quæ cum
 Christo apte conferti queat: imprimis veró quòd Mel-

*Argumentum
 ab autoritate
 negativum.*

chisedech sit sine patre, sine matre, sine genere, neq; initium dierum neq; vitæ finem habens. Quid autē hisce verbis vult, nisi quod sic ratiocinatur: Scriptura non exprimit, quando natus sit Melchisedech, quē habuerit patrem, quamve matrem, ex quo prodierit genere, quando item mortuus fuerit: igitur Melchisedech, nec initium habuit vitæ, neque patrem, neque matrem, neque ullum omnino genus. Sed dubium nō est quin Melchisedech, more omnium aliorum hominum, fuerit de viro & muliere natus, ex certa familia, & tandē morte vitam finierit: etsi divina ordinatione & singulari iudicio, ejus genus, parentes, nativitas & mors tecta sunt silētio, quō videlicet omnibus partibus filio Dei Christo assimilaretur, nomine (inquam) officio, seu functione & cæteris.

CAP. XXXII.

De Testimonio humano legis & sententia, & eorum usu in omni disciplina.

*Arist. 8 cap. ad
Alexan. & 15.
c. 1. Rhet.*

Testimonium humanum est commune aut proprium: commune ut lex & illustris sententia: legis autem & non scriptæ & scriptæ testimonium est pro Milone. Est enim (judices) non scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus: verū ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, nō instituti, sed imbuti sumus: ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela, aut latronum, aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis. Et ibidem, Quod si duodecim tabulæ nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem si se telo defenderit, interfici impunē voluerunt.

runt, quis est, qui quoquo modo quis interfe-
ctus sit, puniendum putet, cum videat aliquan-
do gladium nobis ad occidendum hominem,
ab ipsis porrigi legibus?

Huc refer argumenta Prophetarum, Apostolorum
& Evangelistarum, cum a legis divinae autoritate, vel
aliquid confirmant, vel refutant. Argumenta ab utraq;
lege tam naturali quam scripta, vide Rom. cap. 2. ubi Ju-
dæi scripta lege urgentur, & Græci naturali.

*Lex naturalis
& scripta.*

Ut autem vera esse quæ dixi intelligatis, cape ipsam
legem & recita. Quos municipia quedam coronant, ea-
rum coronarum præconia fiant in ipsis municipiis: nisi
si quos ipse populus Atheniensis, aut Senatus coronat,
eos verò liceat in Theatro, bacchanalibus proclamari.
Audis, Æschines, legem perspicue dicere, præterquam si
quos populus aut Senatus corona donaverit, hi verò in
Theatro proclamantur? Quid igitur o miser calumnia-
ris? quid fabulas comminisceris? cur helleboro te non
purgas ab istis deliriis?

Videntur ad tabulas pertinere quæ de Apostolo Act. *Tabula.*
9. & 20. legimus, accepisse videlicet eum epistolas &
mandata scripta a principe sacerdotum, ad perfequen-
dos omnes doctrinæ Christi sectatores. Et 2. Thef. 3. ju-
bet Apostolus notari per epistolas, si quis sermoni ipsius
non obediret: & Luc. 1. Zacharias in tabellis scripsit,
placere sibi ut filio nomen inderetur Ioannis.

Juris periti tabularum nomine testamenta compre-
hendunt, instrumenta publica, privata scripta, epistolas,
apochas, antapochas, scripta autentica & non autenti-
ca, libros rationum, chirographa & cætera, quorum
quantus usus sit in Juris scientia, norunt qui eam vel a li-
mine gustarunt.

*Eras. in Chilia.
(ic. oratorio 2.
& 4. ad Atti-
cum.*

Sententiæ illustris sunt proverbia: ut, Pares
cum paribus facillimè congregantur. Spar-

tam nactus es, hanc exorna.

*Sententia di-
vina.*

Act. 10. Galat. 2. Rom. 2. 10. probatur, Deum omni-
bus hominibus tam gentilibus quam Judæis, modo cre-
dent in Christum, salutem ex æquo impendere: ab hac
generali sententia in Theologia, quæ extat Deut. 10.
Apud Deum non est acceptio personarum. de his vide
plura Ioan. 7. e Deut. 1. & Ephes. 6. Colof. 3. Iacob. 2. e
Deuteron. 10. & Matth. 6. ex Genes. 9.

Nemo cum alterius detrimento locupletari debet:
Deceptis non decipientibus jura opitulantur.

*Usus sententie
humane in sa-
cra pagina.*

Apostolus 1. Cor. 15. vetat Corinthios, ne utantur con-
sortio Epicureorū, qui voluptatibus hinc perinde indul-
gebant, atque si vita melior nulla superesset. Probat id
sententia Comici Græci: Commercia prava corrumpūt
bonos mores. Et ad Titum 1. Cretenses eo esse ingenio,
ut acrius objurgari debeant, ostēdit Apostolus pronun-
tatio Epimenidis Cretensis: Sēper Cretes mēdaces, &c.

Age cape Solonis sententias illas, & recita, ut sciatis
etiā Soloni homines Demostheni similes fuisse invisos.

Nostra quidem, fato lovis, urbs non occidet unquam

Propitiisque diis salva manere potest,

Mœnia sed civēs stolidi cupidique lucrorum

Ardua, subverti per sua facta student,

Atque ducem populi: mala mens, elataque corda

Accersunt pœnas & mala multa sibi, &c.

Auditis, Athenienses, de isto genere hominum Solon
quid dicat, & de diis: à quibus urbem conservari asserit?
Ego veró semper hanc orationem veram esse puto, &
opto, conservari urbem nostram divinitus. Æschines
contra Ctesiphon,

*Proverbia in
sacra pagina.*

Ex loquutione proverbiali sumpta ex Proverbiis 26.
Petrus 2. epist. cap. 2, ostendit non licere agnitam veri-
tatem, abnegatumque in Baptismo mundum, redire ad
pristina peccata. Illis (inquit) accidit quod proverbio di-
ci solet: Canis reversus ad sui ipsius vomitum, & sus lota
reversa ad volutabrum.

Sunt

Sunt item dicta sapientum, Nosce teipsum. *Laertius lib. 2.*
 Ne quid nimis. Sponde, præsto est detrimen-
 tum.

Huc adferenda censui quæ à responsis prudentum
 ducuntur argumenta, prætorum edictis, constitutioni-
 bus, more, consuetudine, rumore, opinione & fama.

Quod responsis prudentum statutum est, iudicatu- *Respons. prud.*
 ris sacrosanctum esse debet: sed Pauli jurisprudentis re-
 sponso statutum est, ne quæ recta contra juris rationem
 tendant, ad consequentiam producantur: ergo, &c.

Bonorum possessio edicto prætoris liberis emancipa- *Edict. prætor.*
 tis defertur: ergo illis adimenda non est.

Solemnes actionum formulæ constitutione Justinia- *Constit.*
 ni sunt sublata: ergo illis locus in iudicio esse non po-
 test, nec esse debet.

Rom. 1. congratulatur & confirmat eos Apostolus, *Rumor in sacra*
 cum ait se gratias agere Deo pro omnibus illis, quod fi- *pag.*
 des ipsorum toto mundo annuntietur. Idem ad Ephes. &
 Colos. scribit. Luc. cap. 4. frequenter legimus longé la-
 teque pervagatum de doctrina & operibus Christi.

Constans est fama Titium à Menio interfectum esse: *Rumor in iura.*
 ergo Menius Titium interfecit. Nam non raro ea vera
 sunt, quæ populari sermone jaçtata fuerunt.

Quam populi sermo celebrat creber, irrita nunquam
 fama cadit penitus, Dea quædam cum sit & ipsa.

*Fama apud
 Horat.*

Atque & te, Æschines, hi omnes dicunt ex legatione
 accepisse pecuniam. Itaque in te quoque illud profectó
 valet: Quam populi sermo, &c. Nam quod te longé plu-
 res quàm illum criminantur, quid illud sit considera.
 Quare si fama verax est: contra vos etiam valet vulga-
 ris ille rumor, cui fidem esse habendam ait, quædam
 dea cum sit & ipsa. Demosth. de falsa legatione.

Consuetudo est in hac urbe, ut causæ secundum par- *Consuetudo in*
 tium affirmationem & negationem transigantur: ergo *jure.*
 etiam hæc causa in hac urbe secundum solitum iudicii

morem discussa fuit. Sic cum voluntas testatoris perve-
stigatur, non raro animum ad morem & consuetudi-
nem regionis, in qua testator commoratus est, intendi-
mus.

*Plato in Char-
mide.*

*Plinius lib. 7.
cap. 32.*

*Cic. 1. Tus. & 1.
de legibus.*

*Plato de re-
pub. 5.*

Proprium testimonium est, ut Platonis illud,
I. ad Quintum Fratrem: Atque ille quidem
princeps ingenii & doctrinae Plato, tum deni-
que fore beatas Respublicas putavit, si aut do-
cti & sapientes homines eas regere coepissent,
aut qui regerent, omne suum studium in do-
ctrina ac sapientia collocassent. Talia sunt in
poetis. 6. Aeneid.

Discite justitiam, moniti: & ne temnite divos.

Sic Homericis illo versu:

Αἶας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγειν δυοκαίδεκα νῆας

Ajax autem ex Salamine duxit duodecim naves.

A testium dignitate & multitudine probatur i. Cor.
15. certitudo resurrectionis Christi, simulque dogma
fidei nostrae fulcitur.

*Testes in sacra
pag.*

Tradidi vobis (inquit) in primis quod & acceperam,
quod Christus mortuus fuerit pro peccatis nostris secun-
dum scripturas, & quod sepultus sit, & resurrexit tertio
die secundum scripturas, & quod visus sit Cæphæ, dein-
de duodecim illis. Postea visus est plusquam quingentis
fratribus simul, ex quibus plures manent in hunc usque
diem.

Et Actorum i. Christus Apostolos atque discipulos
ait futuros sibi testes tum doctrinae, tum actionum, in
Judæa & Samaria, & usque ad extrema terræ. Ioã. Evan-
gelista subinde repetit se testimoniū ferre pro veritate.

*Testes in medi-
cino.*

Hippocrates septimo mense nasci perfectum partum
scripsit: Titius ex justis nuptiis septimo mense natus est:

ergo

ergo perfectus partus est, & legitimus filius.
 Hæc ut à me vera dici constet, accerse mihi hærum re-
 rum testes. Testes. Testificantur Demostheni voce om-
 nium hi: Callias Siniensis, Zeno Phayensis, Cleo Phale-
 reus, Demonicus Marathonius: Cùm populus aliquan-
 do designasset Æschinem patronum templi Delphici ad
 Amphictyonas: nos in confesso judicavimus Hyperidẽ
 digniorem esse, qui pro civitate orationem haberet: &
 missus est Hyperides. Demosth. pro corona.

Megarenses victi sunt ab Atheniensibus. Vi-
 vorum testimonia sunt, non tantum cùm que-
 ritur de fundo aut cæde & ejusmodi negotio
 aliquo, sed etiam obligationis, confessionis, ju-
 risjurandi testimonia sunt. Obligationis exem-
 plum est 5. Phil. Audebo etiam obligare fidem
 meam (P. C.) vobis populoq; Romano, quod
 profectò, cùm me nulla vis cogeret, facere non
 auderem, pertimesceremque in re maximè pe-
 riculosa opinionem temeritatis: promitto, re-
 cipio, spondeo, (P. C.) Cæsarem talem semper
 fore civem, qualis hodie sit, qualemque eum
 maximè velle & optare debemus. Pignus au-
 tem obligatio quædam est, ut apud Virgil. Ec-
 log. 3.

*Vis ergo inter nos quid possit uterque, vicissim
 Experiamur? ego hanc vitulam (ne fortè recuses,
 Bis venit ad mulctram, binos alit, ubere fœtus)
 Depono: tu dic mecum quo pignore certes.*

Confessio est libera vel expressa tormentis, quæ propriè quæstio dicitur. Libera confessio-
 nis exempla sunt apud Demosthenem.

*de off. p. 103
 in 105*

*Cic. 2. Tuscul. 11
 Quintil lib. 5.
 cap. 11.
 Arist. 15. c. 1.
 Rhet. & Quin-
 til. lib. 5. cap. 11.*

*de off. p. 103
 in 105*

*Arist. 17. c. ad
 Alexand.*

*Confessio ad-
versarii.*

Quo ego alio majore teste probem, Æschines, te multa & non ferenda in legatione designasse, quam te teste contra te ipsum? Demosth. de falsa legat.

Hoc restare censeo, vobis ut ostendatur, iudices, vos non modò religioni vestræ consulturos, si ea quæ ego dico decreveritis: sed istum ipsum etiam suo iudicio Bœoti nomen, non Mantithei habere oportere. Nam cum ego iudicium hoc dictassem Bœoto Mantix filio Thoricio, & statim respondit, & calumniam juravit; se esse Bœotum profitens. Cum itaque ipse Bœotum iure se pronuntiavit: quid à vobis iuratis iudicibus pronuntiarum postulabit? Demosth. adversus Bœotum.

Coactæ confessionis exemplum extat apud

- ” Milonem, sed à Cicerone deridetur. Age verò,
- ” quæ erat aut qualis quæstio? Heus, ubi Ruscio?
- ” ubi Casca? Clodius insidias fecit Miloni? Fecit.
- ” Certa crux. Nullas fecit. Sperata libertas.

*Quæstio in sa-
era pag.*

Quæstionum sive tormentorum fit quidem mentio Actorum 22, ubi tribunus jubet Paulum captum induci in castra, & flagris mandat eum examinari, ut sciret propter quam causam Judæi sic ipsi acclamarent.

Argius argentarij servus in tormentis se Alexandrum occidisse asseveravit: ergo occidit. Sed hic locus non semper valet. Multi enim impatientia dolorum in tormentis ea confessi sunt, quæ nunquam facere in animum induxerunt.

Huc etiam referri potest argumentum, quo utimur, cum affirmationis nostræ approbationem & experientiam proponimus. 4. Ver. Ecquis Volcatio, si sua sponte venisset, unam libellam dedisset? Veniat nunc, experiatur: recto recipiet nemo. Ter. Eunuch.

AB. 2. Scen. 2.

--- Fac

--- *Fac periculum in literis,
Fac in palestra, fac in Musicis, quæ liberum,
Scire æquum est adolescentem, solertem dabo.*

3. Trist.

*Quod magis ut liqueat, neve hoc ego fingere
credar:*

Ipse velim pœnas experiare meas.

Bono animo esto fili, inquit Christus, remittuntur tibi peccata tua, &c. Utrum est facilius dicere, remittuntur tibi peccata, an dicere, surge & ambula? Ut autem sciat, quod potestatem habeat filius hominis in terra remittendi peccata, dixit paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Matth. 9. Luc. 7. *Experientia.*

Æschines nunc alicubi dixit: Demosthenes mihi Alexandri hospitium exprobrat. Ego tibi hospitium Alexandri? unde tibi id contigit? aut qua dignitate es receptus? Neque Philippi hospitem, neque Alexandri amicum ego te dixerim: nō ita insanio: nisi etiam messorum & alii mercenarii, amici & hospites appellandi sunt dominorum. Non ita sunt hæc: Unde? multum certè abest: sed mercenarium ego te Philippi olim, & nunc Alexandri voco, & hi omnes. Quod si non credis: experire, interroga eos, atque adeo ego ipse tuo loco id faciam. Utrum vobis, Athenienses, mercenarius Æschines, an hospes esse Alexandri videtur? Audis, quid dicant? nunc ad alia me confero. Demosth. pro Corona.

IM Jusjurandum etjam testimonium est: quale est 6. Æneid.

*Per superos, & si qua fides tellure sub ima est,
Invitus, regina, tuo de littore cessi.*

Testis mihi est Deus, cui servio spiritu meo in Evangelio filii ipsi, quod indefinēter meminerim vestri, &c.

Huc refer has loquendi formulas: Vivat Deus, testis est mihi Deus, Deum invoco testem in animam meam. Rom. 1.9.

Tanta est jurisjurādi in legibus & canonibus auctoritas & efficacia, ut nō satis de ea dici possit. Cū Titius jurejurando se á causa liberaverit, meritó jurejurando illius standum est, & causa non retractari debet. Sed hīc non semper valet argumentum: Multi enim natura ad pejerandum sunt propensi, multi mercede cōducti, plerique etjam metu jusjurandum præstant.

Huc referuntur imprecationes, quarum exemplum extat apud Demosthenem pro corona. Advoco autem in conspectu vestro, Atheniēses, Deos Deasque universos, qui terram Atticam tenent: & Apollinem Pythium, qui est huic urbi patrius, & hos omnes precor, ut si vera nunc apud vos dixero, & tunc statim pro concione dixi, cū primū vidi impurum istum eam rem aggredi (cognovi enim statim, cognovi) ut mihi foelicitatem tribuant & salutem. Sin ex odio, aut propter privatam similitatem crimen isti falsum impingo: ne me ullius boni fructum capere patiantur.

Reciprocatio hīc obscurior est, ut quia testatum verum sit, testis sit etjam verax.

LIBRI PRIMI FINIS.

P. RAMI

P. R A M I D I A L E C T I.
C Æ L I B E R S E C U N D U S

D E J U D I C I O.

C A P. I.

Quid Judicium.

AD H U C prima Dialecticæ artis pars fuit in Inventione: pars altera sequitur in iudicio. Iudicium est secunda pars Logicæ de disponendis argumentis ad bene iudicandum: certa enim dispositionis regula unumquodque iudicatur: unde hæc pars Logicæ, & iudicium & dispositio pro eodem dicitur.

Arist. de interpret. & Analyt. omnibus. Quinti. lib. 3. c. 3. & lib. 6. c. 6. Cicero in orato. 2. in perfecto oratore, in part.

C A P. II.

De Axiomatis affirmatione ac negatione.

Judicium est axiomaticum vel dianoeticum. Axioma est dispositio argumenti cum argumento, qua esse aliquid aut non esse iudicatur. Latine enunciatum, enuntiatio, pronuntiatum, pronuntiatio, effatum dicitur. Axioma est affirmatum aut negatum: affirmatum,

Cic. in fato, in 1. Tul. & 4. Academic. Laert. lib. 1.

* Hic per vinculum, intelligit verbum in simplicib. axiomatis, & conjunctionis copulam in compositis. Ut in axioma, Ignis urit: vinculum est, urit, proprie tamen vinculum est duorum vel plurium.
Cic. in sato, & Arist. 8. cap. de interpret.
Idei. c. 1. priorum & 2. c. 1. poster.

Oratio Turni 10. Æneid.
Arist. 26. cap. 1. poster.
Idem. de futuris contingentibus.

Lib. 12.

quando * vinculum ejus affirmatur: negatum, quando negatur. Hinc nascitur axiomatum contradictio, quando idem axioma affirmatur & negatur.

CAP. III.

De vero & falso.

Axioma deinde est verum aut falsum: verum, quando pronuntiat uti res est: falsum, cōtra. Axioma verum est contingens aut necessarium. Cōtingens, quando sic verum est, ut aliquando falsum esse possit: ut,

Audentes fortuna juvat. ---

Fac enim id esse hodie verum, cras falsum esse poterit: itaque veritatis hujus contingentis judicium, opinio dicitur: quæ præteritorum & præsentium homini certa esse potest, futurorum per naturam nō admodum potest, quamvis Deo tempora omnia præsentia sint. Itaque Martialis Priscum merito cavillatur:

*Sæpe rogare soles, qualis sim, Prisce, futurus,
Si fiam locuples, si que repente potens.
Quenquam posse putas mores narrare futuros?
Dic mihi si fias tu leo, qualis eris?*

Quintil. 5. lib. cap. 10. & cap. 8. lib. 3.

Necessarium, quando semper verum est, nec falsum potest esse: & illud affirmatum appellatur κατὰ πάντας, de omni. Impossibile cōtra, quod de nullo unquam verum esse potest. Axiomata artium sic κατὰ πάντας esse debent, sed præterea homo-

homogenea & catholica. Axioma homogeneum est, quando partes sunt essentialiter inter se: ut forma formato, subjectum proprio adjuncto, genus speciei. id appellatur καθ' αὐτό, per se. Axioma catholicum est, quando consequens semper verum est de antecedente, non solum omni & per se, sed etiam reciprocè: ut homo est animal rationale: numerus est par vel impar: lupus est natus ad ululandum. Id appellatur καθόλου πρῶτον, universaliter primum. Tres hæc sunt leges documentorum artis priorum: prima καὶ παντὸς lex veritatis: secunda καθ' αὐτό lex justitiæ: tertia καθόλου πρῶτον lex sapientiæ dicitur. Atque ejusmodi axiomatum ita catholicorum judicium verissima & prima scientia est.

Arist. 4. cap. 1.
post. 7. 5. &
9. ejusdem.
Arist. 26. ca. 1.
post. 2. cap. ejusdem & 4. c. 6.
Top. 3. cap. 1.
poster. 13.
cap. 2. poster.

CAP. IIII.

De axioma simplici.

Atque hæc de communibus axiomatis affectionibus, species sequuntur. Axioma est simplex aut compositum. Simplex est, quod verbi vinculo continetur: Itaque affirmato vel negato verbo affirmatur vel negatur: ut, Ignis urit: Ignis est calidus: Ignis non est aqua: hinc (ignis) est antecedens: urit, consequens. Atque hinc prima est inventarum rerum dispositio, causæ cum effecto, ut in primo exemplo: subjecti cum adjuncto, ut in secundo: dissimilanei cum dissimilaneo, ut in tertio: quomo-

Arist. de interpret. cap. 4.

do argumentum quodlibet enuntiati potest (exceptis plenis comparationibus & distributionibus) consentanea quidem affirmando, dissentanea negando.

*Arist. 5. c. & 6.
de interp. & 1.
a. 1. priorum.*

Axioma simplex est generale aut speciale, Generale quando commune consequens attribuitur generaliter communi antecedenti, atque hinc contradictio non semper dividit verum & falsum, sed contingentium utraq; pars falsa potest esse, ut:

Omnis in urbe locus Bavis praelucet amœnis.

Nullus in urbe locus Bavis praelucet amœnis.

Item non contingentium, ut: Omne animal est rationale: Nullum animal est rationale.

Omne & non omne P. Ra. opponuntur, sive enim speciale, sive proprium fuerit, nō omne recte dici potest: ut in hoc axioma, Fabulla est bella: Bella attribuitur non omni antecedenti. Arist. 4. cap. 1. priorum.

Axioma speciale est, quando consequens specialiter antecedenti attribuitur: & hinc contradictio semper dividit verum a falso. Speciale est particulare aut proprium. Particulare, quando consequens commune antecedenti particulariter attribuitur. Huic autem axioma generaliter contradicitur.

Aliquid ignoscendum est.

Nil ignoscendum est.

Aliqua clementia non est laudanda.

Omnis clementia est laudanda.

Axioma proprium est, quando consequens antecedenti proprio attribuitur: ut Fabulla est bella, cujus negatio & contradictio est, Fabulla non est bella.

CAP.

De Axiomate copulato.

Axioma compositum est, quod vinculo conjunctionis continetur: Itaque é conjunctione affirmata vel negata affirmatur vel negatur. Contradictionisque pars vera est, pars falsa. Enuntiatum compositum est pro sua conjunctione congregativum aut segregativum: congregativum enuntiat omnia consentanea affirmando, omnia etiam dissentanea negando. Est veró copulatum aut connexum: Copulatum, cujus conjunctio est copulativa, ut i. *Aeneid.*

Sub vinculo conjunctionis intellige etiam notã relationis & consequentia.

Vnã Eurúsq; Notúsq; ruunt, creberque procellis Africus--

Hic igitur negatio erit & contradictio:

Non vnã Eurúsque Notúsque ruunt, creberque procellis.

Africus--

Verum enuntiati copulati iudicium pendet ex omnium partium veritate, falsum saltem ex una parte falsa. Huic generi affine est enuntiatum relatæ qualitatis, cujus conjunctio est ipsa relatio. 3. *Eclog.*

Taletuum carmen nobis divine poëta,

Quale sopor fessis in gramine---

Hic copulatum iudicium est tanquam diceretur: Sopor est fessis gratus, & sic tuum carmen nobis gratum est: cujus negatio,

H

*Non tale tuum carmen nobis divine poëta;
Quale sopor fessis in gramine---*

CAP. VI.

De Axiomate connexo.

*Cicero Aca-
dem. 4.*

Axioma connexum est congregativum, cu-
jus conjunctio est connexiva, Si: ut 2. Æneid.

*Si miserum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mēdacemq; improba finget.*
cujus negatio est,

*Non si miserum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiā mendacemq; improba finget.*

Conjunctio etiam hæc interdum negatur
apertius, negando consequentiam, ut pro A-
» mer. Non continuo si me in ficariorum gre-
» gem contuli, ficarius sum. De Fato, Nec si o-
» mne enuntiatum verum est aut falsum, sequi-
» tur illico causas esse immutabiles. Affirmatio
enim significat, si sit antecedens, etiam con-
sequens esse. Negatio itaque & contradictio
statuit, si sit antecedens, non ideo consequens
esse. Quare cum judicabis connexum absolu-
te verum esse, necessarium quoque judicabis
& intelliges hæc necessitatem esse necessaria par-
tium connexione oriri, quæ ipsa potest esse vel
in falsis partibus, ut, Si homo est leo, est etiam
quadrupes, necessarium connexum est. At si
connexio sit contingens & pro sua tantum pro-
babilitate ponatur, judicium ejus tantum opi-
nio fuerit, ut Terent. Andr.

Pam-

Paphile, si id facis, hodie postremum me vides.
 Connexo axiomati affinis est ista consequentiae relatio, ut, Cúm Tullius sit orator, est etiam peritus bene dicendi.

CAP. VII.

De Axiomate discreto.

Axioma segregativum est, cujus conjunctio est segregativa: ideoque argumenta dissentanea enuntiat. Enuntiatum segregativum est discretum aut disjunctum. Discretum, cujus conjunctio est discretiva. Itaque é dissentaneis præcipué diversa enuntiat, s. Tusc. *Quantum sensu corporis judicentur, ad animum referri tamen: cuius negatio & contradictio est, Non quantum corporis sensu judicentur, tamen ad animum referri: vel, Quantum sensu corporis judicentur, non tamen ad animum referri.* Nam, Tamen, est híc conjunctio præcipua. Discretum enuntiatum judicatur esse verum & legitimum, si partes non solum veræ: sed etiam discretæ sint: falsum vel ridiculum contra.

CAP. VIII.

De Axiomate disjuncto.

Axioma disjunctum est axioma segregativum, cujus conjunctio est disjunctiva, ut 1. Georg.

*Illic, ut perhibent, aut intempesta silet nox
Semper, & obtenta densantur nocte tenebra,
Aut redit à nobis aurora, diemque reducit.*

De Fat. Omnis enuntiatio est vera aut falsa. Hic significatur é disjunctis unicum verum esse. Negatio igitur erit & contradictio, Non omnis enuntiatio est vera aut falsa. Et contradictione significatur non necessario alterutrum verum esse. Nam si disjunctio absoluté vera est, est etiam necessaria: partesque disjunctæ sunt oppositæ sine ullo medio. Veruntamen quamvis absoluté vera disjunctio, necessaria quoque sit: tamen nihil necesse est partes separatim necessarias esse: ut, Homo est bonus vel non est bonus, disjunctio necessaria est: & tamen, Homo est bonus, non est enuntiatio necessaria. Item, Homo non est bonus, non est enuntiatio necessaria: sed disjunctionis necessitas pendet é necessaria partium oppositione & disjunctio, non ex earum necessaria veritate. Disjunctio autem plerunque est ex conditione, ut si queratur, Vtrum Cleon venerit, an Socrates: quia ita pactú fit alterutrum tantum venturum esse. Itaque si disjunctio sit contingens, non est absoluté vera, & tantum opinabilis est: qualis est frequenter in hominum usu. Ovid. in Epistola Leandri,

*Aut mihi continget fœlix audacia salvo,
Aut mors solliciti finis amoris erit.*

CAP.

De Syllogismo & ejus partibus.

Atque ejusmodi judicium est axiomaticum Arist. analyt. prior est in componendo syllogismo. Arist. 25. c. 1. priorum axiomaticum per se manifesti, sequitur dianoëticum. Arist. analyt. prior est in componendo syllogismo. Arist. 25. c. 1. priorum Dianoa est cum aliud axioma ex alio deducitur: estq; syllogismus aut methodus. Syllogismus est dianoa, qua quaestio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente necessario concludatur. Nam cum axioma dubium sit, quaestio efficitur, & ad ejus fidem tertio argumento opus est cum quaestione collocato. Syllogismi antecedens partes duas habet, propositionem & assumptionem.

Propositio est prima pars antecedentis, qua tota quaestio vel quaestionis saltem consequens cum argumento disponitur: Assumptio est secunda pars antecedentis, qua assumitur e propositione. Syllogismi autem pars consequens est, qua complectitur partes quaestionis, eamque concludit: unde complexio & conclusio dicitur. Si qua pars syllogismi defuerit, enthymema dicitur: si quid praeter illas tres partes accesserit, prosyllogismus. Partium etiam ordo saepe confunditur: attamen si qua dubitatio propterea fuerit, explenda qua defunt: amputanda, quae supersunt: & pars quaelibet in locum redigenda est. Arist. 26. c. 1. priorum & 27. c. 2. priorum & 1. c. 8. Top. & 14. c. Elench.

CAP. X.

*De Syllogismo simplici primo, ejusque
contractione.*

Syllogismus est simplex aut compositus: Simplex, ubi pars consequens quæstionis est in propositione: pars antecedens in assumptione: estque affirmatus é partibus omnibus affirmatis, negatus é negata antecedentium partium altera cum complexione: generalis é propositione & assumptione generalibus: specialis ex altera tantúm generali: proprius ex utraque propria. Simplicis syllogismi genera sunt duo, primum & secundum. Primum, quando ex argumento antecedente in propositione utlibet, in assumptione affirmata, complexio specialis efficitur, ut in his exemplis:

AFFIRM. GENERAL.

*Constantia est virtus:**At est confidentia:**Quaedam igitur confidentia est virtus.*

NEG. GEN.

*Audacia non est virtus:**At est confidentia:**Quaedam igitur confidentia non est virtus.*

AFF. SPEC.

*Sapiens est laudabilis:**At quidam est pauper:**Quidam igitur pauper est laudabilis.*

NEG.

NEG. SPEC.

*Stultus non est beatus:**At quidam est fortunatus:**Quidam igitur fortunatus non est beatus.*

AFF. PROP.

*Socrates est Philosophus:**At est homo:**Quidam igitur homo est Philosophus.*

NEG. PROP.

*Thersites non est philosophus:**At est homo:**Quidam igitur homo non est philosophus.*

Verum pro iudicii claritate usus contractio-
ne hic ferè contentus est. Fit autem contra-
ctio quando argumentum pro exemplo ita
subjicitur particulari quæstioni, ut utramque
partem antecedens & assumptione affirmatum
intelligatur.

*Quædam confidentia est virtus, ut constantia,**Quædam confidentia non est virtus, ut audacia.*

Hic enim argumentum quæstionis utram-
que partem antecedere intelligitur, tanquam
esset expressum, Constantiam esse virtutem &
confidentiam: ideoque quandam confidenti-
am esse virtutem: item, Audaciam non esse
virtutem, & tamen esse confidentiam: ideoq;
quandam confidentiam non esse virtutem. Sic
usus differendi, magister syllogistici iudicii con-

trahitur, nec aliter explicatur, Atque ista expositio principium syllogismi partibus explicati ab Aristotele efficitur tanquam per se pleno syllogismi iudicio sit clarior & illustrior.

C A P. X I.

De Syllogismo simplici secundo.

In syllogismo simplici secundi generis propositio est generalis aut propria, & conclusio similis antecedenti aut parti debiliori: Species duæ sunt, prima ubi argumentum semper sequitur, negatum in altera parte.

G E N. I.

Turbatus non bene utitur ratione:

Sapiens bene utitur ratione:

Sapiens igitur non est turbatus.

- » Hoc iudicium ita fit à Cic. 3. Tus. Et quem-
 » admodum (ait) oculus conturbatus nō est pro-
 » bē affectus ad suum munus fungendum: & re-
 » liquæ partes totumque corpus à statu cū est
 » motum, deest officio suo ac muneri: sic contur-
 » batus animus non est probē affectus ad exe-
 » quendum munus suum. Munus autem animi
 » est ratione uti: & sapientis animus ita semper
 » affectus est, ut ratione optimē utatur: nun-
 » quam igitur est perturbatus.

G E N. 2.

Res mortalis est composita:

Animus non est compositus:

Animus igitur non est mortalis.

Cic. 1.

Cic. I. Tusc. hoc syllogismo iudicat animum
 immortalem esse. In animi autem cognitione
 (inquit) dubitare non possumus, nisi fortè in
 physicis plumbei sumus, quin nihil sit animis
 admixtum, nihil concrementum, nihil copulatum,
 nihil coagmentatum, nihil duplex. Quod cum
 ita sit, certè nec secerni, nec dividi, nec discer-
 pi, nec distrahi potest: nec interire igitur. Est
 enim interitus, quasi discessus & secretio ac di-
 remptus earum partium, quæ ante interitum
 iunctione aliqua tenebantur.

S P E. I.

Liuidus non est magnanimus:

Maximus est magnanimus:

Maximus igitur non est liuidus.

Hoc iudicio Ovid. 3. de Pont. Eleg. 3. cõcludit:

Livor, iners vitium, mores non exit in altos:

Utque latens ima vipera serpit humo:

Mens tua sublimis supra genus eminent ipsum,

Grandius ingenio nec tibi nomen inest.

Ergo alii noceant miseris, optentque timeri,

Tinctaque mordaci spicula felle gerant.

At tua supplicibus domus est assueta iuvandis,

In quorum numero me precor esse velis.

S P E. 2.

Saltator est luxuriosus:

Murena non est luxuriosus:

Murena igitur non est saltator.

Cic. pro Mur. Nemo enim ferè saltat sobri-
 us, nisi

us, nisi forté insanit, neque in solitudine, neque
 in convivio moderato atque honesto: Intem-
 pestivi convivii, amœniloci, multarum delicia-
 rum comes est extrema saltatio: Tu mihi arri-
 pis id, quod necesse est omnium vitiorum esse
 postremum: relinquis illa, quibus remotis hoc
 vitium omnino esse non potest: nullum turpe
 convivium, non amor, non comessatio, non li-
 bido, non sumptus ostenditur: & cùm ea non
 reperiantur, quæ voluptatis nomen habent,
 quæque vitiosa sunt, in quo ipsam luxuriam re-
 perire non potes, in eo te umbram luxuriæ re-
 perturum putas? Hoc iudicii modo Ovidius i.
 Trist. Eleg. i. tripliciter concludit, dum carmi-
 num suorum excusationem exponit:

Carmina proveniunt animo deducta sereno:

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Carmina secessum scribentis & otia querunt:

Me mare, me venti, me fera jactat hyems.

Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensem

Hesurum jugulo jam puto jamque meo.

Hæc quoque quæ facio, iudex mirabitur æquus:

Scriptaque cum venia qualiacunq; leget.

PRO. 1.

Agésilæus non est pictus ab Apelle:

Alexander est pictus ab Apelle:

Alexander igitur non est Agésilæus.

PRO. 2.

Cæsar oppressit patriam:

Tullius non oppressit patriam:

Tullius

Tullius igitur non est Caesar.

CAP. XII.

De secunda specie Syllogismi simplicis explicati.

Secunda species syllogismi secundi generis est, quando argumentum antecedit in propositione, sequitur affirmatum in assumptione.

AFF. GEN.

Omne justum est utile:

Omne honestum est justum:

Omne igitur honestum est utile.

Quod Cic. 2. Offic. ita concludit: Summa quidem autoritate Philosophi, severe sanè atque honestè hæc tria genera confusa, cogitatione distinguunt: Quidquid enim justum sit, id etiam utile esse sentent: Itemque, quod honestum idem justum: Ex quo efficitur, ut quidquid honestum sit, idem sit utile.

NEG. GEN.

Timidus non est liber:

Avarus est timidus:

Avarus itaque non est liber.

Hoc ita concluditur & judicatur ab Horatio I. Epist.

Quo melior seruo, quo liberior sit avarus,

In triviis fixum cum se demittit ob assem,

Non video: nam qui cupiet, metuet quoque: porro

Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Sic Terent. in Eunucho concludit & judicat:

Consilii expers, consilio regi non potest.

Amor est consilii expers:

Consilio itaque regi non potest.

Syllogismus his verbis sequitur:

Here, quæ res in se neque consilium neque modum

Habet illum, eam consilio regere non potes:

In amore omnia hæc insunt vitia: injurie,

Suspiciones, inimicitie, inducia,

Bellum, pax rursus: incerta hæc si tu postules

Ratione certa facere, nihilo plus agas,

Quàm si des operam, ut cum ratione insanias.

A F F. S P E.

Consules virtute facti, studiosè Rempubl. tueri debent:

Cicero est virtute factus Consul:

Cicero igitur Remp. studiosè tueri debet.

Sic Orator diligentiam suam Agrar. 2. con-
 cludit & judicat: Nam cùm omnium Con-
 sulum (ait) gravis in Republica custodienda, cura
 ac diligentia debet esse, tum eorum maximè
 qui nō in incunabulis, sed in campo sunt Con-
 sules facti: Nulli populo Romano pro me ma-
 jores nostri sponponderunt, mihi creditum est:
 à me petere, quod debeo, me ipsum appellare
 debetis. Quemadmodum cùm petebam, nulli
 me authores generis mei vobis commendarūt:
 sic si quid deliquero, nullæ sunt imagines quæ
 me à vobis deprecentur. Quare modò ut vita
 suppetat (quanquam ego sum is, qui eam pos-
 sim ab istorum scelere insidiisque defendere)

polliceor hoc vobis, Quirites, bona fide, Rem-
publ. vigilantihomini, non timido, diligenti,
non ignavo commisistis.

Quod optatum redierit, gratum est.

Lesbia Catullo optata rediit:

Grata igitur est.

Catullus sic concludit:

Si quicquam cupidoq; optatig; obtigit unquam &

In speranti, hoc est gratum animo proprie:

Quare hoc est gratum, nobis quoq; charius auro,

Quod te restituis, Lesbia, mi cupido.

Restituis cupido, atque in speranti ipsa refers te

Nobis. ô lucem candidiore nota!

Quis me uno vivit foelicior? aut magis hac quid

Optandum vita, dicere quis poterit?

N E G. S P E.

Deceptor amantis puella non est laudandus:

Demophon est deceptor amantis puella, ut

Phyllidis:

Demophon igitur non est laudandus.

Phyllis apud Ovidium ita iudicat Demo-
phoontem laudandum non esse:

Fallere credentem non est operosa puellam,

Gloria: simplicitas digna favore fuit:

Sum decepta tuis & amans & foemina verbis,

Dii faciant laudis summa sit ista tua.

A F F. P R O.

Octavius est heres Caesaris:

Ego sum Octavius:

Sum igitur heres Caesaris.

Antonius non est filius Caesaris:

Tu es Antonius:

Non es igitur filius Caesaris.

CAP. XIII.

De Syllogismo connexo primo.

Adhuc syllogismus simplex fuit: syllogismus compositus est syllogismus, ubi tota questio est pars altera propositionis affirmatae & compositae: argumentum est pars reliqua. Tollere autem in composito syllogismo, est specialem contradictionem ponere. Syllogismus compositus est connexus aut disjunctus. Syllogismus connexus, est syllogismus compositus propositionis connexae, estque duorum modorum: primus modus syllogismi connexi est, qui assumit antecedens, & consequens concludit. Quomodo Cicero judicat & concludit 2. de Divinat.

Si dii sunt, divinatio est:

Sunt autem dii:

Divinatio est igitur.

- » 3. Offic. Atque si etiam hoc natura praescribit,
 » ut homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam
 » causam, quod is homo sit, consultum velit,
 » necesse est secundum eandem naturam, omni-
 » um utilitatem esse communem. Quod si ita
 » est, una continemur omnes & eadem lege na-
 » turæ:

turæ: Idque ipsum si ita est, certè violare alterum lege naturæ prohibemur: verum autem primum, verum igitur & extremum.

Sic Æneid. 4. Dido iudicat Æneæ remanendum esse:

*Mene fugis? per ego has lachrymas dextramque
tuam, te,*

*Quando aliud mihi jam misera nil ipsa reliqui,
Per connubia nostra, per inceptos hymenæos,
Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
Dulce meum: miserere domus labentis, & istam,
Oro, si quis adhuc precibus locus, exire mentem:
Te propter Libycæ gentes Nomadumque tyranni
Odere, infensi Tyrii: te propter eundem
Extinctus pudor, & , qua sola sidera adibam,
Fama prior: cui memoribundam deseris hospes?*

Frequenter hîc non assumitur idem, sed majus, ut i. Catil. Si te parentes timerent atque odissent tui, neque illos ulla ratione placare posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquò concederes: nunc te patria (quæ communis est omnium nostrum parēs) odit ac metuit, & jamdiu nihil de te iudicat, nisi de patricidio suo cogitare: hujus tu neque auctoritatem verere? neque iudicium sequere? neque vim pertimesces? Concludendi modus hic idem est, quando propositio est relata temporis: quo genere nympha OEnone apud Ovidium concludit errorem stultitiæ suæ:

*Cum Paris O Enone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua:
Xanthe retró propera, versaq; recurrite lymphæ:
Sustinet O Enonen deseruisse Paris.*

CAP. XIII.

De Syllogismo Con. 2.

Secundus modus connexi tollit consequens,
ut tollit antecedens.

*Si ulli rei sapiens assentietur usquam, aliquando
etiam opinabitur:*

Nunquam autem opinabitur:

Nulli igitur rei assentietur.

Eodem syllogismo Ovidius 2. Trist. stultitiam suam indicat:

*Si saperem, doctas odissem jure sorores,
Numina cultori perniciofa suo:*

*At nunc (tanta meo comes est insania morbo)
Saxa memor refero rursus ad icta pedem.*

Hæ duæ syllogismi species sunt omnium usitatissimæ.

CAP. XV.

De Syllogismo disjuncto primo.

Syllogismus disjunctus, est syllogismus compositus propositionis disjunctæ: modi duo sunt: Primus tollit unum, & reliquum concludit, ut:

Aut dies est aut nox est:

At dies non est:

Nox igitur est.

Ciceronis

Ciceronis pro Cluentio iudicium tale est:
 Sed cum esset hæc illi proposita conditio, ut
 aut iuste pieque accusaret, aut acerbè indignè-
 que moreretur, accusare quoquo modo pos-
 set, quam illo modo mori maluit: Disjunctio
 clarior sic erit.

Aut accusandum aut moriendum:

Non moriendum:

Accusandum igitur.

Sic idem 2. Phil. ratiocinatur. Nunquam ne
 intelliges tibi statuendum esse, utrum illi qui
 istam rem gesserunt, homicidæ sint, an vindices
 libertatis? Attende enim paulisper, cogitatio-
 nemque sobrii hominis ad punctum temporis
 suscipe: & ego qui sum illorum, ut ipse fateor,
 familiaris, ut à te arguor, socius, nego quic-
 quam esse medium: confiteor illos, nisi libera-
 tores populi Romani conservatoresque Rei-
 publicæ sint, plus quam sicarios, plus quam
 homicidas, plus quam parricidas esse: si qui-
 dem est atrocius patriæ parentem, quam suum
 occidere. Tu homo sapiens & considerate,
 quid dicis? Si parricidæ, cur honoris causa à te
 sunt & in hoc ordine, & apud populum Rom.
 semper appellati? cur M. Brutus, te referente,
 legibus est solutus, si ab urbe plus quam decem
 dies abfuisset? cur ludi Apollinares incredibili
 M. Bruti honore celebrati? cur provinciæ Cas-
 sio & Bruto datae? cur Quæstores additi? cur

» Legatorum numerus auctus? Atque hæc acta
 » per te: non igitur homicidæ: Sequitur ut libe-
 » ratores tuo iudicio sint, quandoquidem ter-
 » tium nihil potest esse. Si partes disjunctæ pro-
 » positionis sint duabus plures, iudicandi con-
 » cludendique ars erit eadem. Sic Cicero iudi-
 » cat Rabirium cum consulibus esse oportere:
 » Atqui videmus (ait) hæc in rerum natura tria
 » fuisse, ut aut cum Saturnino esset, aut cum bo-
 » nis, aut lateret. Latere autem, mortis erat in-
 » star turpissimæ: cum Saturnino esse, furoris &
 » sceleris: virtus & honestas & pudor cum Coss.
 » esse cogebat.

CAP. XVI.

De Syllog. Dis. 2.

Disjunctus secundus é propositione parti-
 bus omnibus affirmata assumit unum, & reli-
 quum tollit, ut:

Dies est, aut nox est:

At dies est:

Nox igitur non est.

Sic Juno cum Jove de Turno concludit, 10.
 Æneid.

--- *Quid si quod voce gravaris,*

*Mente dares, atq; hæc Turno rata vita ma-
 neret?*

*Nunc manet infontem gravis exitus, aut ego
 veri*

Vano

*Vana feror: quod ut ô potius formidine falsa
Ludar, & in melius tua, qui potes, orsa reflectas.*

Ejusmodi syllogismus efficitur é propo-
sitione copulata negata, quæ negata complexio
dicitur: quæque disjunctionis affirmatæ vim
obtinet.

Non & dies est, & nox est:

At dies est:

Non igitur nox est.

CAP. XVII.

De methodo secundum Aristotelem unica.

Methodus est dianoa variorum axiomaticum
homogeneorum pro naturæ suæ claritate præ-
positorum, unde omnium inter se convenien-
tia judicatur, memoriaque comprehenditur.
Atqui ut spectatur in axiomatico veritas & falsi-
tas, in syllogismo consequentia & inconseque-
ntia, sic in methodo consideratur ut per se cla-
rius præcedat, obscurius sequatur, omninoque
ordo & confusio judicatur. Sic disponetur ex
homogeneis axiomaticis primo loco absoluta
notione primum, secundo secundum, tertio
tertium, & ita deinceps: ideoque methodus ab
universalibus ad singularia perpetuó progre-
ditur. Hac enim sola & unica via proceditur ab
antecedentibus omnino & absoluté notiori-
bus ad consequentia ignota declarandum, eam-
que solam methodum Aristoteles docuit.

*De prima Methodi illustratione per
exempla artium.*

Sed methodi unitatem exempla doctrinarum & artium præcipuè demonstrant præcipueque vendicant, quibus quamvis omne regulæ generales sint & universales, tamè earum gradus distinguuntur: quantoque unaquæque generalior erit, tanto magis procedet. Generalissima loco & ordine prima erit, quia lumine & notitia prima est: subalternæ consequentur, quia claritate sunt proximæ: atque ex his natura notiores præponètur, minus notæ substituentur, tandemque specialissimæ constituentur. Definitio itaque generalissima prima erit: distributio sequetur, quæ si multiplex fuerit, præcedet in partes integras partitio, sequetur divisio in species: partesque ipsæ & species eodem ordine sunt rursus tractandæ, ac definiendæ quo distributæ fuerint: & trãsitionum vinculis, si longior inter eas intersit explicatio, colligandæ sunt: id enim auditorem reficit ac recreat. Atque ut res familiarius accipiatur, exemplo quoque familiari nobis utendum est. Omnes definitiones, distributiones, regulæ Grammaticæ repertæ sint, atque unaquæque figillatim judicata: omniaque hæc documenta variis tabellis inscripta, unâ confundantur & conturbentur in hydria aliqua, ut in Ollæ ludo fieri solet: hîc si quæras, quæ pars Dialecticæ

te

te doceat has regulas ita confusas disponere & in ordinem redigere: primò locis inventionis nihil opus est, cùm sint omnia reperta: neque primo axiomatis iudicio, cùm unumquodque axioma probatum & æstimatum sit: neque secundo syllogismi iudicio opus, cùm sint omnes singularum rerum controversiæ his de rebus disceptatæ & cõclusæ: sola methodus superest. Dialecticus igitur lumine methodi artificiosæ, seliget in hac urna definitionem Grammaticæ (id enim est generalissimũ) & primo loco statuet. Grammatica est doctrina bene loquendi: tum requireret in eadem urna partitionẽ Grammaticæ, & collocabit secundo loco. Partes Grammaticæ sunt duæ: Etymologia & Syntaxis. Deinceps in eodem vase definitionem Etymologiæ de vocibus separabit, & tertio gradu antecedentibus adijunget: tum vocis partes in literis & syllabis, speciesque in vocibus numeri & sine numero requireret, exituumque transitiones suis locis collocabit. Atque ita omnium Etymologiæ partium definitiones, distributiones, colligationes, exempla denique specialissimain singulis disponet. Idemque in Syntaxi faciet. Hanc viam omnes artes sibi proposuerunt.

*Illustratio methodi ex sacra pagina &
Analyseos exemplum elegans.*

Quamvis Prophetæ, Apostoli, & Evangelistæ ubique hanc methodum observare videntur, ut ne-

mini dubium fit, quin divinitus ad nos missa, potius quã ab ullo excogitata aut invẽta sit, adducam tamẽ unam illam disputationem de mortuorũ resurrectione quam Apostolus instituit 1. Cor. 15. ut vel cæco pateat quã turpiter hallucinentur, qui satis se officio functos arbitrantur, dũmodo quicquid in buccam venerit effutiãt.

Porro vobis declaro, fratres, Evangelium quod evangelizavi vobis, quod & accepistis, in quo etiam status, &c. Hæc est summa vel generalis propositio disputationis futuræ. Continet autem duo capita, an sit resurrectio, deinde, quis modus resurrectionis. De priori membro primum agit: Tradidi vobis excitatum fuisse Christum tertio die secundum scripturas: & visum fuisse Caphæ, &c. Et paulo post: Quod si Christus predicatur ex mortuis excitatus esse, quomodo dicunt quidam inter vos nõ esse resurrectionem mortuorum? Hic habes ad primum caput confirmandum, primum argumentum: Christus resurrexit: ergo est resurrectio mortuorum. Antecedens confirmat duobus argumentis, prius est ab autoritate scripturarum: posterius a testium congerie.

Prophetarum oracula Christum resurrecturum pronuntiant: ergo resurrexit Christus.

Apparuit post mortem Caphæ, &c. ergo resurrexit.

ij Sequitur, Si resurrectio mortuorum non est, Christus quoque non est excitatus, & quæ sequuntur in 20. versu, secundum argumentum conficiunt.

1 Si non est resurrectio mortuorum: ergo nec Christus resurrexit.

2 Si Christus non resurrexit: ergo inanis est nostra prædicatio, & sumus falsi testes, falsi Apostoli.

3 Si inanis nostra prædicatio, & sumus falsi testes: ergo inanis est etiam vestra fides.

4 Si inanis est vestra fides: ergo non estis fide iustificati, neque remissionem peccatorum consequuti.

5 Si non estis fide remissionem peccatorum consequuti: ergo qui eiusmodi fide in Christo mortui sunt, perierunt.

6. Si

6 Si autem tales perierunt: ergo fides in Christum prodest tantum in hac vita.

7 Si denique tantum valet fides in Christum in hac vita: ergo sumus omnium miserissimi, qui propter hanc fidem omni tempore in hac vita affligimur.

Sed hæc omnia sunt admodum absurda: igitur absurdum quoque est dicere, non esse resurrectionem mortuorum.

iiij Sequitur primi capituli tertium argumentum à pari: *Nunc autem Christus primitiæ eorum qui obdormierunt, factus est, &c.* quasi diceret: sicut se habent primitiæ frugum ad fruges reliquas: ita se habet Christus ad reliquos homines: Atque cum primitiæ frugum sanctificantur, intelliguntur pariter sanctificatæ fruges reliquæ: Igitur quâdoquidem resurrexit Christus, par est intelligantur etiam cæteri homines resurrecturi.

Sed ne quis diceret argumentum ab exemplo uno non inferre conclusionem generalem, illud probat ratione assumpta à contrariis per comparisonem:

Si per Adam omnes moriuntur:

Quidni per Christum omnes vivificentur ut resurgant?

Atque ut hoc etiam de impiis intelligatur, ait omnes resurrecturos, licet quidam ordo servetur, ut post Christum qui Christi sunt, resurgant ad æternam gloriam, alii ad sustinenda æterna supplicia.

iiij *Deinde erit finis, &c.* Hic quartum infert argumentum. Nisi resurgant mortui, nec pater summus rex, nec Christus omnium Dominus haberi potest. Nec enim domita esset Satanæ & mortis potestas, nec plena Dei in filio suo, & filii ipsius in suis membris gloria. Sed ista omnia absurda: ergo absurdum est dicere, quod non sit resurrectio mortuorum.

v *Alioqui quid faciant qui baptizantur, &c.* Quintum argumentum à fine baptismi. Permulti quum jam de vita periclitantur, & pro mortuis ob morbi magni-

tudinem habentur, baptismum sibi impendi postulant: Sed abs re id facerent, si non haberent spem resurrectionis futuræ ac vitæ melioris: Igitur confitendum est, quod sit resurrectio mortuorum.

vj *Et cur nos periclitamur*, &c. Hic habes sextum argumentum à tolerantiâ periculorum. Nūquam sanè pii tam fortiter ferrent extrema pericula, nisi fidem haberent certam de resurrectione mortuorum, & feliciorē post has ærumnas conditionem. Pios autem fortiter tolerare pericula, comprobat suo ipsius exemplo.

vij *Edamus & bibamus*, &c. Septimum argumentum ab absurdo. Si postquam maxima sustinuimus pericula, non debemus resurrectionem & vitam meliorem sperare, tum meritò dicemus cum Epicureis, Edamus & bibamus; cras enim morimur. Sed nemo nescit impium esse, ita sentire & loqui: Igitur impium quoque est opinari, mortuos non resurrecturos.

Tandem annectit pauca ad deterrendos omnes, ne ejusmodi sermonibus impiorum aurem præbeant, ratione addita ex eleganti sententia Menandri Comici simulque tractationis primi capitis conclusionem infert.

At dicet aliquis, &c. Hic incipit secundi membri tractatio. Summa rei seu propositio per interrogationem proponitur, his verbis: *Quomodo suscitantur mortui? quali autem corpore prodeunt?*

Demens quod tu, &c. Primum argumentum de modo resurrectionis, ubi corporum resurgentium dignitas astruitur.

I Quemadmodum granum sive semen quod projicitur in terram, planè ibi cõputrescit & emoritur, postea tamen prodit ex eo sic putrefacto speciosa herba seu planta: ita corpora hominum, quamvis per mortem absumantur & cõputrescant, postea tamen pristinam formam atque eam digniorem recipiunt.

II *Et quod seminas*, &c. Secundum argumentum a simili, ubi corporum cadentium vilitas, & resurgentium dignitas

dignitas attingitur, & specierū in resurrectione distinctio annotatur. Quemadmodum cū seminas tu, nihil aliud projecis in terram quā exiguum & vile granū, postea verō erumpit excellens planta, & hęc ejusdem speciei, cujus antea fuerant plantæ, quarum jactum est semen: ita corpus nostrum vile & abjectum sepelitur, corrumpiturq; , postea verō erumpit nobile corpus, idque ejusdem planę speciei sive substantiæ, cujus & prius corpus fuerat.

III *Sed Deus ei dat, &c.* Tertium argumentum à pari. Si Deus pro suo arbitrio & potentia dat unicuique seminari corpus conveniens: peræque facile est ei resuscitare mortuorum corpora & excellentiora reddere.

IIII *Non omnis caro, &c.* Quartum argumentum de diversis qualitatibus corporum cadentium & resurgentium, ubi triplex attingitur similitudo.

1 Omnis caro est caro, quod ad substantiam attinet: sed si spectemus qualitates, alia ab alia distinguitur. Sic etiam corpora nunc viventium, & olim resurgentium, sunt corpora & caro eadem: verū qualitates tunc in illis aliæ erunt quā nunc sunt.

2 *Et sunt corpora cœlestia, &c.* Secunda similitudo. Ut aliæ sunt corporū cœlestium qualitates, aliæ terrestriū: Sic etiam aliæ sunt viventium, aliæ resurgentium.

3 *Alia gloria solis, &c.* Tertia similitudo. Sol, Luna, stellæ eadem sunt substantia, verū qualitatibus differunt: ita corporum quæ circumferimus, & eorum quæ erunt à resurrectione, aliæ atque aliæ sunt qualitates.

Tandē has qualitates novas infert, & antiquis opponit: corruptionē incorruptibilitati, ignominiam glorię, infirmitatem potentiæ, esse animale & esse spirituale.

Deinde quum docuisset aliquod esse corpus animale, Adamum nimirum & ejus progeniem, & aliquod spirituale, Christum videlicet & qui in eum credunt, rationes addit, cur Deus ab initio non dederit corpus spirituale. Ducitur autē ab ordine temporis: primus homo de ter-

ra terrenus: secundus homo ipse Dominus é cælo. Qualis terrenus ille, tales & hi qui terreni sunt. Et qualis ille cœlestis, tales & hi qui cœlestes sunt. Et quemadmodum gestavimus imaginem terreni: ita gestabimus & imaginem cœlestis.

Hoc autem dico, &c. A qualitate corporum in hac vita docet corpora mutari oportere. Bona quæ post hanc vitam pius dabuntur, sunt spiritualia, incorruptibilia, & æterna: ergo oportet corpora nostra animalia ut illis fruantur, similiter spiritualia, incorruptibilia, & æterna fieri.

Sed ne quis diceret, si corpus animale non est idoneum ad obtinendam gloriam, quid de iis statuetur, qui quum Dominus venerit adhuc erunt in vivis? Statim per præoccupationem respondet, *Ecce mysterium, &c. & omnes mutabimur, &c.* Attexuntur rationes cur ita fieri necesse est.

1 *Oportet enim, &c.* prima ratio. Terrena non erunt capacia spiritualium bonorum: ergo oportet ut sint spiritualia.

2 *Cum autem hoc, &c.* secunda ratio. Oportet scripturas impleri, quæ dicunt, Absorpta est mors, &c. atque hoc fieri non potest, nisi mutantur corpora: ergo mutari oportet.

3 *Stimulus verò mortis est peccatum, &c.* tertia ratio. A resurrectione mortuorum, neq; peccatum, neq; mors, neq; infernus, amplius adversus homines prævalebunt: sed hoc fieri non potest, nisi terrena facta fuerint spiritualia: ergo necesse est ejusmodi mutationem in omnibus corporibus fieri.

Tandem amplificat liberationem à morte, à causa efficiente videlicet Christo, & brevem conclusionem totius disputationis infert, *Itaque mei fratres, &c.*

Hic habes, Christiane Lector, inventionis Topicæ & iudicii triplicis divinum exemplum. Omnia necessarió omninoque vera: omnia homogenea & cognata: omnia

omnia prima & propria. Generalia præcedunt, specialia sequuntur. Nihil ambiguum aut falsum: nihil heterogeneum, aut extra propositū. Nulla hîc tautologia & inanis garrulitas: nihil denique quod non sit omnibus ecclesiæ ministris amplectendum & imitandum.

*Illustratio methodi in naturali Philosophia,
Mathematica, & Medicina.*

ARISTOTELES res naturales expositurus, ab ipsis rerum principiis statim orditur; de quibus tâquam generalissimis agit libris Physicorum. Ex principiis oriuntur corpora: quorum alia sunt simplicia, cælum & quatuor elementa: alia composita ex ipsis elementis. De cælo agit duobus prioribus de cælo libris: in principio tertii fit transitio ad quatuor elementa. De compositis disputaturus generalia primo loco ponit. Nam quod omnia composita sint genita & corrumpantur: de ortu rerum & interitu disputationem instituit. Compositorum alia sunt imperfectè mista, alia perfectè. De imperfectè mistis agit libris Meteororum, & iis qui metallorum naturas nobis complectuntur. Perfectè mistorum alia sunt animata, alia inanimata. Quæ animatis communia sunt, primo tractantur: Hinc disputatione de anima, & ejus facultatibus, libris de anima. Animatorum alia sunt animalia, alia plantæ: de illis agit iis quos de animalium historiis inscripsit: de generatione animalium: de partibus animalium: de motibus: de somno: de vigilia, &c. De hisce agit libris de stirpibus & de plantis, singula definitionibus, divisionibus & transitionibus illustrando, & inventionis Topicæ vi, atque judicii sapientia demonstrando.

Omnis quoque scientia Mathematica hanc naturalem sequitur methodum. Quæcunque enim ea sit, vel versatur in principiorum explicatione, quæ sine ulla demonstratione recipit: vel in doctrina propositionum

earum, quæ ex ipsis demanant principiis, & per ea demonstrantur: generalia præcedunt, specialia sequuntur.

Nam principia ipsa, quæ per se manifesta & simplicia sunt, nulla adhibita demonstratione primo explicantur loco: subsequuntur propositiones demonstratione indigentes, & ex ipsis demanantes principiis. Principia definitionibus & divisionibus illustrantur: ad propositiones declarandas omnes modos omniaque genera syllogismorum adhibent. Medici denique (ne in re tam manifesta tempuseram) primùm medicinam definiunt: deinde in quinque membra partiuntur. Membra singulorumque membrorum particulas minimas definitionibus, divisionibus cæterisque Topicis, prout methodi ratio postulat, persequuntur, & transitionum vinculis membra cum membris copulant atque connectunt.

Illustratio methodi in jure civili.

Methodus instituitur. Imp.

JU S T I N I A N U S primùm quid sit jus, definit. Est autem jus, inquit, ars æqui & boni. Deinde in privatum & publicum dividit. Privatum definit quod ad singulorum utilitatem pertinet: & statim in naturale, gentiũ, & civile dividit. Naturale & gentium suis definitionibus persequitur: tãdem ad civile accedit. Definitio præcedit: sequitur partitio, in scriptum & non scriptum. Juris deinde scripti partes enumerat sex, Legem, Plebiscitum, Senatusconsultum, Principum placita, Magistratum edicta & Responsa prudentum: quas partes & earum partium particulas recta serie definitionibus illustrat, & quomodo inter se conveniant, & quomodo discrepent ostendit. Hæc est illa levis & simplex via quam tantopere commendat Justinianus. Deinde cùm singula diligentissima atque exactissima interpretatione tradere aggreditur, eadem methodo atque ordinis serie in illis utitur qua prius. Primùm enim juris data definitione, partitio à subjectis sequitur. Omne, inquit, jus quo
utimur,

utimur, vel ad personas pertinet, vel ad res, vel ad actiones. Personarum tractatio præcedit, definitionibus & divisionibus illustrata: in principio secūdi libri fit trāsitiō ad secundum membrum. Superiori, inquit, libro de jure personarum exposuimus: modō videamus de rebus. De rerum divisionibus, iisque quæ ad res pertinent, in tit. sextū libri quarti extenditur disputatio. Ibi trāsitiō ad tertium membrum invenitur, licet imperfectior quod careat epilogo.

Supereſt, inquit, ut de actionibus loquamur. Primū actionem definit, deinde dividit, subdividit & exemplis atque legum usu illustrat. Hic vides Justinianum nō temerē, sed data opera hanc methodum observasse, quam levem & simplicem viam vocat, quæ sine magno labore, sine ulla diffidentia ad id quod petimus nos perducit. Institut. lib. 1. tit. 1.

Sic Baldus in Commentariis in lib. Jurium, ut vocant, Feudal. primō quid sit feudum ostendit, deinde quā varium sit jus feudale demonstrat, postremō quæ causæ, quæ effecta, quæ officia, quæ cognata, quæ pugnancia sint feudorum declarat.

Sic Rochus Curtius insignis Jurisconsultus in Commentariis super Rubricam de Consuetudine, quid sit cōsuetudo, quā multiplex sit consuetudo docet: quæ officia singularum sunt consuetudinum indicat: quo pacto discrepet à ritu, moribus, &c.

CAP. XIX.

*De secunda methodi illustratione per exempla
poëtarum, oratorum, historicorum.*

Atqui methodus non solū in materia artium & doctrinarum adhibetur, sed in omnibus rebus quas facile & perspicuē docere vo-

lunus: ideoque poetæ, oratores, omnesque omnino scriptores quoties docendum sibi auditorem proponunt, hanc viam sequi volunt, quamvis non usquequaque ingrediantur atque insistant. Virgilius in Georgicis distribuit propositam materiam in quatuor partes, ut antè dixi: primoque libro res communes persequitur, ut Astrologiã, Meteorologiam, deque segetibus & earum cultu differit, quæ pars operis prima erat: tumque transitio adhibetur initio secundi libri:

*Hactenus arborum cultus & sydera cali,
Nunc te Bacche canam: ---*

Deinceps scribit generaliter de arboribus, tum specialiter de vitibus. Transitio secunda adhibetur ad tertiam partem, sed imperfectior & sine epilogo. Tertii libri initio de bobus, equis, ovibus, capris, canibus:

*Te quoque magna Pales, & te memorande ca-
Pastor ab Amphryso. ---* (nemus

Tandem initio quarti libri transitio tertia est de quarta parte, sed item imperfecta e sola propositione de apibus:

*Protinus aerij mellis sylvestria dona
Exequar. ---*

Sic igitur poëta generalissimum primo, subalterna medio, specialissima extremo loco ponere studuit. Sic Ovidius in Fastis, dispositionis hujus gratiam sequitur. proposuit initio summam operis:

Tem-

*Tempora cum caussis Latium digesta per annum,
Lapsaque sub terras orta que signa canam.*

Mox imploratione facta, partitionem anni statuit, factam à Romulo primùm in decem menses, quam reprehendit:

*Tempora digereret cùm conditor urbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.*

Et paulò post Numæ divisionem pleniorē adjungit:

*At Numa nec Ianū nec avitas præterit umbras:
Mensibus antiquis præposuitque duos.*

Denique poëta communes differentias interpretatus diei fasti, nefasti, comitalis, nundinalis, calendarum, nonarum, iduum, tum attri, tandem unumquemque mensem suo loco profequitur, & præfatione ordinis hujus à generalibus ad specialia studium indicat:

*Hæc mihi dicta semel, totis hærentia fastis,
Ne seriem rerum scindere coga, erunt.*

Tandem singulis partibus expositis transitio conjungitur, ut in fine primi, & initio secundi:

*Sed jam prima mei pars est exacta laboris,
Cumque suo finem mense libellus habet.*

*Janus habet finem, cum carmine crescat & annus:
Alter ut it mensis, sic liber alter eat.*

In singulis libris postea transitiones adhibentur, sed minus accuratè. Oratores in proœmio, narratione, confirmatione, peroratione

hunc ordinem affectant, eumque artis & naturæ & rei ordinem appellant, & interdum studiosius affectantur, ut in accusatione Cicero primùm proponendo, tum partiendo, Quæstor (inquit) Cn. Papyrio Cos. fuisti ab hinc annos quatuordecim, & ex illa die ad hanc diem quæ fecisti, in iudicium voco: hora nulla vacua furto, scelere, crudelitate, flagitio reperietur. Propositio hîc & definitio summæ rei est, tanquam in hoc iudicio generalissima. Partitio sequitur: Hi sunt anni consumpti in Quæstura & legatione Asiatica, & Prætura urbana, & Prætura Siciliensi: quare hæc eadem erit quadripartita distributio totius accusationis meæ. Quas partes quatuor, earumque partium particulas, deinceps suo quamque ordine & loco tractavit, & transitionibus copulavit, tres primas tertio libro: Quamobrem (ait) Quæstura istius demonstrata, primiq; magistratus & furto & scelere perspecto, reliqua attendite. Tum verò expositis legationis criminibus, transitio ad præturam sequitur: Verùm ad illam jam veniamus præclaram Præturam, criminaque ea quæ notiora sunt his qui adsunt, quàm nobis qui meditati ad dicendum paratique venimus. Transitio hæc imperfectior est sine epilogo: tandem principio quartæ orationis transitio est consimilis ad quartam partem de Prætura Siciliensi: Multa mihi necessarió, iudices, prætermittenda sunt, ut possim aliquo modo de iis rebus

rebus quæ meæ fidei commissæ sunt, dicere: re-
cepi enim causam Sicilia: ea me ad hoc nego-
tium provincia attraxit.

Sic Æschines, Demosthenes, Isocrates, cæterique
Atticæ eloquentiæ Principes hanc methodum laudant,
& in omnibus suis orationibus servare conantur. Adver-
sarias illas Æschinis & Demosthenis orationes, in qua-
rum compositione 20. annos consumpsisse feruntur,
exempli loco in medium adferam. Non enim dubium
est quin in his maximam methodi rationem habuerint.
Sed quænam ea est?

*Convincam, Athenienses, (ait Æschines) Ctesiphontem
ea scripsisse, quæ & legibus pugnant, & à veritate abhorrent.*
Propositio hîc & definitio summæ rei est, tanquam in
hoc iudicio generalissima. Huic annectitur transitio ad
partitionem: *Ac de universa accusatione mediocriter me
prefatum esse arbitror, &c.* Partitio sequitur in 3. genera-
lia capita.

Primum est, Demosthenem non esse coronandum,
qui in magistratu esset: Secundum, non licere in theatro
coronam proclamare: Tertium, non esse virum bonum
Demosthenem, nec corona dignum. Quas partes tres,
earumque partium particulas, deinceps suo quamque
ordine & loco tractat, & transitionibus copulat, primam
cum secunda his verbis: *Quo autem pacto quisquam de-
monstrare posset, hominem legibus magis contraria scripsisset
præterea jubere eum in suo decreto, etiam coronæ proclamatio-
nem contra leges fieri: id quoque vos docebo.* Quibus singu-
lis ordine expositis, sequitur transitio ad tertium caput:
*Reliqua jam est mihi accusationis pars, quæ maximè mihi curæ
est. Ea porró est causa, propter quam eum coronandum censet.
Sed me quidem accusatorem hîc vobis ostendere oportet, falsas
esse laudes quæ Demostheni tribuuntur: eumque nec cœpisse o-
ptima dicere, nec nunc constanter ea agere quæ sunt ére populi.
Quod si demonstraro, jure Ctesiphon condemnabitur.* Sequi-
tur partitio hujus 3. capituli in quatuor tempora. Quoni-

am, inquit, futurum audio, ut Demosthenes, ubi dicendi vices ad eum redierint, apud vos quatuor tempora enumeret, quibus apud vos Remp. gesserit: quorum unum, idque primum recenset, quo de Amphipoli cum Philippo gessimus bellum. Id autem tempus desinit, facta pace & societate, quam Philocrates Hagnusius decrevit, & iste ipse cum eo, ut ego ostendam. Alterum fuisse tempus ait, quo pacem servavimus: ad eum diem quo iste ipse orator, pace qua fruebamur abrogata, bellum decrevit. Tertium, id tempus quo bellum gessimus, usque ad cladem Chæronensem. Quartum, hoc tempus quod nunc est. Ego eodem utar orationis ordine, quem istum instituisse audio, ut primum dicam de primo tempore, secundo loco de secundo, tertio de eo quod secutum est, & quarto de eo rerum statu qui nunc est. Itaque me ad pacem confero. Deinde ubi singula primi temporis membra suo ordine atque loco tractavit, transitio ad secundum sequitur: Qua igitur ratione ad hanc rerum mutationem pervenerit, (nam hoc secundum tempus est) & que tandem causa sit, cur Philocrates, qui eadem gessit cum Demosthene, ob crimen lese majestatis sit actus in exilium, Demosthenes autem aliorum extiterit accusator: & qua ratione homo iste nefarius nos in calamitates conjecerit: hæc jam vel in primis est audire operæ precium. His singulis, ut ordinis series postulat, demonstratis, ad tertium tempus se accingit de bello secundo. Hic jam, inquit, tertium collocatum est tempus: vel potius omnium acerbissima tempestas, qua Demosthenes Græcorum res & urbis nostræ perdidit: cum templo Delphico violato, tum societate cum Thebanis injusta & nullo modo equa, decreta. Auspicabor autem ab in qua in Deos immortales commisit. Tandem ad quartum tempus transit: Ut autem, inquit, de quarto etiam tempore, & iis rebus quæ nunc sunt, aliquid dicam: illud vobis redigam in memoriam, quod Demosthenes non castrenses duntaxat ordines deseruit, sed etiam accepta urbis nostræ triverni, à Græcis pecuniam exegit. In orationis fine, quasi de hac metho- do gloriaretur, eam his verbis repetit. Primum, inquit, leges protuli, quæ, rationibus nondum relatis, quemquam coronari vetant. Secundo loco, vobis leges præconiorum recensitas

in quibus aperte interdicitur, ne is qui a populo coronatur, extra concionem proclametur. Tertio, id quod maximum est, dixi eum non dignum esse preconio. Hic in Æschine nostro vivam quandam naturalis methodi imaginem habes. Demosthenes autem (ne in re tam manifesta tempus teram) eundem prorsus ordinem servat. Afferam ipsius Demosthenis verba, quæ statim post propositionem summæ rei posita sunt. *Quæ igitur, inquit, in decreto accusat, Athenienses, hæc sunt. Ego verò his ipsis declaratum vobis opinor, me justis rationibus omnia refutaturum. Servato enim eodem ordine quem iste in accusatione instituit, de omnibus deinceps sigillatim dicam, & valens nihil pratermittam.* Primum tamen agit de tertio membro, ne adversario obsequi videretur, qui in hoc plurimum laboravit, ut Demosthenes vel invitus, eodem ordine respondere cogeretur, quo ipse accusavit. Sequitur transitio ad alterum membrum: *Reliquum, inquit, nunc esse mihi puto, ut de preconio dicam, & rationibus referendis.* Ad ultimam partem transitio sequitur: *Iam quod ad preconium in theatro attinet, sexcenties sexcentos esse proclamatos prætereo: & me sæpe ipsum prius esse corona donatum.*

Sic Livius summam septingentorum annorum initio complectitur, tum per decades dividit.

CAP. XX.

De Crypticis methodi.

Hæc igitur in variis axiomatis homogeneis suoque vel syllogismi judicio notis methodus erit, quoties perspicuè res docenda erit: At cum delectatione motive aliquo majore, in parte

aliqua fallendus erit auditor, homogenea quædam rejicietur, ut definitionum, partitionum, transitionumque lumina: quædam assumuntur heterogenea, velut digressiones à re, & in re commorationes: sed præcipuè rerum ordo initio invertetur, antecedentiaque nonnulla consequentibus postponentur. Itaque ad illam perfectæ methodi regulam, hæc alicubi imperfectior forma non solum detractis rebus mutila est, vel superadditis redundat, sed ordinis sui quibusdam gradibus inversis præpostera est. Quod poeta facit majore quadam artificii specie, dum populum ducendum sibi proponit, id est, belluam multorum capitum, ideoque variis modis decipit: incipit à medio, ibique primum sæpe comprehendit, postremum denique incerto aliquo & inopinato casu concludit. Sic (ut Horatius ait) Homerus Iliada disposuit.

*Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo:
Semper ad eventum festinat, & in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit: & que
Desperat tractata nitescere posse, relinquit:
Atq; ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.*

Sic Virgilius Æneam à Sicilia excepit, & in convivio Carthagini præterita narrantem fecit: postrema variis perturbata casibus induxit. Sic comici poetæ, tametsi magno judicio comedias

mœdias per actus & scenas distinguunt, efficiunt tamen ut omnia fortuita videantur. Oratores verò ad victoriam omnia referunt. Itaque non tam docendi, quàm permovendi gratia firmissimum quodque primùm ab iis collocatur, dum tamen ea quæ æquè excellent, servantur et jam ad extremum, & Homericæ dispositione mediocria in mediam turbam atq; in gregem conferantur.

F I N I S.

Typographus lectori S.

Procul dubio scire cupies lector, quid hæc editio, quam Makilmeneus se jubente authore correxisse scribit, ab altera editione nostra differat. Quod cum ex utriusque collatione deprehensum à nobis sit, ut te levemus conferendi labore, breviter indicabimus. Principio igitur superioris editionis liber primus 33. habet capita: hujus verò, tantùm 32, primo & secundo in unum contractis. Deinde pag. 17, versu 18, superior habet, Sic Romulus conditor Romanæ urbis: reges deinde rel. P. 56, versus 11, 12, 13, 14, 15, desiderantur in superiore. nam post pacem te poscimus omnes, immediatè sequitur, Sic albor & nigr. Pag. 100, v. 16, in superiori desunt hæc tituli verba, & eorum usu in omni disciplina. Pag. 105, v. penultimo, post hæc verba, quæ propriè quæstio dicitur, in superiore sequitur, Tale fuit argumentum contra Milonem, quod à Cicerone deridetur: Age v. Pag. 112, v. 16, superior habet, quando consequens non omni antecedenti attrib. Pag. 118, v. 2, superioris titulus est. De syllogismo simplici contracto. Ibidem v. 5, superior habet, ubi pars consequens quæstionis disponitur in propos. Ibidem v. 12, superior post hæc verba, proprius ex utraque propria, habet, simplex syllo-

gismus est contractus partibus, vel explicatus. Contra-
ctus, quando argumentum pro exemplo ita subji- o-
missis quæ inter duodecimum versum pagine 118, & decimum
quartum 119, interjecta sunt. Pag. 120, v. 6, superior habet,
De prima specie syllogismi simplicis explicati. Et mox,
In syllogismo explicato propositio est gener. Pag. 123,
v. 4, superior habet, Secunda species explicati syllogismi
est, qu.

Porro licet multa ex Makilmenni annotationibus menda
sustulerimus, aliqua tamen relinquere festinatio coegit: ex qui-
bus nonnulla sic emendare poteris. Pag. 2, v. 23, commoda-
vi. Ibid. v. 33, reprehenderit. Pag. 23, v. 30, quod nat.
P. 34, v. 17, contemplari un. P. 40, v. 26, cüm aqua nec
cogi prius poss. Pag. 60, v. 16, non advertit, cüm in or.
Versus etjam nonnusquam mutili citantur: nominatim pagin.
18, de uno Deo: qui locus est Sophoclis, ex Justini Martyris
Paranetico desumptus. ac ut tertium omittam & quintum, ul-
timum sic restitues, Hisce celebrantes, esse ducimus pios.
Similiter pag. 22, v. 25, rectius leges, Hæc fecit verbo, & s.
Heracliti quoque locum p. 36, v. 13, melius ex Græco sic verte-
rit aliquis, Sed ô inscii homines, docete primùm nos
quid sit Deus, ut, si impios esse aliquos dicatis, fidem me-
reamini. Ubinam est Deus? an templis inclusus? equi-
dem pii estis, qui in tenebris Deum statuitis. Deinde in
fine epistolæ invehitur in Euthyclem adversarium, qui putet, si
non erigatur Dei ara, non esse Deum: & si erigatur ara Dei,
Deum esse: quasi verò lapides deorum sint testes: quum opera
testimonium Deo perhibere oporteat. Eadem pagin. v. 21, post
opus distingue, & in fine sententiæ scribe, Heraclitus Her-
modoro. id est, Heraclitus in epistola ad Hermodorum, de
Euthyclis accusatione. Sic pag. 70, v. 31, scribe Æschin. ad-
versus Ct. Præterea quedam aliter hîc citantur quàm in aliis
editionibus leguntur. ut pagin. 32, v. 23, pro Euresus, in Stobæi
Eclogis à Cantero editis legitur Euryfus, p. 16. P. 59, v. 12, in
aliis editionibus sic legitur, sis, etjam in diss. severitate: sed
tam. Ibidem versu 26, Quî tand. Et p. 66, v. 24, in aliis,
Quid?

Quid? cūm fatēntur fat. Et p. 71, v. 4, in aliis, nec ullo: in
aliis, ne ullo quidem in ang. Ibid. v. 9, in aliis, & mala rat.
Et p. 75, v. 31, in aliis, adigere non p. Et p. 83, v. 28, in aliis,
Ælia Sentia: quas voces Lambinus tollit, & mox pro ære le-
git asse. Et p. 124, v. 23, in aliis, majores mei spop. At pag.
17, ver. 3, Demosthenes data opera Trometem vocat, quem Æ-
lianus, Suidas, & Æschines ipse honestiore nomine Atrome-
tum appellant. Denique in præfat. pagin. 6. v. 17, periodorum
membra confusa sic restituenda videntur, annon ex dissent.
topicis deductæ sunt? Quid iudicii capita ponam, quum
omnes propositiones, omniaque genera syllogismo-
rum adhibeat, & methodum quasi sibi propriam reti-
neat? An non utitur definitionibus in substantiali rerum
explicatione, & divisionibus in inveniendis rerum spe-
ciebus? Hæc Eucl. Cætera tuæ industriæ reliquimus.

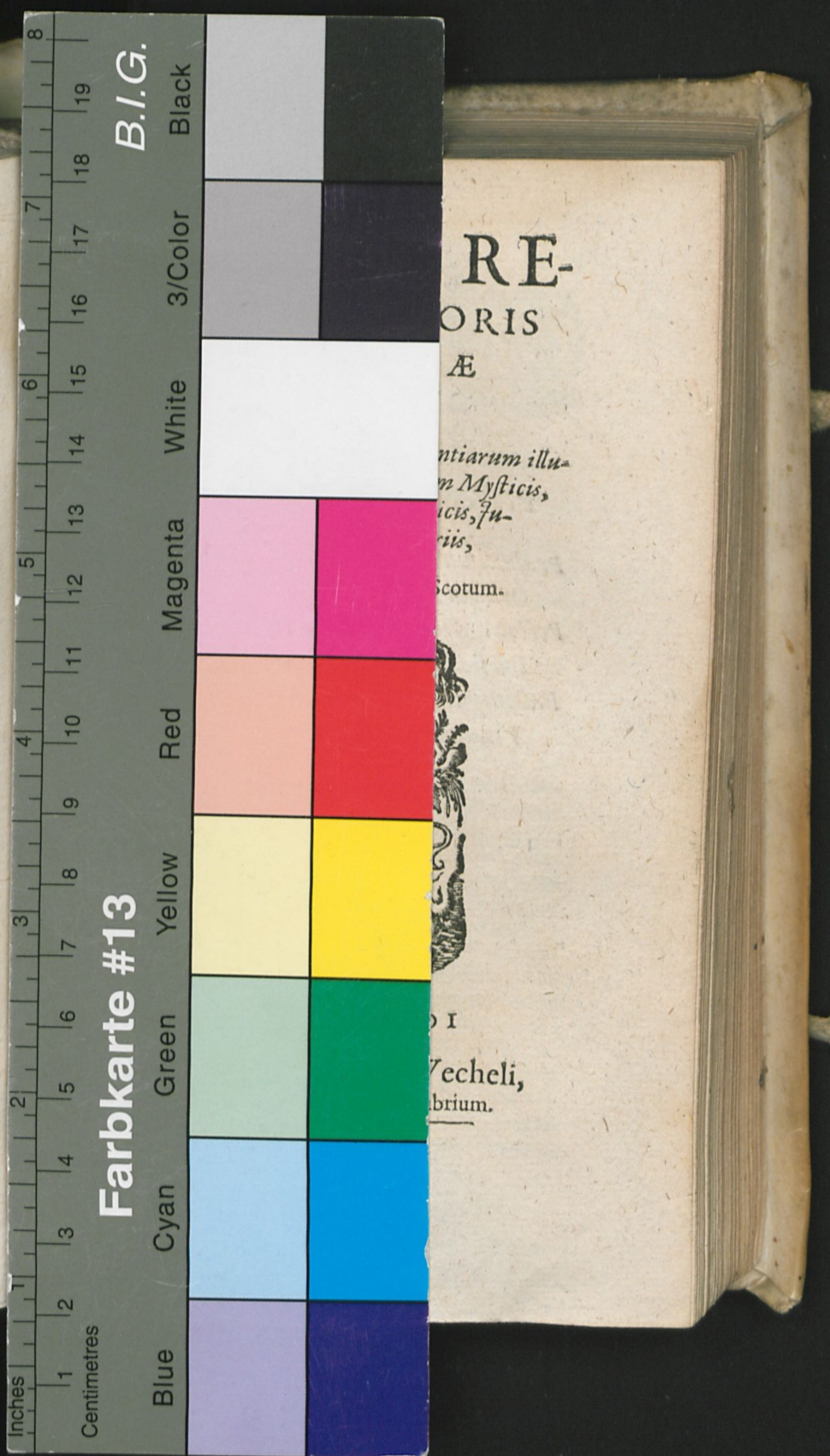
F I N I S

53771

AB 59771

(x 200 7545)

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

RE-
ORIS

Æ
*ntiarum illu-
n Mysticis,
icis, fu-
riis,Scotum.*

D I
zecheli,
brium.